

Rok polski

Poradnik dla nauczycieli i rodziców

Rok polski. Poradnik dla nauczycieli i rodziców

Autorzy:

Maria Lorek

Beata Pietrzyk

Magda Szpyrko-Ankiewicz

Redakcja i korekta:

Teresa Muś

Projekt graficzny oraz skład:

Monika Żyła-Kwiatkowska

Zdjęcia:

Fotolia

Publikację współfinansowano przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**WŁĄCZ
POLSKĘ!**

Maria Lorek
Beata Pietrzyk
Magda Szpyrko-Ankiewicz

Rok polski

**Poradnik dla nauczycieli
i rodziców**

SPIS TREŚCI

I. Część ogólna – Drogowskazy

1. Dzieciństwo – złoty okres rozwoju
2. Praca z dziećmi w grupie różnowiekowej
3. Przestanki edukacyjne
4. Najważniejsze zasady pracy z dziećmi
5. Wczesna nauka czytania

II. Część szczegółowa – Propozycje zajęć

1. Szczegółowy przebieg zajęć na podstawie kart programowych i podręcznika „Rok polski”
2. Przykładowe metody pracy wykorzystujące alternatywne scenariusze zajęć do programu „Rok polski”

WSTĘP

Prezentowana publikacja jest poradnikiem przeznaczonym dla nauczycieli i rodziców dzieci przebywających czasowo lub na stałe za granicą. Poradnik składa się z dwóch części.

W części ogólnej zatytułowanej „**Drogowskazy**” opisano najważniejsze aspekty pracy z małym dzieckiem: wskazano, co w nauczaniu i wychowaniu jest ważne i na co należy zwracać uwagę, by edukacja przynosiła efekty, a jednocześnie była ciekawym doświadczeniem życiowym. Autorki zawarły w niej także uwagi na temat wartości pracy z grupą różnowiekową, z jaką bardzo często mamy do czynienia w polskich szkołach za granicą, oraz te przesłania pedagogiczne, które prowadzą do wszechstronnego i harmonijnego rozwoju. Znalazły się tu także zasady pracy z dziećmi, uwagi dotyczące nauki czytania, jako jednej z najważniejszych umiejętności na tym szczeblu edukacji.

Część szczegółowa pn. „**Propozycje zajęć**” zawiera praktyczne porady, jak można poprowadzić spotkania. Składa się z dwóch rozdziałów. Pierwszy rozdział bezpośrednio odnosi się do kart programowych stosowanych w programie „Rok polski”. Przedstawia konkretne ćwiczenia, propozycje gier, zabaw, przydatne teksty i dokładny opis przebiegu zajęć. Innymi słowy, karty programowe stały się szkieletem, który posłużył do wypracowania szczegółowego opisu zajęć. Nie są to typowe scenariusze, ale konkretne wskazówki, jak krok po kroku mogą przebiegać 3–4-godzinne zajęcia. Karty programowe zaprezentowano w podziale na trzy poziomy wiekowe.

Pierwszy – dzieci najmłodsze, które przygotowują się do nauki czytania i pisanie.

Drugi – dzieci, które uczą się czytać i pisać.

Trzeci – dzieci najstarsze, które te umiejętności doskonalą.

Przebieg zajęć został przedstawiony dla następujących kart programowych:

1. Ja i moi koledzy
2. Ja i moja rodzina

3. Moje polskie korzenie
4. Mój dom rodzinny
5. Zwierzęta w domowe i przydomowe
6. Domowe obowiązki, rozrywki, zabawy i zabawki
7. Jesienne zbiory w sadzie, ogrodzie, lesie, parku i na polu.

Rozdział drugi tej części ma charakter jeszcze bardziej szczegółowy. Znajduje się w nim sześć propozycji scenariuszy z opisem przykładowych metod pracy.

Każdy z zamieszczonych tu scenariuszy zawiera następujące elementy:

- dokładny opis kompetencji językowych w zakresie słuchania, mówienia, czytania, pisania na poziomach A, B i C, wskazanych w „Podstawie programowej dla dzieci polskich przebywających poza granicami kraju” oraz w programie „Rok polski”,
- cele,
- przebieg zajęć
- opis wykorzystanych w scenariuszu metod.

Nieco inaczej wygląda scenariusz oparty na metodzie story-line, co wynika z jej specyfiki. Zapis scenariuszowy – zgodnie z założeniami tej właśnie metody zasadniczo różni się od powszechnie stosowanego i składa się z trzech elementów: epizodów, pytań kluczowych i proponowanych form aktywności.

Opisane zajęcia zasadniczo przeznaczone są dla dzieci w wieku 5–9 lat. Autorki przyjmując, że praca w grupach mieszanych wiekowo przynosi dodatkową korzyść, tak właśnie przygotowały swoje propozycje.

I. CZĘŚĆ
OGÓLNA
– DROGOWSKAZY

1. Dzieciństwo – złoty okres rozwoju

Dzisiaj już nikt nie ma wątpliwości, że najważniejszym etapem naszego życia jest dzieciństwo. To, co ono nam przyniesie, będzie miało swoje skutki w przyszłości.

G. Dryden oraz J. Vos w książce zatytułowanej *Rewolucja w uczeniu* we wstępie do rozdziału *Najważniejsze lata*, będącego próbą odpowiedzi na pytanie, jak wykorzystać decydujący okres od urodzenia do 9. roku życia, podają następujące tezy:

- pięćdziesiąt procent zdolności człowieka do uczenia się rozwija się w pierwszych czterech latach życia,
- kolejne trzydzieści procent wykształca się do 8. roku życia,
- podczas tych decydujących lat tworzą się drogi nerwowe, na których opiera się cała przyszła zdolność uczenia się,
- po ukończeniu przez dziecko 10 lat dendryty, które nie wytworzyły połączeń, obumierają,
- dzieci są najlepszymi pedagogami, a rodzice ich najlepszymi, pierwszymi nauczycielami,
- dzieci najlepiej uczą się tego, czego doświadczają wszystkimi zmysłami, należy więc je odpowiednio stymulować,
- nasze domy, plaże, lasy, place zabaw, ogrody zoologiczne, muzea są najlepszymi szkołami,
- proste ćwiczenia fizyczne mogą ogromnie wspomóc umiejętność uczenia się małego dziecka,
- dzieci rozwijają się według określonego schematu, trzeba więc nauczyć się go wykorzystywać,
- nauka, w tym także nauka czytania, pisanie i liczenia, może i powinna być zabawą.

Projekty zaprezentowane w tym poradniku w znacznej mierze opierają się na powyższych założeniach. Autorki zwracają uwagę na kształcenie wszystkich zmysłów. Podkreślają rangę polisensorycznego odbierania świata. Akcentują wagę edukacji przez ruch oraz aktywność dzieci. Starają się wpleść swoje propozycje w rytm pór roku, zjawisk atmosferycznych, codziennych i niecodziennych zdarzeń. Dążyły do tego, aby zajęcia uczyły badać, dociekać, ale też marzyć i bawić się wyobraźnią. Duży nacisk położyły na współdziałanie i uczenie się we współpracy.

2. Praca z dziećmi w grupie różnowiekowej

Praca w grupie, w której znajdują się dzieci w różnym wieku, ma swoje korzenie zarówno w tradycji oświatowej, jak i współczesnej edukacji, zwłaszcza poza granicami naszego kraju. Coraz częściej jej stwierdzone zalety wskazują, że może ona stać się nowoczesnym spojrzeniem na przyszłość edukacji. Jakie szanse daje edukacja, która pozwala łączyć dzieci w jedną różną wiekowo grupę?

Argumentów za nią jest bardzo wiele. Najważniejsze to:

1. Grupa, w skład której wchodzi dzieci w różnym wieku, jest zbliżona do naturalnych dziecięcych wspólnot. Środowisko bardziej wtedy przypomina życie (jak duża wielodzietna rodzina) niż sztuczny twór grupujący dzieci w tym samym wieku. Taka wspólnota dla dzieci przebywających poza granicami rodzinnego kraju ma znaczenie dodatkowe. Dzieci w szkole polskiej nie czują się tylko jak w drugiej szkole, ale również jak w grupie rodzinnej.
2. Młodszy bez oporu pytają starszych o coś, czego nie wiedzą. Jest oczywiste, że w razie problemu mogą do nich się zwrócić. W przypadku rówieśników panuje raczej przekonanie, że wszyscy w tym wieku powinni dysponować podobną wiedzą i umiejętnościami. Niezręcznie więc zadawać pytania koleżankom i kolegom.
3. W grupach różnowiekowych co roku zmienia się sytuacja społeczna – raz ktoś jest młodszy w stosunku do innych, raz starszy. Struktura społeczna przekształca się naturalnie. Dziecko, które potrzebowało pomocy jeszcze rok temu, dostrzega, że teraz ono może pomóc. W grupach o stałym składzie rzadko dochodzi do takiej wymiany ról. Wprost przeciwnie – struktura pozycji z roku na rok ulega usztywnieniu. Sytuacje społeczne w grupie mieszanej zbliżają nas do życia, raz ktoś jest dla nas mistrzem, raz my dla kogoś.
4. Praca z dziećmi w różnym wieku nie pozwala doświadczonym nauczycielom na stereotyp organizacyjny, jednorodność metod oraz form pracy. Sprzyja więc innowacyjności.
5. W grupach różnowiekowych częściej proponuje się pracę indywidualną, a wiadomo, że dzieci o wiele lepiej radziłyby sobie, gdyby pozwolono im uczyć się w ich własnym tempie. W sytuacji dziecka przebywającego poza granicami kraju ma to istotne znaczenie. Indywidualizacja

jest tu niezbędna. W grupie znajdują się zarówno uczniowie bardzo dobrze znający język polski, jak i ci, którzy charakteryzują się niskimi kompetencjami językowymi. W różnych krajach obowiązują też inne systemy edukacji. Dla dziecka taka zmiana jest bardzo trudna i wymaga od nauczyciela i szkoły polskiej indywidualnego podejścia do każdego wychowanka.

6. W systemie pracy z różnolatkami, zwłaszcza w stosunku do dzieci młodszych, pojawiają się sytuacje częstego spotykania się z treściami nieco trudniejszymi. Dzieci w naturalny sposób mają więc możliwość wkraczania w sferę najbliższego rozwoju.
7. W grupach różnowiekowych częściej dochodzi do sytuacji wzajemnego uczenia się. Psychologowie przekonują, że każdy mógłby być nauczycielem. Niezależnie od wieku prawdopodobnie najlepszą metodą utrwalać sobie tego, czego się nauczyliśmy, jest przekazanie tego innym. Wzajemne uczenie się, uczenie binarne, uczenie we współpracy sprzyjają nie tylko efektywności edukacyjnej, ale i społecznej. Powyższe założenia są podstawą koncepcji Rudolfa Steinera i Marii Montessori. Są sednem ich myślenia o pracy pedagogicznej.

Maria Montessori pisze: Najważniejsze, by grupy obejmowały różne przedziały wiekowe, ponieważ ma to ogromny wpływ na rozwój wiedzy dziecka. Osiągnięte zostaje to dzięki więziom między samymi dziećmi. Nie potraficie sobie państwo wyobrazić, jak dobrze małe dziecko uczy się od starszego dziecka; jak cierpliwe jest starsze dziecko, jeśli mniejszemu coś jeszcze sprawia trudności. Wygląda to prawie tak, jakby młodsze dziecko stanowiło dla starszego materiał do pracy. Często przestawałam je obserwować i zastanawiałam się: czy dla starszego dziecka nie jest to strata czasu? Ale potem uświadamiałam sobie, że jeśli czegoś uczymy sami, lepiej zaczynamy to rozumieć. Nic nie pomaga nauczyć się więcej niż nauczanie innych, szczególnie jeśli niezbyt dobrze opanowaliśmy przedmiot nauki, ponieważ wysiłki drugiej osoby oddziałują na nas jak kontrola błędów, zachęcają do zdobywania większej wiedzy, aby przekazać innym to, czego potrzebują.

Współczesne tendencje w oświacie oparte zarówno w badaniach psychologicznych, jak i na praktyce, podkreślają opisane wyżej zalety.

W szkołach i przedszkolach zachodniej i północnej Europy podejście frontalne zmniejsza się do minimum. Dominuje praca zespołowa – uczenie się we współpracy oraz praca indywidualna. W tych placówkach czuć życie, zadowolenie, energię. Panuje tu model konstruktywizmu – idei, która w swym współczesnym ujęciu rewolucjonizuje oświatę. Praca w grupach różnowiekowych jest tutaj zjawiskiem naturalnym między innymi dlatego, że daje wiele nowych możliwości. Nie pozwala na stereotyp pracy: to samo i tak samo dla wszystkich. Dominuje wielopoziomowość, zróżnicowanie wymagań, różnorodność metod, uczenie jednych dzieci przez drugie, współpraca i naturalność. Bo czy poza szkołą czy przedszkolem istnieją inne instytucje, które gromadzą w jednym miejscu ludzi z tego samego rocznika? To sztuczny zabieg wymyślony głównie dla wygody organizacyjnej. W wielu placówkach w Europie i na świecie po prostu nie istnieje.

Model proponowany w programie „Rok polski” w dużym stopniu podkreśla zalety pracy w grupie różnowiekowej.

- **Po pierwsze** – pracujemy w obrębie tej samej tematyki lub problemu.
- **Po drugie** – różnicujemy poziom wymagań oraz indywidualizujemy zadania.
- **Po trzecie** – ucząc pomocy, współpracy i współdziałania, wzmacniamy więzi między dziećmi.
- **Po czwarte** – dajemy szansę młodszym, ale bardziej zdolnym, oraz starszym, którzy wolniej się rozwijają.
- **Po piąte** – staramy się podążać za indywidualnym planem rozwoju każdego dziecka, nie zaś skodyfikowanym programem nauczania i wychowania dzieci z danego rocznika.
- **Po szóste** – zbliżamy szkołę do życia.

Prezentowany w poradniku program został skonstruowany w sposób uniwersalny. Przedstawia treści, założenia, metody, organizację, którą można wykorzystywać w każdych warunkach, również w pracy z grupą jednowiekową. Niemniej przesłania, które akcentuje, powinny być zachowane. Doskonale wiemy, że nawet w grupie jednorodnej wiekowo znajdują się dzieci o różnych możliwościach. Indywidualne podejście na tle idei współdziałania z innymi jest tu bardzo ważne. Dlatego właśnie opis treści obejmuje cały etap pobytu dzieci w polskiej szkole. Nie ma w nim sztywnego podziału na 5-, 6-, 7-, 8-, 9-latków. Nauczyciel dobiera treści do zespołu, z którym pracuje. Ideą przewodnią, warunkującą i organizującą etap kształcenia początkowego dzieci 5–9-letnich, jest podkreślone w podstawach programowych wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju dziecka. Przesłanki, aby proponowany program pomógł tę misję spełnić, zostały opisane w sześciu punktach w następnym rozdziale.

3. Przestanki edukacyjne

Oparcie się na humanistycznych wartościach, których wyznacznikami są: dobro, prawda i piękno oraz kierowanie się zasadą podmiotowości dziecka.

Dzieci różnią się od dorosłych, nie są ich pomniejszoną kopią. Dlatego nauczyciel musi doskonale znać ich potrzeby, możliwości, specyfikę działania, aby umieć im pomóc w kształtowaniu osobowości.

W swojej pracy nauczyciel winien kierować się przestanką podmiotowości, czyli:

- » poszanowania godności dziecka,
- » indywidualizacji i umiejętności współdziałania jednostki w zespole,
- » motywacji – zaspokajania potrzeb, które uświadomione warunkują motywację i są impulsem do wykonywania zadań,
- » przystępności i wspomagania możliwości,
- » wybierania demokratycznego stylu nauczania.

Innymi słowy, oddziaływania pedagogiczne (rozumiane jako jedność kształcenia i wychowania) będą sprzyjały harmonijnemu rozwojowi tym korzystniej, im pełniej będą respektowały podmiotowe podejście do dziecka. Drogą, która najpewniej ku temu prowadzi, jest kierowanie się i przestrzeganie „Deklaracji praw dziecka”.

Wybranie modelu edukacji zintegrowanej.

Człowiek jest niepodzielną osobowością. Edukacja winna więc oddziaływać na wszystkie jej sfery, nie może ograniczać się do stymulowania wybranych. Integracja osobowości niesie konsekwencje w integracji pracy pedagogicznej, szczególnie podkreślanej na szczeblu wczesnej edukacji. Dotyczy nie tylko zestawienia podobnych treści, lecz przede wszystkim uruchomienia takich procesów, które pozwolą na całościowe postrzeganie, ukazanie wzajemnych związków, wystąpienie dodatniego transferu w uczeniu się, relacji człowieka ze środowiskiem, w którym żyje. Niezwykle istotna jest również integracja dzieci mieszanych wiekowo.

Program „Rok polski” skonstruowany jest tak, aby mógł służyć do pracy w grupie różnowiekowej. To założenie wymaga kierowania się przesłanką integracji, czyli:

- » wiązania i tworzenia struktur,
- » odkrywania zależności w całości,
- » systematyczności i logiki,
- » rozwijania tożsamości dziecka.

Zadaniem nauczyciela będzie wspieranie wszystkich sfer osobowości dziecka: fizycznej, intelektualnej i duchowej przez równoważenie zajęć o charakterze zdrowotnym, umysłowym i artystycznym oraz ukazywanie dziecku scalonego obrazu świata. Zadaniem nauczyciela jest również integrowanie dzieci młodszych i starszych. Dzieci uczące się w polskiej szkole za granicą często dojeżdżają do niej z daleka. Nie są sąsiadami z podwórka. Pochodzą z różnych miejscowości zarówno w kraju zamieszkania, jak i w kraju ojczystym. Dlatego też integracja przyjmuje tu dodatkowo wymiar społeczny.

Uznanie, że rozwój dokonuje się w toku własnej aktywności.

Każde dziecko ma zagwarantowane prawo do rozwijania swoich możliwości. Nauczyciel jest po to, aby mu w tym pomóc. Jego zadaniem jest stwarzanie takich warunków i stosowanie takich zabiegów (atmosfera, sytuacja dydaktyczna, metody itp.), które wspierają rozwój dziecka.

Dla małych dzieci typowa jest aktywność sytuacyjna, czynnościowa, wynikająca z myślenia konkretno-obrazowego, nacechowanego elementami gry, zabawy. Niezwykle ważną na tym etapie rozwoju jest edukacja przez ruch, polisensoryczne doświadczenia świata oraz aktywność twórcza.

Należy zatem dążyć do:

- » wielostronnego działania ruchowo-manipulacyjnego i myślowego (w szczególności twórczego i innowacyjnego),
- » operatywności,
- » samodzielności (odkrywania na nowo, również metodą prób i błędów),
- » wspólnego działania dziecka i nauczyciela – nauczyciel uczy się, bawi i pracuje razem z nim. Takie oddziaływania pedagogiczne sprzyjają harmonijnemu rozwojowi dziecka tym mocniej, im częściej stroną aktywną będzie dziecko.

Nieodłączną cechą oddziaływań pedagogicznych powinna być różnorodność.

Wynika ona z różnorodności świata, w którym przyszło nam żyć, jak i z inności każdego wychowanka, z którym przyszło nam współpracować. Dobry nauczyciel za pomocą różnorodnych zajęć przygotowuje do różnorodnych sytuacji życiowych. Nie zapomni też o najważniejszym, że człowiek w sytuacjach nie tylko się znajduje, ale, i to przede wszystkim, tworzy je. Różnorodność powinna obejmować zarówno sytuacje dydaktyczne, tematykę, zadania i ćwiczenia, jak i drogi poznania.

Dzięki niej:

- » uruchomimy wszystkie sfery osobowości,
- » pomożemy w rozwijaniu umiejętności radzenia sobie w każdej sytuacji,
- » dopasujemy nasze propozycje do możliwości dzieci,
- » ułatwimy sukces,
- » damy możliwość wybrania przez dziecko najwłaściwszej dla niego drogi uczenia się,
- » uatrakcyjnimy zajęcia.

Różnorodność jest też istotną wartością grupy mieszanej wiekowo. Dzieci uczą się, że każdy jest inny, ma różny zasób wiedzy i umiejętności. Napotyka różne trudności. Ale dzięki temu, że dzieci starsze mogą pomóc, młodsze odczuwają wsparcie, mają większe poczucie bezpieczeństwa. Wzajemnie uczą się od siebie szacunku i tolerancji.

Dzieci uczące się poza granicami kraju często spotykają się z innym stylem pracy, innymi metodami. Zajęcia w polskiej szkole powinny być więc różnorodne i atrakcyjne, prowadzone w taki sposób, aby dzieci chętnie w nich uczestniczyły.

Prześlanka różnorodności stanowi, że oddziaływania pedagogiczne będą sprzyjały harmonijnemu rozwojowi dziecka tym korzystniej, im bardziej będą urozmaicone sytuacje, drogi poznania, metody i formy zajęć, które zaproponuje nauczyciel.

Konieczność odniesienia edukacji do rzeczywistości (uczyć żyć tu i teraz) oraz przeszłości (uczyć dyspozycji do funkcjonowania jutro).

Współczesna cywilizacja przyniosła zmiany, wobec których edukacja nie może pozostawać obojętna.

- **Po pierwsze, instytucje edukacyjne** już dawno straciły monopol na źródło wiedzy. Obecnie nie są w stanie przekazywać bogactwa informacyjnego współczesnej nauki.
- **Po drugie, zmiany kulturowe** (ekspansja środków masowego przekazu, dominacja obrazu nad słowem, spadek czytelnictwa, bierne uczestnictwo w kontaktach ze sztuką, agresywność kultury masowej, dezorientacja wartości itp.) muszą pociągnąć za sobą zmiany systemu edukacyjnego. Szczególnie istotne wydają się też zmiany w procesie komunikowania się. W dobie jednostronnego przeciążenia informacjami przekazywanymi przez nadawcę (telewizja, Internet, prasa, nauczyciel), gdzie odbiorca rzadko ma możliwość na komunikację zwrotną, istnieje duże prawdopodobieństwo zatracenia umiejętności rozmowy, dialogu, porozumiewania się. Kształcenie musi w tym przypadku umieć zarówno dostosować się do tego nowego zjawiska, jak i przeciwdziałać jego skutkom negatywnym.
- **Po trzecie, odporność psychiczna** na procesy cywilizacji zmniejsza się, a napięcie między sferą wartości wnoszoną przez technikę a sferą życia emocjonalnego wzrasta. Edukacja musi zająć się profilaktyką skutków szybkiego rozwoju techniki, włączając w swój system bodźce irracjonalne i instynktowne (terapia przez sztukę, uruchomienie wyobraźni itp.). Tempo życia i zmian muszą być łagodzone relaksem. Prof. Hanna Olechnowicz w książce Jaskiniowcy XXI wieku szczególnie mocno podkreśla ten problem. Pisze ona: *Przeżywamy rewolucję cywilizacyjną, która zmienia nasze życie, a życie dzieci, tych najmłodszych, w szczególności (...) Dziecko (...) „karmione” jest a nawet „przekarmiane” doznaniem zmysłów „dalekich” – wzroku i słuchu (telewizja, książki, gładkie, plastikowe zabawki bez zróżnicowanej faktury) – pozbawione zaś niemal zupełnie doznań karmiących zmysły „bliskie” – przede wszystkim dotyk, ale także węch, odczucia własnego ruchu i doznania zmysłu równowagi. (...) Zmieniły się diametralnie warunki życia małego dziecka, ale przecież nie zmieniła się jego natura.*

Przyglądając się bliżej powyższym problemom (podanym bardzo ogólnie i niewyczerpująco), łatwo zauważyć, że dotyczą one zarówno obszaru współczesności, jak i konsekwencji mogących wystąpić w przyszłości. A nie należy zapominać, że kształcenie dla przyszłości jest i musi być jednocześnie kształceniem dla teraźniejszości.

Dla dziecka przebywającego poza granicami kraju są to dodatkowo zmiany kręgu kulturowego. Omawiany problem ma jeszcze jeden aspekt. Dość mocno funkcjonuje przekonanie, że edukacja początkowa jest etapem przygotowującym do kształcenia systematycznego. To prawda. Niemniej równie silnie należy podkreślać fakt, że dziecko żyje tu i teraz. To stanowisko wyjaśnia idea recentywizmu. J. Bańka tak to przedstawia z punktu widzenia teorii wychowania: *Człowiek jest istotą, której życie ważne jest bezpośrednio „teraz”, a nie dopiero jako środek do osiągnięcia czegoś w przyszłości. Idea ta zakłada rozumienie człowieka przy możliwie najmniejszej skali jego rezygnacji z siebie, z własnej teraźniejszości – właśnie na rzecz przyszłości. Wyrosła na tym gruncie eutyfronika jest zarazem dydaktyką i nauczaniem radości życia. I o tę radość edukacja winna zabiegać.* (J. Bańka, *Edukacja i czas. Wychowanie dla teraźniejszości*, Warszawa 1995 r.).

Przyjmując takie założenia, można sformułować najważniejsze zasady, jakimi kierowano się przy opracowaniu programu, tj.:

- » użyteczność w sprawnym funkcjonowaniu tu i teraz,
- » przygotowanie do funkcjonowania w przyszłości,
- » niezbędność i trwałość – określenie tego, co na stałe powinno wchodzić w doświadczenie jednostki i dbanie o to, aby zakres tej wiedzy i umiejętności cechowała trwałość.

Uogólniając, można powiedzieć, że oddziaływania pedagogiczne będą sprzyjały harmonijnemu rozwojowi dziecka tym korzystniej, im wiedza i umiejętności będą bardziej użyteczne do zastosowania w realnym świecie i w każdym zakątku tego świata obecnie i w przyszłości.

Program tylko wtedy przysłuży się dziecku, kiedy dzięki zabiegom ewaluacyjnym będzie wykorzystywany w sposób elastyczny.

Aby nauczyciel mógł wesprzeć wysiłki dziecka, musi sam doskonale orientować się co do jego możliwości, postępów, jakie ono osiąga, oraz znać sposoby zachęcania, motywowania i uświadamiania, że wysiłek się opłaca. Przez prowadzenie obserwacji, dokumentowanie prac dziecka, rozmowy i inne zabiegi ewaluacyjne nauczyciel dokonuje stosownych zmian, ulepszeń, korekt w zakresie poszczególnych elementów programu tak, aby służyły one dziecku możliwie jak najlepiej. Współpracuje przy tym ze wszystkimi zainteresowanymi uczestnikami edukacji, w pierwszej kolejności z samymi dziećmi i ich rodzicami.

4. Podstawowe zasady pracy z dziećmi

Ten rozdział zawiera zbiór najważniejszych wskazówek metodycznych dających w zarysie odpowiedź na pytanie, jak pracować w systemie zintegrowanym z grupą różnowiekową, kiedy podstawową całością organizacyjną jest kilkugodzinny dzień pracy, zespolony z innymi w ramach cyklu tematycznego czy projektu edukacyjnego. Model opiera się na kilku ważnych, ale na ogół znanych zasadach.

Zasada logicznego ciągu oprócz wymiaru merytorycznego, tj.:

- » od łatwego do trudnego,
- » od znanego do nieznanego,
- » od bliskiego do odległego itp.

ma również aspekt fabularny. Oznacza to, że kolejna sytuacja powinna nawiązywać do poprzedniej, a jedno zajęcie inspirować do następnych. Bardzo pomocne w wątku fabularnym są kłamry, czyli takie powiązania, które spinają poszczególne elementy w spójną całość.

Zasada tempa – umiejętnie postępowanie się nią polega na rozpoznaniu takiego momentu, kiedy najkorzystniej wprowadzać kolejny element zajęć, nową grę, zadanie, zabawę. Tempo powinno być na tyle szybkie, aby dzieci nie zdążyły się znudzić i na tyle wolne, aby nie przerwać wzmożonej aktywności. Zajęcia danego typu powinny trwać tak długo, jak długo zauważalne jest zainteresowanie dzieci. Kiedy fala aktywności zaczyna maleć, jest to sygnał, aby przejść do następnego elementu – kolejnej formy zajęć. Ta zasada wymaga przede wszystkim znajomości psychofizycznej wychowanków oraz właściwego wycucia pedagogicznego.

Zasada przemienności elementów dotyczy takiej organizacji zajęć, w trakcie których proponujemy:

- » ciszę po głośnych, hałaśliwych zabawach,
- » relaks po intensywnym wysiłku intelektualnym,
- » ruch po dłuższym siedzeniu,
- » pracę indywidualną po zespołowej itp.

Zasada „coś nowego” na każdych zajęciach ma odniesienie do założonych celów oraz osiągnięć. Organizując zajęcia, nauczyciel musi postawić sobie konkretne pytanie: czego chce nauczyć dzieci i dlaczego właśnie tego? Świadomość, jakich wiadomości dostarczy, jakie umiejętności chce kształtować, na jakie postawy będzie zwracał uwagę, to połowa sukcesu – druga połowa to warsztat, który pomoże doprowadzić do sytuacji, kiedy cele przestaną być celami, a staną się rzeczywistością.

Zasada samodzielności i inicjatywy dziecka odnosi się do jednej z najstarszych dróg uczenia się – drogi przez próby i błędy. Organizowane zajęcia muszą stwarzać dzieciom okazję do własnej aktywności. Dzięki niej wiedza i umiejętności utralają się. Dzięki niej dzieci wchodzą w coraz to odpowiedzialniejsze role społeczne, stają się bardziej mądre i rozważne.

Zasada „nauczyciel uczy się, pracuje i bawi razem z dziećmi” wskazuje na styl pracy, będący w opozycji do nauczania opartego na stawianiu zadań i pytań, a następnie sprawdzaniu efektów. Dlatego też ważną umiejętnością nauczyciela jest wejście w rolę, które proponuje on dzieciom. Naśladowanie, podpatrywanie jest bardzo cennym narzędziem w uczeniu się. Praca razem z dziećmi stwarza ku temu znakomitą okazję.

5. Wczesna nauka czytania

Czytanie jest złożonym procesem dynamicznym, uzależnionym od poziomu funkcjonowania centralnego układu nerwowego, poziomu sprawności analizatorów i związków między nimi.

Dynamika czytania dotyczy, oprócz innych czynników, ruchów gałki ocznej. Przy czytaniu cichym są to:

- » objęcie okiem pola spostrzeżeń,
- » odbiór wrażeń na siatkówce oka,
- » ruch oczu (postępowy, wsteczny, zwrotny),
- » transmisja impulsów z siatkówki do wzrokowych ośrodków mózgowych,
- » pobudzenie procesów kojarzenia i „interpretacja” impulsów wzrokowych.

Przy czytaniu głośnym zachodzą takie same procesy jak przy cichym oraz:

- » transmisja impulsów z ośrodków wzrokowych w mózgu do ośrodków motorycznych mowy,
- » transmisja impulsów z ośrodków motorycznych mowy do odpowiednich narządów artykulacyjnych: – strun głosowych, języka, warg i innych.

Wniosek jest oczywisty – czytanie ciche jest procesem krótszym i prostszym niż czytanie głośne. Szybkość czytania cichego jest znacznie większa niż głośnego. Tymczasem w polskiej szkole bardzo często powielany jest następujący schemat: w początkowym etapie, tzw. elementarzystycznym, tekst najpierw czyta nauczyciel. Uczniowie mają zamknięte książki i słuchają nauczyciela. Jeśli taki styl pracy stosuje się jako zasadę, to jest on niepoprawny, a wręcz szkodliwy.

Po pierwsze – dlaczego czytamy? Aby się czegoś dowiedzieć. Jeśli wiemy, o czym jest tekst, to właściwie nie mamy powodu czytać po raz drugi. Jedynym powodem może być kształcenie techniki czytania. Jednak to możemy robić w inny sposób.

Po drugie – nie ma jednej, uniwersalnej metody nauki czytania odpowiedniej dla wszystkich uczniów. Najbardziej optymalne podejście proponuje E. Arciszewska, nazywając je „sojuszem metod” (*Czytające przedszkolaki. Mit czy norma?*, Warszawa 2002). Nie jest to nowa koncepcja nauki czytania, lecz program nauki czytania z wykorzystaniem wielu metod. W propozycji tej

w pierwszym etapie występuje czynne czytanie globalne oznaczające manipulowanie napisami w trakcie zabawy. Drugi etap to czytanie analityczno-syntetyczne, które ma bezpośredni związek z równoległą nauką pisania. Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, nauka czytania w okresie „elementarзовym” powinna przyjąć następujący model: najpierw poprzez liczne gry, zabawy, ćwiczenia w analizie i syntezie nowo poznawanych wyrazów przygotowujemy dzieci do kontaktu z tekstem; następnie zachęcamy, motywujemy do samodzielnych prób przeczytania go. I dopiero po indywidualnych próbach czytamy go na głos wszystkim dzieciom. Przeczytanie na głos przez nauczyciela jest oczywiście bardzo ważne. Uczniowie muszą mieć wzorzec poprawnego, z odpowiednią modulacją czytania. Jednak wzorzec ten powinien być zaprezentowany po indywidualnych próbach. Mamy wtedy pewność, że to dzieci są aktywne i że wybiorą najbardziej odpowiednią dla siebie metodę nauki czytania. Wzrokowcy najczęściej będą czytali cicho – „tylko oczami”, słuchowcy na głos. Kinsteticy muszą literę dotknąć, poczuć własnym ciałem. Dlatego też w edukacji początkowej coraz częściej stosuje się polisensoryczne metody nauki czytania:

- » wzrok – skojarzenia: **w** jak wąż, **b** w buciku,
- » słuch – Aaa – ziewanie, tra,ta, ta – trąbka,
- » dotyk – modelowanie, **p** – plastelina, **d** – drut, dotykanie, układanie,
- » smak – **c** – cytryna, **o** – ogórek,
- » zapach – **s** – jak sosna (olejek zapachowy), **m** – jak malina (sok malinowy).

Spśród wielu metod wprowadzenia dzieci w świat liter wykorzystywany tu program „Rok polski” poleca metody opracowane przez prof. Martę Bogdanowicz i prof. Jagodę Cieszyńską. Mówią o czytaniu, należy podkreślić, że najważniejsze jest czytanie ze zrozumieniem. Na proces ten składa się:

- » spostrzeżenie obrazów graficznych,
- » wiązanie obrazów graficznych z wyobrażeniami pozajęzykowymi, czyli znaczenia grupy przeczytanych słów,
- » pamiętanie sensu przeczytanych wyrazów w czasie czytania następnej grupy wyrazów,
- » domyślanie się dalszego ciągu czytanego tekstu, tj. przewidywanie,
- » kontrola – weryfikacja przewidywań.

Eve Malmquist określa ciche czytanie ze zrozumieniem bardzo symptomatyczną nazwą – czytanie

dla życia. Trudno nie podzielić jej zdania, podkreślającego znaczenie tego sposobu czytania:

- » poprawne czytanie ze zrozumieniem wywołuje natychmiastową reakcję intelektualną, pobudza do twórczego wyrażania własnych sądów, myśli, doznań, uczuć,
- » jest podstawą powodzenia szkolnego,
- » umożliwia uniezależnienie się od innych osób,
- » jest umiejętnością praktyczną potrzebną w różnych okolicznościach życia,
- » daje możliwość obcowania ze sztuką słowa – literaturą,

Czytanie obejmuje cztery poziomy:

I poziom – rozumienie słów i związków frazeologicznych,

II poziom – rozumienie szczegółowej informacji,

III poziom – rozumienie myśli przewodniej,

IV poziom – rozumienie wartości tekstu.

Jest wiele sposobów sprawdzania, czy dzieci czytają tekst ze zrozumieniem. Do najczęstszych należą:

- » technika instrukcji – znajdź drogę, wyszukaj elementy,
- » technika serii ilustracji,
- » uzupełnianie tabeli, diagramu,
- » uzupełnianie tekstu, technika luk,
- » technika eliminacji wyrazów zbędnych,
- » technika zamiany wyrazów, sylab,
- » technika zdań prawdziwych i fałszywych,
- » technika „spalonego” tekstu – zdania, które trzeba uratować.

Warte polecenia są także:

- » czytanie zadania matematycznego lub tekstu z podręcznika do przyrody „od końca”, czyli od znajdujących się na końcu pytań,
- » indywidualizacja – każdy czyta inny tekst, dowiaduje się czegoś innego,
- » więcej gier, zabaw, sytuacji przyjemnych związanych z czytaniem,
- » czytanie „z przystankami” – posłużenie się metodą story-line,
- » stosowanie rzutnika (i pisma i multimedialnego),
- » stosowanie w pracy webquestów,
- » stosowanie najlepszych wzorców technicznego i artystycznego przekazu słowa pisanego.

II. CZĘŚĆ
SZCZEGÓŁOWA
– PROPOZYCJE
ZAJĘĆ

**1. Szczegółowy przebieg zajęć
na podstawie kart programowych
i podręcznika „ROK POLSKI”**

KARTA PROGRAMOWA NR 1

„Ja i moi koledzy”

Poziom I. Po raz pierwszy w szkole (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- wizytówki z imionami i nazwiskami dzieci,
- paski papieru z imionami i nazwiskami dzieci,
- pasek papieru z napisem „Polska szkoła”
- pasek papieru z nazwą miejscowości, w której znajduje się szkoła,
- kredki,
- klej.

Przebieg zajęć

1. Poznajemy się nawzajem. Poznawanie imion kolegów i koleżanek. Poprawna ich wymowa (najpierw przez nauczyciela, potem powtarzanie przez uczniów).

Zabawa na powitanie: zapraszamy dzieci, aby usiadły w kole, a następnie wykorzystując charakterystyczne cechy dzieci, witamy uczniów, którzy mają, np. długie włosy (dzieci te wstają i wymieniają swoje imiona, pozostają w pozycji stojącej), uczniów, którzy mają białe bluzki (dzieci te wstają i wymieniają swoje imiona, pozostają w pozycji stojącej) itd. Zabawa trwa, aż przedstawią się wszystkie dzieci.

Dzieci otrzymują wizytówki z imionami. Poprawnie wymawiają imiona. Z pomocą nauczyciela czytają swoje imiona, dzielą je na sylaby i liczą sylaby.

2. Czy wiecie, gdzie się znajdujemy? Wypowiedzi dzieci na podstawie ilustracji pt. „W polskiej szkole” oraz własnych doświadczeń.
  - » Rozmowa ukierunkowana następującymi pytaniami:
  - » Czy wiecie, gdzie się znajdujemy?

- » Co to jest szkoła?
- » O czym może informować napis znajdujący się na tablicy?
- » Czy my też jesteśmy w polskiej szkole?
- » Co dzieci robią w szkole polskiej?
- » Jak nazywa się miejscowość, w której znajduje się nasza szkoła?
- » Jak nazywa się kraj, w którym mieszkamy?
- » W jakim nastroju są dzieci, które przyszły do szkoły? (ilustracja)
- » W jakim nastroju jesteście dzisiaj wy?

Zwracamy uwagę uczniów na fakt, że dzieci przedstawione na ilustracji pt. „W polskiej szkole” przyglądają się napisowi znajdującemu się na budynku szkoły, ale nie umieją go jeszcze odczytać, gdyż przyszły do szkoły po raz pierwszy. Aby dzieci mogły rozpoznać, że jest to szkoła polska, należy umieścić na niej znak, który będzie mówił, że to właśnie jest szkoła polska. Jaki to może być znak? Słuchamy propozycji dzieci.

Demonstrujemy flagi Polski i kraju zamieszkania. Dzieci nazywają kolory. Następnie w pustych okienkach po obu stronach napisu „Polska szkoła” (ilustracja) kolorują flagi Polski i kraju zamieszkania.

3. Szyld mojej szkoły – wspólne wykonanie szyldu szkoły, do której uczęszczamy.

Na przygotowanym wcześniej kartonie dzieci nakleją napisy: „Szkoła Polska” i nazwę miejscowości, w której znajduje się szkoła oraz flagi Polski i kraju zamieszkania. Pomysł na rozmieszczenie poszczególnych elementów na szyldzie pozostawiamy inwencji dzieci. Szyld nie musi wyglądać tak, jak ten pokazany na ilustracji.

Następnie z pomocą nauczyciela dzieci czytają napisy na tablicy: „Szkoła Polska” oraz nazwę miejscowości, w której znajduje się szkoła.

Dzieci wybierają miejsce, w którym powieszą szyld.

4. To ja – uczeń polskiej szkoły. Dzieci wykonują legitymację poświadczającą, że uczęszczają do polskiej szkoły.

Mamy już szyld z napisem „Szkoła Polska” oraz flagami Polski i kraju zamieszkania. Teraz dzieci wykonują legitymację, która będzie znakiem przynależności do polskiej szkoły.

Wypowiedzi dzieci na podstawie ilustracji pt. „Legitymacja ucznia polskiej szkoły”:

- » Co to jest legitymacja ucznia?
- » Jakie kolory i znaki mówią nam o tym, że jest to legitymacja ucznia polskiej szkoły? (flaga, orzeł)
- » Jakie informacje powinny znaleźć się na legitymacji, aby było wiadomo, do kogo ona należy? (zdjęcie, imię i nazwisko, kolor oczu, podpis).

Następnie dzieci przystępują do wykonania legitymacji:

rysują swoje buzie,

przyklejają paski papieru z imieniem i nazwiskiem,

kredką malują kolor oczu (dzieci nawzajem określają kolor oczu),

składają swój podpis, odbijając kciuk lub palec wskazujący umoczony w farbie dowolnego koloru; mogą także odbić dwa palce (po jednym z obu rąk), jeden umoczony w białej, a drugi w czerwonej farbie.

5. Prezentacja legitymacji połączona z zabawą integracyjną – płąs „Mało nas”.

Mało nas, mało nas

Do pieczenia chleba.

Tylko nam, tylko nam

... (wymieniamy imię dziecka) *tu potrzeba*.

Kolejno wywołane dzieci prezentują swoją legitymację i przedstawiają się, np. „Nazywam się Tomek Kowalski. Mam niebieskie oczy”.

6. Jestem uczniem polskiej szkoły. Dzieci odgrywają scenki, w których posługują się swoimi legitymacjami (np. w środkach komunikacji, w kinie przy zakupie biletu, w szkole).

Dzieci udzielają odpowiedzi na pytania:

- » Jak masz na imię?

- » Jak brzmi twoje nazwisko?
- » Jaki masz kolor oczu?
- » Do jakiej szkoły chodzisz?
- » W jakiej miejscowości znajduje się szkoła?

7. Kodeks ucznia polskiej szkoły. Dzieci wspólnie ustalają normy i zasady zachowania obowiązujące w polskiej szkole.

Dzieci szukają odpowiedzi na pytania:

- » Co to są zasady zachowania?
- » W jakim celu tworzymy takie zasady?

Ustalamy zasady zachowania i pracy w polskiej szkole. Dzieci nadają tytuły ilustracjom noszącym tytuł „Kodeks ucznia polskiej szkoły”, których treść odpowiada następującym zasadom:

1. Jestem punktualny.
2. Jestem przygotowany do zajęć.
3. Aktywnie uczestniczę w zajęciach.
4. Pomagam kolegom.
5. Mówię: proszę, przepraszam, dziękuję.
6. Dbam o porządek w sali i szkole.

Dzieci opowiadają, co widzą na kolejnych ilustracjach i nadają im tytuły. Wypowiedzi dzieci ukierunkowujemy pytaniami.

Nadawaniu tytułów ilustracjom może także towarzyszyć wykonywanie czynności, np.:

Ad 1. Dzieci spacerują po sali, na naszą prośbę siadają przy stolikach i rozpoczynają pracę. Pomagamy dzieciom narysować wskazówki zegara, których brakuje na ilustracji, ustawiając je na godzinie rozpoczęcia zajęć – jest to jednocześnie informacja dla rodziców, o której rozpoczynają się zajęcia.

Ad 2. Dzieci sprawdzają, czy mają w pleckach przybory potrzebne w szkole, czy są przygotowane do zajęć.

Ad 3. Prosimy dzieci o wykonanie dowolnego polecenia i zachęcamy je do aktywności.

Ad 4. Improwizujemy scenkę, w której jakieś dziecko potrzebuje pomocy.

Ad 5. Podajemy dzieciom przybory szkolne, wypowiadając słowo „proszę”. Dzieci odpowiadają „dziękuję”.

Ad 6. Dzieci porządkują przybory na swoich stolikach.

Następnie na środku kartki, na której znajdują się ilustracje zasad zachowania i pracy w polskiej szkole, dzieci nakleją pasek papieru ze swoim imieniem. Przedstawione na ilustracjach zasady interpretują w odniesieniu do siebie, np. „Nie spóźnię się, mam wszystkie przybory, pomagam innym...”.

8. Ile sylab ukryło się w moim imieniu?

Wśród wizytówek rozłożonych na stoliku dzieci szukają swojej. Odczytują swoje imię, a następnie: wyklaskują sylaby w swoich imionach, liczą je, otaczają pętelką węża, który składa się z tylu części, ile sylab ukryło się w ich imieniu.

9. Zabawa podsumowująca

Prosimy, aby dzieci, w których imieniu ukryły się dwie sylaby, pokazały flagę Polski i nazwały kolory (na szyldzie szkoły lub na legitymacji).

Prosimy, aby dzieci, w których imieniu ukryły się trzy sylaby, pokazały tablicę z nazwą szkoły, w której się znajdujemy, i odczytały napis.

Prosimy, aby dzieci, w których imieniu ukryła się jedna sylaba, pokazały flagę kraju, w którym mieszkamy, i nazwały kolory (szyld szkoły).

Prosimy, aby po prawej stronie (podnosimy do góry prawą rękę) stanęły dzieci, w których imionach ukryła się jedna lub dwie sylaby.

Prosimy, aby po lewej stronie (podnosimy do góry lewą rękę) stanęły dzieci, w których imionach ukryły się trzy i więcej sylab.

10. Zabawa na zakończenie: płaś „Mało nas”.

Poziom II. Witamy się po wakacjach (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie do zajęć. Nauczyciel przygotowuje kartoniki z imionami dzieci. Układa je na podłodze. Wita dzieci. Mówi, jak się nazywa. Podaje swoje imię. Zaczyna śpiewać piosenkę „Hej kolego”.
2. Dzieci przedstawiają się i odszukują kartonik ze swoimi imionami.
3. „Muzyczna” prezentacja swojego imienia. Każde dziecko prezentuje swoje imię, śpiewając, klaszcząc lub wystukując na bębnieku – podział wyrazu na sylaby.
4. Umieszczenie kartoników z imionami na klasowym drzewku. Ustalenie, że będzie to stały rytuał sprawdzania listy obecności.
5. Wybrzmiewanie głosek w imionach. Zwrócenie uwagi na imiona żeńskie zakończone głoską „a”.
6. Rozmowa o imionach i nazwiskach, o tym, że każdy poza imieniem i nazwiskiem ma w sobie coś niepowtarzalnego: zainteresowania, ulubione potrawy, zabawki oraz... odcisk palca.
7. Tworzenie przez odciski palców każdego ucznia „klasowego drzewka przyjaźni”. Prace plastyczne „Mój odcisk palca – moja mandala”. Powiększanie na ksero odcisku swojego palca do wielkości kartki A–4. Kolorowanie odcisku ulubionymi kolorami. Podpisywanie obrazka.
8. Płas „Mało nas”.
9. Wybrzmiewanie głosek w swoim imieniu. Zwrócenie uwagi na imiona, w których znajduje się głoska „a” i „o”. Podawanie typowych imion w miejscu aktualnego zamieszkania – porównywanie z polskimi imionami.
10. Oglądanie ilustracji, przedstawiających sytuacje, kiedy w naturalny sposób posługujemy się głoską „a”, np. ziewanie, i głoską „o”, np. przy zdziwieniu.
11. Oglądanie ilustracji pt. „Wspominamy wakacje”. Rozmowa na temat minionych wakacji, przywiezionych pamiątek.
12. Zabawy z głoskami. Głoski „a” i „o” w nagłosie, wygłosie, śródgłosie.
13. Ćwiczenia w pisaniu małej i wielkiej litery „o” i „a”.
14. Słuchanie fragmentu lektury *Jacek, Wacek i Pankracek*.
15. Rozmowa na temat zasad i norm zachowania w grupie. Wspólne tworzenie „Klasowej konstytucji”. Oto przykład.

KONSTITUCJA KLAS ZJEDNOCZONYCH

Art. 1

Wszyscy podlegamy jednakowym regułom.

Art. 2

Każdy ma prawo do nietykalności jego osobistych rzeczy.

Art. 3

Wszyscy mamy prawo dzielić się naszą wiedzą i doświadczeniem, pomagać innym, zwłaszcza młodszym, i korzystać z pomocy.

Art. 4

W czasie wszelkich wyjaśnień wymagany jest spokój i uwaga. Gdy nauczyciel tłumaczy jakieś zagadnienie grupie młodszej, grupa starsza nie przeszkadza. Taka sama zasada obowiązuje, gdy nauczyciel pracuje z grupą starszą.

Art. 5

O ile nauczyciel sam nie utworzy grup lub par do wspólnej pracy, mamy prawo wybrać, z kim chcemy pracować podczas zajęć. Każdy wybiera, komu będzie pomagał i kto jemu będzie pomagał.

Art. 6

W trakcie pracy samodzielnej – indywidualnej mamy prawo organizować naszą pracę tak, jak chcemy, ale musimy przestrzegać ustalonego czasu.

Art. 7

Mamy prawo mówić i pisać wszystko, co myślimy, o ile nie rani to innych.

Art. 8

Władzę sprawują:

Władza ustawodawcza: wszyscy uczniowie z wychowawcą.

Władza wykonawcza: Rada składająca się z 4 osób.

Władza sądownicza: Dwóch Strażników Praw, Rada, Wychowawca.

Rodzaje funkcji według odpowiedzialności: dekorator, dziennikarz, skarbnik, strażnik tradycji, strażnik zasad i reguł życia.

Art. 9

Klasy Zjednoczone ustanawiają swoją nazwę własną (np. „Grupa Poloniuszków”).

16. Nawiązanie do polskiego zwyczaju ślubowania uczniów klas pierwszych.

„Będziemy starali się mądrze uczyć – Przyrzekamy!

Uczciwie i rzetelnie pracować – Przyrzekamy!

Być dobrymi i zgodnymi kolegami – Przyrzekamy!

Być dobrymi dziećmi w rodzinie – Przyrzekamy!

Chcemy wyrosnąć na obywateli godnych naszej ojczyzny Polski – Przyrzekamy!”

17. Podsumowanie zajęć – krąg przyjaźni.

Poziom III. Witaj szkoło po wakacjach! (Magda Szpyrko-Ankiewicz)

1. Przedstawianie się. Kształcenie umiejętności autoprezentacji – imię, nazwisko, miejsce zamieszkania w kraju pobytu oraz miejsce (region) w Polsce, z którego pochodzę, kilka słów o sobie (np. ulubiony kolor, potrawa).
2. Poznawanie imion nowych kolegów i koleżanek; imiona typowe w kraju zamieszkania – szukanie polskich odpowiedników tych imion.
3. Ustalenie imion dzieci w klasie, zapisanie na tablicy, a następnie odczytywanie ich w kolejności alfabetycznej – najpierw imiona dzieci w grupie, potem można dodać inne polskie imiona (zarówno męskie, jak i żeńskie) – zwłaszcza jeśli grupa jest nieliczna. Zwrócenie uwagi na trudności ortograficzne w pisowni imion. Następnie praca indywidualna.
4. Wspomnienia z wakacji – opowiadanie o minionych wakacjach z wykorzystaniem słownictwa i ilustracji. Gdzie spędzamy wakacje? Jak spędzamy wakacje? Co robimy podczas wakacji?
5. Wspólne zredagowanie (na tablicy) i odczytanie krótkiej wypowiedzi na temat wakacji. Zdania oznajmujące – wielka litera na początku, kropka na końcu zdania.
6. Przepisanie notatki do zeszytu.
7. Regulamin szkolny – przypomnienie norm i zasad zachowania obowiązujących w szkole i klasie.
8. Zwroty grzecznościowe (czyli „magiczne klucze”): proszę, przepraszam, dziękuję. Uczniowie samodzielnie odczytują wiersz R. Ragana *Magiczne klucze*.
9. Wspólne poszukiwanie odpowiedzi na pytania: Kiedy używamy słów – magicznych kluczy? O kim mówimy, że jest „dobrze wychowany”? Kto to jest džentelmen?

KARTA PROGRAMOWA NR 2

„Ja i moja rodzina”

Poziom I. Kto należy do mojej rodziny? (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- paski papieru z imionami dzieci,
- wizytówki,
- rodzinne fotografie,
- kredki,
- klej,
- nożyczki,
- aparat fotograficzny.

Przebieg zajęć

Zabawy na powitanie

1. Czy znam moich kolegów? Dzieci oglądają wizytówki z imionami. Wymieniają się wizytówkami, sprawdzają, czy pamiętają imiona kolegów. Czytają imiona kolegów.

Rytmiczne wyklaskiwanie sylab. Dzieci siedzą w kręgu, wymieniają swoje imiona, inne powtarzają je, dzielą na sylaby, klaszczą tyle razy, ile jest sylab. Dzieci odpowiadają na pytania: W czym imieniu (czyich imionach) ukryło się najwięcej sylab? W czyich imionach jest najmniej sylab?

2. Czy dom to tylko budynek? Wypowiedzi dzieci ukierunkowane pytaniami nauczyciela:
  - » O czym myślicie, gdy słyszycie słowo „dom”? (budynek, blok, domek).
  - » Z czym jeszcze kojarzy się wam słowo „dom”? (mama, tata, zabawki, łóżko, pies, pokój,

brat, siostra...).

- » Kto jest dla was najważniejszy w domu?
- » Jak jednym słowem można nazwać was, rodziców, siostrę i brata? Co razem tworzycie? (rodzina)

3. Kto należy do mojej rodziny? Wspólne oglądanie przyniesionych przez dzieci zdjęć rodzinnych. Dzieci wymieniają członków swojej rodziny (wraz z ich imionami). Liczą, ile osób należy do ich rodziny. Określają, kto jest najmłodszy, a kto najstarszy.
4. Jak mam na imię? Jaka litera ukryta się początku mojego imienia?
Dzieci uważnie przyglądają się swojemu imieniu napisanemu na pasku lub wizytówce. Zadaniem dzieci jest odszukanie i podkreślenie w ciągu liter tej litery, od której rozpoczyna się ich imię.
5. Rodzina Wesołowskich. Wypowiedzi dzieci na podstawie ilustracji pt. „Rodzina Wesołowskich” ukierunkowane pytaniami nauczyciela:
  - » Kogo widzimy na obrazku?
  - » Co robią poszczególni członkowie rodziny? (Co robi tata? Co robi mama? itd.).
  - » Jaki nastrój panuje w rodzinie?
  - » Jakie nazwisko możemy nadać rodzinie przedstawionej na ilustracji? (Nazwisko wiąże się z cechą charakteryzującą wszystkich członków rodziny (wesoly).
  - » Dokąd wybiera się rodzina Wesołowskich?
6. Jak oni mają na imię? Dzieci nadają imiona rodzicom i dzieciom tworzącym rodzinę Wesołowskich.
Wyboru imion dzieci powinny dokonać spośród imion zaproponowanych przez siebie. Zgłoszone imiona powinny być imionami osób z najbliższego otoczenia dzieci. W ten sposób nadamy charakterystyczny rys rodzinie Wesołowskich, której członkowie będą nosili imiona znane dzieciom. Warto pokusić się o dyskusję, w której dzieci uzasadnią, dlaczego proponują takie a nie inne imiona. Na przykład dziewczynka będzie się nazywała Magda, bo ma kucyki tak, jak moja siostra; mama będzie miała na imię Jola, bo ma takie same korale jak mama Tomka itp.

Należy pamiętać, aby w kolejnych zadaniach związanych z rodziną Wesołowskich konsekwentnie posługiwać się imionami już nadanymi członkom rodziny.

7. Zabawa integracyjna. Przypomnienie piosenki „Mało nas”.
8. Urodziny dziadka. Wypowiedzi dzieci w związku z wysłuchanym opowiadaniem.

Dzieci słuchają opowiadania i szukają odpowiedzi na pytanie: kogo i z jakiej okazji odwiedziła rodzina Wesołowskich?

Pamiętamy, aby odczytując tekst, posługiwać się imionami nadanymi poszczególnym członkom rodziny przez dzieci.

Urodziny dziadka

„W sobotę były urodziny dziadka. Wieczorem w domu dziadka i babci zebrała się cała rodzina Wesołowskich: rodzice – (...) Wesołowski i (...) Wesołowska oraz ich dzieci: (...) i (...).

Wszyscy złożyli dziadkowi życzenia. Dziadek dostał też prezenty. Rodzice podarowali dziadkowi obrazek przedstawiający Syrenę – herb Warszawy. Mama kupiła ten obrazek, kiedy była latem w Polsce. (...) zrobiła dla dziadka specjalną kartkę z życzeniami, a (...) przyniósł dziadkowi kosz pachnących jabłek.

Babcia upiekła dla dziadka urodzinowy tort i przygotowała mnóstwo smakołyków. Dziadek zdmuchnął świeczkę, a babcia nałożyła na talerze kawałki tortu dla (...) i (...). Jednak (...) szczególnie smakował sok z malin. (...) delectowała się konfiturami ze śliwek. A rodzice zajadali jabłka.

Dziadek bardzo ucieszył się z prezentu, który dostał od rodziców. Wspominał swoje dzieciństwo. Cała rodzina Wesołowskich z zainteresowaniem słuchała opowiadania dziadka o tym, jak będąc jeszcze dzieckiem obchodził swoje urodziny w Warszawie – w stolicy Polski. Wszyscy bardzo lubimy opowieści dziadka o tamtych czasach.

(...) postanowiła założyć kronikę rodziny Wesołowskich i narysować w niej wydarzenia z życia rodziny.”

Rozmowa ukierunkowana pytaniami nauczyciela:

- » Kogo odwiedziła rodzina Wesołowskich?
- » Z jakiej okazji rodzina odwiedziła dziadka?
- » Jakie prezenty dostał dziadek?
- » Z jakiego prezentu dziadek ucieszył się najbardziej?
- » Dlaczego obrazek z syrenką tak bardzo ucieszył dziadka?
- » Gdzie dziadek spędził swoje dzieciństwo?
- » Gdzie mama kupiła obrazek?
- » Czy ktoś z was był w Polsce?

Informujemy dzieci, że według legendy Syrenka, będąca herbem Warszawy, ma na imię Sawa. Dzieci nadają imiona dziadkowi i babci.

9. Z wizytą u dziadka. Wypowiedzi dzieci na podstawie ilustracji pt. „Z wizytą u dziadka”. Kto przyszedł do dziadka na urodziny?
Następnie dzieci pokazują na ilustracji i otaczają czerwoną linią dziadków, niebieską – rodziców, pomarańczową – dzieci, a zieloną całą rodzinę. Liczą, ile osób należy do rodziny Wesołowskich.
10. „Rodzina Wesołowskich” – zabawa utrwalająca nazwy osób tworzących rodzinę.
Rodzinę Wesołowskich tworzą wszystkie dzieci uczestniczące w zajęciach. Na początku zabawy rozdzielamy role: taty, mamy, syna, córki, dziadka, babci. Ponownie czytamy opowiadanie „Urodziny dziadka”. Uczestnicy zabawy powinni uważać, ponieważ za każdym razem, gdy zostanie wymienione ich imię, wstają i kłaniają się. Gdy narrator powie: „rodzina Wesołowskich”, wtedy wszyscy wstają i kłaniają się, gdy powie: „rodzice Wesołowscy”, kłaniają się tylko tata i mama. Postępujemy się imionami wymyślonymi wcześniej przez dzieci.
11. Ja i moja rodzina – rodzinna fotografia. Nawiązanie do pomysłu założenia kroniki rodziny Wesołowskich.

Dzieci szukają odpowiedzi na pytanie: kto znajdzie się na rodzinnym zdjęciu? Następnie nakleją na ilustracji będącej ramką portretu twarze członków swojej rodziny wycięte ze zdjęć przyniesionych na zajęcia i dorysowują brakujące elementy fotografii, prezentując swoją rodzinę, wymieniając nazwy i imiona poszczególnych członków rodziny.

12. Czy koleżanki i koledzy z mojej grupy/klasy to też moja rodzina?

Dzieci szukają odpowiedzi na to pytanie. Możemy zaproponować wykonanie grupowego zdjęcia, które da początek klasowej kronice. Możemy także nadać nazwisko szkolnej rodzinie.

13. Zabawa na zakończenie „Mam chusteczkę haftowaną”.

Poziom II. Do kogo jesteśmy podobni i dlaczego? (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie do zajęć – oglądanie zdjęć rodzinnych przyniesionych z domu.
2. Ustalanie, kto jest do kogo podobny. Używanie określeń: „moja mama, mama mojej mamy, mama taty, mama babci” itp.
3. Rozmowa na temat: w czym jestem podobny do mamy, a w czym do taty. Wygląd fizyczny, cechy charakteru, zachowania.
4. Wysłuchanie piosenki Arki Noego „Rysunek mamy” (wrzuta.pl).
5. Malowanie portretu swojej mamy, inspirowanego piosenką.
6. Swobodne wypowiedzi na temat wyglądu mamy, wykonywanego zawodu, zainteresowań, ulubionych potraw, koloru itp.
7. Wysłuchanie rosyjskiej bajki pt. *Bocian i jego uczniowie*. Nawiązanie do ostatniego zdania bajki: *Zastanowił się chwilę i pochwalił zwierzątką, bo właściwie wszystkie dobrze przeczytały słowo MAMA, tyle, że każde w swoim języku.*
8. Porównanie polskiego słowa „mama” z określeniem „mama” w kraju zamieszkania. Zwrócenie uwagi, że w różnych krajach, brzmi ono podobnie:
angielski: mum, mother; chorwacki: mama, majka; czeski: máma, maminka, mami ka;
francuski: maman; hiszpański: mamá; niemiecki: Mama, Mutti; rosyjski: ; suahili: mama;
szwedzki: mamma, moder; włoski: mamma.
9. Oglądanie ilustracji w podręczniku – poznanie „podręcznikowej” rodziny. Swobodne wypowiedzi na temat ilustracji.
10. Stworzenie sytuacji dydaktycznej do ćwiczeń w analizie i syntezie głoskowej i wyodrębnieniu wyrazu podstawowego „mama”. Głoski w nagłosie, wygłosie, śródgłosie wyrazów (poparte ilustracjami) „malina”, „arbuz”, „mak”, „ananas”. Podział na sylaby i głoski.
11. Ćwiczenia w pisaniu litery „m, M”. Wykorzystanie tacek z kaszą manną (lub piaskiem) do ćwiczeń manualnych – kreślenie litery (nawiązanie do metody „Dobrego startu” Marty Bogdanowicz). Pisanie po śladzie oraz w liniaturze.
12. Ćwiczenia w czytaniu prostych zdań z użyciem piktogramów:

Mama ma (maki).
 Mama ma (komputer).
 Mama ma (korale).
 Mama ma (kapelusz).
 Mamo, mamo, mam! (przykłady z książki J. Papuzińskiej *Nasza mama czarodziejka*).

13. Rozwiązanie rebusu: „Jak dzieci nazywały swoją mamę” (czarodziej + ostatnia sylaba wyrazu „książka”.
14. Zakolorowanie wyrazu, o którym opowiada lektura *Nasza mama czarodziejka*.
15. Wysłuchanie krótkiej informacji o autorce:

Joanna Papuzińska urodziła się w roku 1939 w Warszawie. Jest profesorem w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Warszawie. Pisze dzieła naukowe i utwory dla dzieci. Zapytana przez uczniów, dlaczego została pisarką, odpowiedziała, że pisarką została po urodzeniu córki. Wcześniej chciała być nauczycielką, chirurgiem, pilotem szybowców. Córka uświadomiła jej wartość dziecięcej wyobraźni oraz to, że dla dziecka dom jest centrum doznań i stwarza poczucie bezpieczeństwa. W swoich utworach „zaczarowuje” najbliższe otoczenie dziecka. Umieszcza bohaterów na pograniczu baśni i rzeczywistości. W książce *Nasza mama czarodziejka* dom jest skupiskiem czarów, to w nim zaczyna się magia, a mama potrafi wszystko, nawet czarować.

16. Słuchanie wybranego fragmentu lektury, np. dotyczącego przepisu na zwalczanie zarożumiałości u dzieci. Wybranie ilustracji obrazującej przepis: *Popuszczaj sobie trochę baniek mydlanych. To ci dobrze zrobi, wydmuchasz z siebie całą zarożumiałość*.
17. Podsumowanie zajęć – rozmowa o tym, co dzieci wyczarowałyby dla swojej mamy? Jak zachowują się po powrocie do domu, by sprawić mamie przyjemność?

Poziom III. Moja rodzina – na co dzień i od święta (Magda Szpyrko-Ankiewicz)

1. Pogadanka na temat członków najbliższej rodziny – kiedy zasiadamy do wspólnego stołu (okazje codzienne i świąteczne) i jak wtedy wyglądamy (w co się ubieramy?).
2. Głośne odczytanie (przez nauczyciela lub kolejno przez uczniów) tekstu pt. „Urodziny babci Jadzi”.
3. Wyszukiwanie w tekście określeń nazywających członków rodziny – uczniowie czytają ponownie tekst po cichu i podkreślają słowa, które nazywają członków rodziny
4. Określanie stopni pokrewieństwa (syn, córka, ciocia, wujek, babcia, synowa, zięć, teściowa, kuzyn, bratanek, siostrzenica) – uzupełnianie ćwiczeń z wykorzystaniem podkreślonych wcześniej wyrazów oraz przy uzupełnianiu drzewa genealogicznego.
5. Postępowanie się rzeczownikami jako nazwami osób.
6. „Jak cię widzą, tak cię piszą” – wyjaśnienie przysłowia oraz rozmowa na temat: czy ważny jest ubiór człowieka? co podkreślamy ubiorem? co to znaczy „ubiór galowy”?
7. Wzbogacanie słownictwa – kiedy ubieramy się świątecznie (galowo, wizytowo, elegancko, wieczorowo) – wykorzystujemy doświadczenia dzieci oraz ilustracje.
8. Ćwiczenie słownikowe – wypisywanie części garderoby potrzebnych na różne okazje (ubiór sportowy, strój szkolny, ubiór świąteczny) – rzeczowniki jako nazwy rzeczy (co?).
9. Dyskusja o modzie – czy „modnie” = „elegantcko”? – porównywanie różnych opinii.
10. Odczytanie dialogów i porównanie ich treści z ilustracjami.
11. Na podstawie tekstu i ilustracji samodzielne wypisywanie przez uczniów nazw ubrań (w tabeli).
12. Zaprojektowanie dla siebie stroju na wybraną okazję oraz samodzielne zapisanie w zeszycie kilku zdań na temat własnego wyglądu i ubioru – zgodnie z projektem.
13. Oglądanie reprodukcji malarzy polskich malujących portrety dzieci (S. Wyspiański, T. Mankowski) oraz dzieci na współczesnej fotografii – wyszukiwanie wspólnych elementów stroju.
14. Przeglądanie magazynów mody (lub czasopism) przyniesionych przez uczniów.
15. Tworzenie autoportretu z wykorzystaniem wycinanych z czasopism części ubioru.
16. Samodzielne czytanie lektury *Nasza mama czarodziejka* J. Papuzińskiej.
17. Szukanie odpowiedzi na pytania zadane bezpośrednio w tekście – odczytywanie głośne odpowiednich fragmentów. Napisanie w zeszycie odpowiedzi na pytanie: jaki prezent ucieszyłby twoją mamę (lub tatę, lub babcię)? – to ćwiczenie może być zadane do domu.

KARTA PROGRAMOWA NR 3

„Moje polskie korzenie”

Poziom I. Gdzie jest Polska i jak to się zaczęło? (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- paski papieru z imionami dzieci,
- pasek papieru z napisem „Polska”,
- mapa fizyczna Polski,
- strój dla Ziemowita – płaszcz, korona, berto,
- dyplomy dla dzieci,
- kredki,
- klej,
- nożyczki,
- aparat fotograficzny.

Przebieg zajęć

1. Powitanie. Mam na imię Tomek, witam Agatę. Mam na imię Agata, witam ....
2. Moja rodzina, czyli kto?
  - » Rozmowa ukierunkowana pytaniami:
  - » Jakie nazwisko nosi rodzina, którą poznaliśmy na poprzednich zajęciach?
  - » Kto tworzy rodzinę Wesołowskich?
  - » Jakie nazwisko nosi twoja rodzina?
  - » Wymień osoby, które należą do twojej rodziny.Dzieci wymieniają osoby należące do ich rodziny. Wymieniają imiona rodziców i rodzeństwa.
3. Czy znasz ten kraj? Rozmowa ukierunkowana pytaniami:

- » Z jakiego kraju przyjechał dziadek Wesotowski?
- » Co jest herbem Polski?
- » Jak nazywa się miasto, w którym dziadek Wesotowski spędził dzieciństwo?
- » Co jest herbem Warszawy?

Następnie na mapie fizycznej Polski pokazujemy Warszawę oraz informujemy dzieci, jak nazywa się rzeka przepływająca przez to miasto. Dzieci szukają odpowiedzi na pytania:

- » Skąd wypływa Wisła?
- » Dokąd płynie Wisła?

Dzieci wędrują po mapie wraz z biegiem Wisły, od gór do morza. Wyjaśniamy dzieciom, co oznaczają kolory na mapie (kolor gór i morza).

Na ilustracji pt. „Czy znasz ten kraj?” dzieci zaznaczają położenie Warszawy i kolorują wstążeczkę – Wisłę. Rysują góry i morze. Pod ilustracją dzieci nakleją pasek z napisem „Polska”.

4. Legenda o Piaście Kołodzieju. Dzieci słuchają opowiadania.

Legenda o Piaście Kołodzieju

„Działo się to dawno, dawno temu, kiedy nawet nie było jeszcze Polski. Pewnego razu przed chatą Piasta zjawili się dwaj wędrowcy.

Puk! Puk! – stukają do drzwi.

Na progu chaty staje Piast Kołodziej.

– Noc ciemna nadchodzi. Zmęczeni jesteście. Idziemy z daleka. Daj nam schronienie – proszą.

– Chata moja uboga, ale wejdźcie. Wystarczy miejsca i jedzenia dla wszystkich – Piast kłania się i zaprasza gości do środka.

Wędrowcy zasiadają na drewnianej ławie obok paleniska. Tymczasem Rzepicha, żona Piasta zaprasza do stołu. Ustawia na nim naczynia z grochem i soczewicą.

– Czym chata bogata, tym gościom rada – serdecznie częstuje gości.

Zza snopa zboża stojącego w kącie chaty wygląda jasnowłosy chłopiec. Przygląda się gościom. Zastanawia się, kim są i skąd przychodzą.

– Dziś wielkie święto w mojej rodzinie – powiada Piast do gości. – Mój syn kończy właśnie

siedem lat. Czas na postrzyżyny. Jak nakazuje zwyczaj dostanie nowe imię i rozpocznie naukę. Będzie się uczył robić koła. Tak jak ja będzie kołodziejem.

Piast przywołuje syna, który nieśmiało staje obok taty.

– Zechciejcie drodzy goście nadać imię mojemu synowi i ściąć mu włosy – prosi Piast.

– Od dziś będziesz miał na imię Ziemowit. Jak dorośniesz, zostaniesz księciem i dasz początek królewskiemu rodowi Piastów. Będziesz sprawiedliwie rządził swoim ludem i dzielnie strzeżę go od niebezpieczeństw – powiedział pierwszy z wędrowców i odciął chłopcu kosmyk włosów z czupryny.

– Zanim jednak tak się stanie i wyrośniesz na mądrego i dzielnego człowieka, ucz się pilnie przy boku swego taty – powiedział drugi z wędrowców i też obciął chłopcu kosmyk włosów. Zdziwili się rodzice Ziemowita, słysząc te słowa.

Wkrótce goście zaczęli zbierać się do odejścia.

– Dziękujemy za gościnę.

– A my dziękujemy za życzenia dla syna. Szczęśliwej drogi!

Wędrowcy pożegnali się z rodziną Piasta i wyszli. A rodzice Ziemowita rozmyślali, co mogą oznaczać wypowiedziane przez gości życzenia. Czy się spełnią? Czy ich syn Ziemowit da początek królewskiemu rodowi Piastów?”

5. Wypowiedzi dzieci po wysłuchaniu opowiadania. Rozmowa ukierunkowana pytaniami:
  - » Kto występuje w opowiadaniu?
  - » Jaka uroczystość odbywała się w domu Piasta?
  - » Co to są postrzyżyny?
  - » Jakie imię otrzymał syn Piasta na postrzyżynach?
6. Dzieci układają w odpowiedniej kolejności ilustracje do legendy, a następnie nadają im tytuły. Jaką przyszłość przepowiedzieli Ziemowitowi wędrowcy? Dzieci rysują zakończenie legendy.
7. Kołodziej? Kto to taki? Dzieci pomagają Piastowi zrobić koła – rysują po śladzie koła różnej wielkości.

8. Jak wyglądała nauka Ziemowita, a co ja robię w polskiej szkole? Wypowiedzi dzieci na podstawie ilustracji pt. „W szkole dawniej i dziś”. Dzieci rysują to, czym zajmują się w polskiej szkole.
9. Przygotowanie do postrzyżyn – pasowanie na ucznia polskiej szkoły. Nawiązujemy do faktu, że dzieci rozpoczęły naukę w polskiej szkole i tak jak dla Ziemowita jest to dla nich ważny czas. Przed pasowaniem na ucznia polskiej szkoły dzieci odpowiadają na następujące pytania:
  - » Jakie barwy na polska flaga? (dzieci szukają w sali flagi Polski i nazywają kolory).
  - » Jak nazywa się ptak, którego widzimy w godle Polski? (dzieci pokazują godło i nazywają ptaka).
  - » Co jest herbem Warszawy?
  - » Jakie barwy ma flaga kraju, w którym mieszkamy? (dzieci szukają flagi kraju zamieszkania i nazywają kolory).
  - » Jak nazywa się szkoła i miejscowość, w której znajduje się nasza szkoła? (dzieci szukają szyldu z nazwą szkoły, odczytują nazwę szkoły oraz miejscowości).
  - » Ile osób liczy twoja rodzina? (pokazują tyle palców lub kredek, ile osób liczy ich rodzina).
  - » Jak masz na imię? (dzieci odnajdują pasek ze swoim imieniem, czytają swoje imię).
  - » Czy jesteś aktywny na zajęciach?
  - » Kim został Ziemowit, kiedy dorósł?
10. Moje nowe imię. Dzieci wybierają (nadają) sobie nowe imiona. Dlaczego takie imię sobie wybrałem? Uzasadnianie wyboru (nazywam się Wesolek, bo jestem wesoly itp.)
11. Szkolne postrzyżyny. Ziemowit (nauczyciel lub rodzic ubrany w pelerynę, z koroną na głowie i berłem w ręku) przyjmuje dzieci do grona uczniów polskiej szkoły i wręcza każdemu dziecku pamiątkowy dyplom.
12. Wspólna fotografia. Następnie zajęcia mogą przybrać formę wspólnej zabawy przy muzyce. Płąs „Mało nas” i piosenka „Mam chusteczkę haftowaną”.

Poziom II. Po kim dziedziczymy nazwisko? (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wysłuchanie i nauka na pamięć wiersza W. Betzy *Katechizm dziecka polskiego*.

*Kto ty jesteś?
– Polak mały.
– Jaki znak twój?
– Orzeł biały.
– Gdzie ty mieszkasz?
– Między swemi.
– W jakim kraju?
W polskiej ziemi.
– Czym ta ziemia?
– Mą ojczyzną.
– Czym zdobyta?
– Krwią i blizną.
– Czy ją kochasz?
– Kocham szczerze.
– A w co wierzysz?
– W Polskę wierzę.
– Czym ty dla niej?
– Wdzięczne dziecię
– Coś jej winien?
– Oddać życie.*

2. Rozmowa o początkach państwa polskiego. Skąd wzięła się nazwa Polska? Kto był pierwszym polskim władcą? Jak się nazywał? Dlaczego właśnie tak?
3. Opowiadanie nauczyciela o Piaście (Piastunie) i dynastii Piastów oraz o tym, skąd biorą się nazwiska.

„Dawno temu ludzie nie mieli nazwisk, tylko imiona. Sposobem na wyróżnianie osób były m.in. przydomki. Pierwsze polskie nazwiska pochodzą od pierwszego polskiego władcy Piasta zwanego Piastunem, od którego wzięta się dynastia Piastów (w jej gronie byli m.in. Leszek Biały, Leszek Czarny, Bolesław Kędzierzawy). Ich przydomki najczęściej nawiązywały do wyglądu, cech charakteru. W Polsce najbardziej popularne nazwiska wzięły się od imion: Tomek – Tomski, Adam – Adamczyk, Maciej – Maciejewski, Piotr – Piotrowski (25,6%), wykonywanego zawodu: kowal – Kowalski, szewc – Szewczyk, (15,3%), cech charakteru lub wyglądu wesoły – Wesołowski, wysoki – Wysocki (13,6%), bądź jest zaczerpnięta ze świata roślin i zwierząt: Zięba, Sikora, Jabłoński, Kwiatkowska.

4. Rozmowa na temat nazwisk, które rozstawiły imię Polski na świecie. Czy dzieci znają takie osoby?
5. Globalne odczytywanie własnych nazwisk. Wspólne zastanawianie się, skąd pochodzą nazwiska, do czego są potrzebne, gdzie są zapisane. Oglądanie dowodu osobistego.
6. Rozmowa na temat drzewa genealogicznego – po kim nosimy nasze nazwisko? Kto jeszcze w rodzinie nosi takie nazwisko? (tata, dziadek czyli tata taty, bracia taty, bracia dziadka ze strony taty).
7. Wysłuchanie wiersza J. Jąłowic *Twoje rodzinne drzewo*.

*Twoje rodzinne drzewo
Wyrasta z ziemi zielonej.
Twoje rodzinne drzewo
Wyrasta z ziemi polskiej.
Twoje rodzinne drzewo
ma tyle lat,
że trudno zliczyć.
Ty jesteś małą gałązką
na której listków osiem.
A twoja młodsza siostra
Dopiero listki dwa.
Ojciec, mama,
A wcześniej dziadkowie*

*Tworzą mocne gałęzie.
 Nie złamie ich wiatr.
 Pradziadek – pień drzewa.
 Twoje rodzinne drzewo
 Na wiele razy prapra...
 Rodziców i dziadków znasz,
 Od nich się uczysz
 Świat rozumieć.
 A co wiesz o swoich prapra...
 Schowanych
 W rodzinnym albumie?*

- 8.** Tworzenie prostego drzewa genealogicznego.
 Wysłuchanie wiersza R. Ragana pt. *Tata*.

*Bardzo chętnie z nim rozmawiam
 Często rower mi naprawia
 Pomógł, gdy stłukłem kolano
 Budzi mnie do szkoły rano
 Razem głośno się śmiejemy
 Pocieszy, gdy mam problemy
 To mój prawdziwy przyjaciel
 O kim jest ten wiersz? O tacie!*

- 9.** Wprowadzenie litery „t” jak tata. Odszukiwanie małej i wielkiej litery w imionach członków rodziny oraz innych wyrazach.
- 10.** Nauka pisania „T, t”; pisanie pierwszych wyrazów po polsku: to, oto, tata, tam, tama, mata, motto.
- 11.** Odczytywanie rebusów: t (rak) (tor), tata (rak) itp.
- 12.** Układanie prostych zdań z poznanych liter i ich przepisywanie: To mama, a to tata. Oto mama, a tam tata. Co to jest zdanie, wyraz, sylaba?

13. Rola taty w rodzinie – dyskusja (czyim zajmuje się tata? czego mnie uczy?). Co oznaczają polskie powiedzenia: „Ojciec – głowa rodziny”, „Jaki ojciec, taki syn”.
14. Wysłuchanie piosenki Arki Noego „Tato” .

Poziom III. Gdzie są polscy emigranci i skąd pochodzą? (Magda Szpyrko-Ankiewicz)

1. Odczytanie przez nauczyciela tekstu pt. „Rodzinna historia”, uczniowie śledzą tekst (lub jeśli są w klasie płynnie czytający, mogą czytać na zmianę z nauczycielem).
2. Pogadanka na temat zjawiska emigracji (w nawiązaniu do tekstu i doświadczeń uczniów) – można wykorzystać mapę polityczną świata: skąd/dokąd ludzie migrują, dlaczego migrują, jakie są przyczyny emigracji Polaków, dokąd najczęściej emigrują Polacy, gdzie są największe ośrodki Polonii na świecie, w jaki sposób Polacy pielęgnują miejsca związane z Polską w kraju zamieszkania (wyjaśnienie, czym są tzw. polonica), jakie są pozytywne efekty emigracji?
3. Wyszukiwanie w tekście fragmentów odpowiadających na pytania:
  - » Dlaczego ludzie emigrują?
  - » Do jakich krajów wyemigrowali Polacy?
  - » Z jakich krajów przyjeżdżają emigranci do Polski?
4. Wypisanie na tablicy nazw wymienianych państw (kontynentów) oraz nazw ich mieszkańców (zwrócenie uwagi uczniów na wielką literę w pisowni tych nazw).
5. Samodzielne (lub z pomocą nauczyciela) uzupełnianie zapisów na tablicy. Przypomnienie wiersza W. Bełty *Katechizm dziecka polskiego* – samodzielne, ciche odczytanie przez uczniów tekstu, a następnie głośne czytanie w parach.
6. Wspólna recytacja wiersza z podziałem na role (nauczyciel lub jeden uczeń zadaje pytania, reszta chórem odpowiada).

7. Wyjaśnienie tytułu wiersza (katechizmy to podręczniki doktryny, zwykle pisane w formie pytań i odpowiedzi dla łatwiejszego zapamiętania), odwołanie się do doświadczeń dzieci, kiedy używały katechizmów, przygotowując się do I Komunii św.
8. Wypisywanie na tablicy nazw polskich miejscowości i regionów, skąd pochodzą uczniowie – porównywanie ich z mapą Polski.
9. Przypomnienie polskich symboli narodowych (godło, flaga) – wyjaśnienie użytych kolorów, m.in. na podstawie słów wiersza (*Czym zdobyta? – krwią i blizną*).
10. Reklamujemy regiony naszych przodków – prezentowanie krótkich opisów (ciekawostek) związanych z tymi miejscami (dzieci zdobywają te informacje wcześniej jako zadanie domowe – np. z Internetu + albumy, widokówki) oraz pokazywanie ich na mapie (można przynieść do klasy dużą mapę fizyczną Polski lub użyć tej z karty pracy).
11. Scharakteryzowanie typowych krajobrazów Polski – odczytanie cech z podręcznika oraz na podstawie ilustracji dodatkowych (plansz, widokówek) przyniesionych przez dzieci i/lub nauczyciela.
12. Praca z mapą – wyszukiwanie nazw miejscowości, z których pochodzą dzieci (lub ich rodziny), nazywanie regionów, określanie krajobrazu.
13. Odczytanie zdań oraz wyszukiwanie w nich nazw polskich miejscowości i pokazywanie na mapie .
14. Wspólne redagowanie krótkiej notatki poświęconej miejscom pochodzenia dzieci i zapisanie jej na tablicy przez nauczyciela (nazwy miejscowości oznaczamy kolorem), zwrócenie uwagi na wielką literę w pisowni nazw miast.
15. Przepisanie notatki połączone z pisaniem z pamięci nazw miejscowości, które nauczyciel zastrzeże lub wymazuje, po wcześniejszym wielokrotnym odczytaniu tych wyrazów – wielka litera w pisowni nazw własnych.

16. Przypomnienie pląsu „Mam chusteczkę haftowaną” (jako przerwa śródlekcyjna).
17. Formułowanie przez uczniów ustnych odpowiedzi na pytanie nauczyciela: gdzie chcielibyśmy pojechać na wakacje do Polski – które regiony wydają się atrakcyjne i dlaczego? (na podstawie przedstawionych wcześniej przez koleżanki i kolegów prezentacji) – posługiwanie się terminami geograficznymi (krajobraz górski, wyżynny, nizinny, nadmorski).
18. Napisanie pozdrowień (lub krótkiego listu, e-maila) do rodziny w Polsce uzupełnianie tekstu z podręcznika.
19. Wklejanie do zeszytu widokówek z rodzinnych stron lub zdjęć zrobionych w Polsce i podpisanie ich.
20. Wysłuchanie wiersza R. Ragana pt. *Polonijne dzieci*.

*Choć naszym domem są różne kraje,
To pamiętamy polskie zwyczaje.
Wisła to dla nas nieobca rzeka,
Mimo że do niej podróż daleka.*

*Zawsze na mapie dwa miejsca znamy:
Gdzie Polska leży i gdzie mieszkamy.
Łączy nas język, tradycje, święta.
Każdy z nas język polski pamięta!*

21. Porównywanie słów tekstu z kartki pocztowej z treścią wiersza. Co łączy te dwa teksty? O jakich „różnych krajach” mówi autor wiersza? Zaznacz ich nazwy na kartce pocztowej Nauka na pamięć wiersza (może być też zadanie domowe).
22. Samodzielne czytanie komiksów: G. Rosińskiego *Legendarna historia Polski* (lub jego fragmentów) i/lub H. J. Chmielewskiego Tytus, *Romek i A'tomek, Księga XI Ochrona zabytków*.

KARTA PROGRAMOWA NR 4

„Mój dom rodzinny”

Poziom I. Tak wygląda mój dom (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- obrazki domów wycięte z czasopism – dom jednorodzinny, blok, wieżowiec, kamienica,
- napisy do umieszczenia na tablicy: dom, blok, wieżowiec, kamienica,
- puzzle – różne rodzaje domów oraz napisy pod obrazki,
- kredki, papier kolorowy,
- klej,
- nożyczki,
- długi, gruby sznurek.

Przebieg zajęć

1. Powitanie. Witamy dzieci, które mają niebieskie oczy (dzieci wstają i się kłaniają), w których imieniu ukryły się dwie sylaby itp.
2. Różne rodzaje domów. Na tablicy umieszczamy zdjęcia różnych rodzajów domów wycięte z czasopism.

Wypowiedzi dzieci w związku z oglądanymi zdjęciami:

- » Jaki kształt mają domy?
- » Jaka jest ich wielkość?
- » Jak wyglądają domy w mieście?

- » Jak wyglądają domy na wsi?
  - » Czy wszystkie budynki są zamieszkane? (budynki użyteczności publicznej).
- Pod zawieszonymi na tablicy zdjęciami przedstawiającymi domy umieszczamy napisy: dom, blok, wieżowiec, kamienica.
- Dzieci czytają wyrazy, dzielą je na sylaby (wyklaskują lub wystukują). Odczytują napisy, w których znajduje się najmniej sylab, napis, w którym znajduje się najwięcej sylab.

3. Puzzle. Puzzle to wycięte z czasopism ilustracje przedstawiające dom jednorodzinny, blok i wieżowiec. Powinny to być inne ilustracje niż te demonstrowane na tablicy. Ilustracje rozcinamy na 3–4 części. Dzielimy dzieci na trzy grupy. Zadaniem dzieci jest ułożenie puzzli, naklejenie ilustracji na kartonie oraz przyporządkowanie pasującej do ilustracji nazwy. Dzieci demonstrują domy ułożone z puzzli i odczytują napisy. Wyklaskują i przeliczają sylaby.
4. Mój dom to... Wśród domów przedstawionych na ilustracji pt. „Mój dom to...” dzieci wskazują rodzaj domu, w którym mieszkają. Następnie łączą linią ilustrację z nazwą, która do niej pasuje.
5. Co to jest dom? Wypowiedzi dzieci na temat ich domów. Zwracamy uwagę dzieci na kształt domu, jego wygląd zewnętrzny, kolor, rodzaj. Dzieci szukają odpowiedzi na pytanie: czy dom to tylko budynek?
6. Jak powstaje dom? Rozmawiamy z dziećmi na temat pracy architekta. Czym zajmuje się architekt?
7. Wymarzony dom. Wypowiedzi dzieci na temat wyglądu domu oraz osób, z którymi dzieci chciałyby zamieszkać.

Dzieci słuchają opowiadania „Mój dom” i próbują wyobrazić sobie swój dom. W zależności od możliwości dzieci kładą się na kocykach lub siadają w wygodnej pozycji. Słuchają opowiadania z zamkniętymi oczami. Ważne jest odpowiednie przygotowanie dzieci do słuchania. Zanim przystąpimy do czytania, dzieci powinny wyciszyć się.

Mój dom

„Wyobraź sobie, że jesteś na łące. Idziesz po zielonej trawie. Przyglądasz się kolorowym liściom, które spadają z drzew. Słyszysz śpiew ptaków.

Idziesz dalej. Widzisz strumyk. Słyszysz szum wody płynącej po kamieniach.

Bardzo ci się tu podoba. Cieszysz się, że tu jesteś. To wspaniałe miejsce. W sam raz na wybudowanie domu.

Zaczynaj budować dom. To będzie twój dom. Jaki będzie miał kształt? A może chcesz, aby ktoś w nim razem z tobą zamieszkał? Kto to będzie? Kogo zaprosisz do swojego domu? Czy już wiesz?

Wybudowałeś dom. Jest piękny, niezwykły. Bardzo ci się podoba. Teraz malujesz swój dom na ulubiony kolor.

Jesteś szczęśliwy. Masz piękny dom.

A teraz powoli otwórz oczy i uśmiechnij się do siebie, wspominając dom, który wybudowałeś.”

Zanim zaczniemy rozmowę, pozwalamy dzieciom na chwilę refleksji.

8. Mali architekci. Odwołując się do poprzedniego punktu zajęć, dzieci projektują domy z figur geometrycznych. Wycinają, nazywają i przeliczają figury geometryczne narysowane na ilustracji pt. „Zbuduj swój dom”. Układają kształt domu i przyklejają dom na kartonie, który jest działką do zagospodarowania. Dorysowują brakujące elementy, okna, drzwi, komin, balkon itp., oraz osoby, z którymi chciałyby zamieszkać w tym domu. Kolorują i ozdabiają domy (kredki, kredki świecowe, wydzieranka – okna, drzwi). Ozdabiają teren wokół domu.

Dzieci prezentują swoje domy.

9. Mój dom, moja ulica, moje miasto. Sznurkiem wyznaczamy ulicę lub ulice, przy których zamieszkają dzieci w swoich domach. Liczba wytyczonych ulic jest zależna od liczby domów dzieci. Należy jednak pamiętać, aby układ ulic nie był skomplikowany (2–3 ulice). Wzdłuż ulic dzieci układają kartony z wybudowanymi domami (wybór ulicy oraz sąsiadów pozostawiamy dzieciom). Dzieci nadają nazwę ulicy, przy której mieszkają. Wspólnie nadają nazwę miastu, które powstało.
10. Oglądam domy. Poznają innych mieszkańców miasta. Dzieci spacerują ulicami miasta. Przedstawiają się, wymieniają swój adres zamieszkania, opisują wygląd domu, wymieniają swoich sąsiadów, np. nazywam się..., mieszkam w... (nazwa miasta, którą dzieci wymyśliły) przy ulicy .... Mój dom jest duży. Moimi sąsiadami są/obok mnie mieszkają Wojtek i Ewa.
11. Jakie pomieszczenia znajdują się w moim domu? W jakie meble i sprzęty wyposażę swój pokój? Dzieci wybudowały domy. Teraz muszą je wyposażać w meble i sprzęty. Dzieci nazywają meble i sprzęty przedstawione na ilustracji pt. „Urządzam swój pokój”, a następnie wybierają i otaczają pętelką te, które znajdują się w ich pokojach.
12. Czytanie przez nauczyciela fragmentów lektury W. Witłaka *Pan Kuleczka*. Wypowiedzi dzieci w związku z przeczytanym przez nauczyciela tekstem.
13. Podsumowanie. Dzieci siedzą w kręgu. Ich zadaniem jest dokończenie zdania: „W moim domu...”.

Poziom II. Moje miejsce zamieszkania (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wysłuchanie wiersza R. Ragana pt. *Księga domu*:

*Ma swą księgę każdy dom.
 Pelen wspomnień gruby tom.
 Jest w tej księdze śmiech i łzy.
 Święta, bliscy, no i Ty.
 Jest tam dziadek z młodych lat.
 Twych rodziców górski szlak.
 Babci pierwszych kilka zdjęć.
 Kiedy miała latek pięć.
 Księga wspomnień z wielu lat
 Łączy Wasz rodzinny świat!
 Do złych zdarzeń mów – a kysz!
 Księgę domu dalej pisz.*

2. Rozmowa o tym, czy dom to tylko budynek? Oglądanie ilustracji w podręczniku. Próba samodzielnego przeczytania wiersza M. Lorek *Kto tam?*

Dom to nie tylko budynek. O domu mówimy „rodzinne gniazdo”. Daje nam schronienie, poczucie bezpieczeństwa, dobroć, miłość. Dom to mama, tata, siostra, brat. Dom to babcia, dziadek. Domownikiem jest też pies, kotek. W szufladach przechowuje się rodzinne fotografie. Z nich możemy poznać naszych pradiadków. Wszyscy tworzą rodzinne drzewo. W kufkach i pudełkach gromadzone są rodzinne pamiątki. Pierwszy ząbek, ślubny bukiet, laurki zrobione w przedszkolu. Może warto dorzucić coś do kuferka? Obrazek? A może pierwszą własną książeczkę? Dom na pewno ucieszy się z kolejnej karty do swojej „Księgi domu”.

3. Rozmowa na temat polskich przysłów związanych z domem: „Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej” czy też „Gość w dom, Bóg w dom” – staropolskie przysłowie nakazuje wyjątkowo ugościć tego, kto przekroczy progi naszego domu. To znaczy, że należy zawsze serdecznie przyjmować odwiedzających nas znajomych. Chodzi o to, aby spotkaniom towarzyszyła miła atmosfera, by goście czuli się u nas w domu tak dobrze, jak u siebie. Nasza tolerancja i akceptacja różnych sposobów myślenia i postępowania sprawia, że dom, w którym mieszkamy, otwarty jest dla wielu odmiennych ludzi.
4. Wysłuchanie opowiadania *O domowych duszkach* Wigi Bednarek. Odszukiwanie części „dom” w tekście

W domowym zaciszu obok domowników mogą zadomowić się domowe dobre duszki. W nocy, gdy jest ciemno, wychodzą ze swoich domków dla lalek, wkładają podomki, kapcie i opowiadają o swych domostwach.

Dobre duszki chętnie zapraszają na plotki bezdomne duszki. Gawędzą wtedy o ciepłe domowego ogniska. Mówią, jak dobrze wracać do domciu, w którym czekają miłe, udomowione zwierzaki. Opowiadają o panu domu – urodzonym domatorze.

Domowe duszki omijają nieprzyjazne domy, w których nie ma miejsca dla dobroci i miłości.

5. Słuchowe i wzrokowe odszukiwanie części „dom” w tekście – tworzenie rodziny słowa „dom”. Wyjaśnienie znaczenia słów.

dom

domek

domowy

domownik

udomowiony

domator

domostwo

podomka

6. Wprowadzenie litery „d” jak dom. Odszukiwanie małej i wielkiej litery w imionach i innych nazwach.
7. Nauka pisania „D, d”; tworzenie i przepisywanie wyrazów.
8. Odszukiwanie wyrazów w „literkowym domku”: mama, tata, Adam, moda, dam.
9. Czytanie z obrazkami:
(Buda) to dom (psa).
(Norka) to dom (kreta).
(Gniazdo) to dom (bociana).
(Budka na drzewie) to dom (szpaka).
(Dziupła) to dom (wiewiórki).
(Ul) to dom (pszczoły).
10. Zapoznanie dzieci z typową architekturą domów w różnych częściach Polski – chata góralska, dworek szlachecki, chata kurpiowska, śląski familok, wieżowiec. Domy sławnych Polaków. Oglądanie albumów. Szukanie w Internecie.
11. Tworzenie liczby mnogiej do wyrazu dom. Dom – domy – wprowadzenie i nauka pisania „Y, y”.
12. Tworzenie wyrazów w liczbie mnogiej, gdzie w wygłosie słychać głoskę „y”, np. rowery, buty, samochody, schody, chłopczy.
13. Odczytywanie rebusów i zdań:
Hipopotam – y, kogut – y, tygrys –y, kangur –y
Mamy 3 (kot)y.
Mamy 4 (banan)y.
Mamy 2 (but)y.
Mamy 2 (ananas)y.

14. Czytanie prostych zdań: „To dom. To dym. Adam ma lody”.
15. Mieszkamy w różnych domach (domek jednorodzinny, blok, kamienica, szeregowiec) – każdy rysuje swój dom, z rysunków powstanie „miasteczko”.
16. Spotkanie z ciekawą polską książką. Odczytanie przez nauczyciela fragmentu książki *Karolcia* M. Krüger.
17. Swobodne wypowiedzi na temat ilustracji – wyglądu nowego domu Karolci.
18. Jak może wyglądać dom? Jakie musi mieć elementy? Ćwiczenie słownikowe (dach, ściany, okna, drzwi, komin, klatka schodowa, balkon) – wyszukiwanie na dużej ilustracji (planszy) elementów domu i nazywanie ich.
19. Rozmowa na temat przeprowadzki Karolci do nowego domu. Co załadowano do auta. Globalne czytanie wyrazów: szafa, tapczan, kanapa, fotel, krzesło, stół, lampa, dywan, telewizor, pralka itp.
20. Rozmowa na temat aktualnego miejsca zamieszkania uczniów – nazwa kraju, miasta lub miejscowości, ulicy. Czy znasz swój adres? Czy gdybyś się zgubił, umiałbyś wyjaśnić, gdzie mieszkasz? Co trzeba pamiętać? (nazwa ulicy i nr domu).
21. Uzupelnianie karty ćwiczeń z adresem aktualnego miejsca zamieszkania.
22. Rozmowa o mieście, w którym mieszkają uczniowie. Jak wyglądają tam domy? Jakie są w nim atrakcje turystyczne. Czy znajdują się w nim polonika?

Poziom III. Zapraszam do naszego domu! (Magda Szpyrko-Ankiewicz)

1. Rozmowa o tym, kto gdzie mieszka – w jakiej miejscowości, dzielnicy, przy jakiej ulicy, jakie są ciekawe miejsca w tej okolicy i lokalne atrakcje oraz w jaki sposób można tam dojechać? Postępowanie się zdaniem pytającym.
2. Głośne czytanie z podziałem na role (np. w parach) tekstu pt. „Z Warszawy w świat” – wyszukiwanie zdań pytających (znak zapytania na końcu zdania). Wyszukiwanie w tekście – podkreślenie nazw środków lokomocji dostępnych w Warszawie.
3. Ustalenie środków lokomocji dostępnych w obecnym miejscu zamieszkania uczniów lub miasteczku, gdzie mieści się polska szkoła (np. autobus, metro, trolejbus, pociąg, tramwaj).
4. Uzupełnianie zdań na podstawie rozmowy i przeczytanego tekstu.
5. Wyjaśnienie różnic w sposobie korzystania z pojazdów przedstawionych na rysunkach oraz obowiązujących w nich zasad zachowania.
6. Podpisanie rysunków wyrazami z rozsypanki wyrazowej.
7. Gromadzenie informacji potrzebnych do ustalenia miejsca zamieszkania kolegi lub koleżanki – przeprowadzenie miniwywiadu z kolegą za pomocą pytań. Poprawne zapisywanie swojego adresu – informacje niezbędne oraz sposób ich zapisu.
8. Pogadanka o tym, w jaki sposób zapraszamy kolegę lub koleżankę do domu (np. na urodziny) – jakie informacje muszą znaleźć się w zaproszeniu? – dzieci podają luźne informacje na podstawie swoich doświadczeń.
9. Samodzielne (ciche) czytanie tekstu „Zaproszenie na urodziny” i wyszukanie informacji, które bezpośrednio dotyczą treści zaproszenia oraz ich zapisanie. Uzupełnianie brakujących informacji w załączonym formularzu oraz zaprojektowanie własnego zaproszenia.

10. Wspólne redagowanie treści zaproszenia z indywidualnym uzupełnianiem poszczególnych elementów (data, godzina, adres).
11. Adresowanie koperty do kolegi (np. z zaproszeniem), również z podaniem swojego adresu jako nadawcy (nauczyciel wcześniej przygotowuje czyste koperty).
12. Opowiadanie o domu, rodzinie, domownikach, zwyczajach domowych, sąsiadach – można to ćwiczenie wykonać w grupach (lub parach), aby uczniowie mieli możliwość posługiwania się zdaniem pytającym.
13. Samodzielne redagowanie krótkiej wypowiedzi na temat swojego domu (rodziny) – to ćwiczenie nadaje się na zadanie domowe, ale konieczne będzie głośne odczytanie kilku prac na następnych zajęciach.
14. Samodzielne czytanie fragmentów opowiadania M. Jaworczakowej *Oto jest Kasia*.

KARTA PROGRAMOWA NR 5 „Zwierzęta domowe i przydomowe”

Poziom I. Zwierzęta, które kochamy (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- komputer z dostępem do Internetu,
- film „Reksio poliglota”,
- jogurt dla każdego dziecka,
- pojemniki z płatkami zbożowymi, pestkami słonecznika, dyni, nasiona lnu, sezamu, kolba gotowanej kukurydzy,
- łyżeczki dla każdego dziecka,
- nagrania piosenek: „Trzy kurki” (melodia popularna, słowa H. Rostworowski) i „Jak rozmawiać trzeba z psem” (słowa J. Brzechwa),
  - » kredki i ołówek,
- klej,
- nożyczki.

Przebieg zajęć

1. Powitanie. Dzieci spacerują ulicami swojego miasta. Wymieniają pozdrowienia. Zapraszamy do obejrzenia filmu dzieci, które mieszkają na kolejnych ulicach.
2. Kto będzie bohaterem filmu? Odpowiedzią na pytanie jest rozwiązanie następującej zagadki: Jest wiernym przyjacielem człowieka. Strzeże domu. Pomaga mu w tym czujny słuch i dobry węch. Bywa, że goni koty.

3. „Reksio poliglota” – oglądanie filmu z serii „Reksio” (www.youtube.com).

Wypowiedzi dzieci na podstawie obejrzanego filmu.

- » Jakie zwierzęta wystąpiły w filmie?
- » Jak nazywa się pies, główny bohater filmu?
- » Kto uratował tonącego Reksia?
- » Dlaczego doszło do bójk między gąską a świnką?
- » Jak Reksio poradził sobie z kłopotami zwierząt?
- » W jaki sposób Reksio porozumiewał się z mieszkańcami podwórka?
- » Kogo możemy nazwać poliglota? Wyjaśnienie słowa „poliglota”.

4. Czy w moim domu są zwierzęta? Swobodne wypowiedzi dzieci na temat zwierząt, które mają w swoich domach. Dzieci nazywają zwierzęta i opisują ich wygląd.

5. Czyj to głos? Dzieci nazywają zwierzęta przedstawione na ilustracji, a następnie wycinają obrazki.

Naśladujemy głosy zwierząt z wiejskiego podwórka lub odtwarzamy głosy z filmu „Reksio poliglota”, a dzieci:

- » pokazują obrazek przedstawiający zwierzę, które słyszą i próbują je naśladować,
- » układają ciągi rytmiczne na bazie słyszanych odgłosów z wykorzystaniem ilustracji zwierząt wyciętych z planszy pt. „Na wiejskim podwórku”, np. gęś, kura, kogut; odtwarzają ciągi, nazywając zwierzęta,
- » wyklaskują sylaby w ciągu nazw zwierząt, a następnie układają pod ilustracjami tyle kredek, ile jest sylaby w nazwie zwierzęcia.

6. Na wiejskim podwórku. Zabawa naśladująca ruchy i odgłosy zwierząt.

Dzieci dzielimy na grupy. Zadaniem każdej grupy będzie odegranie scenki przedstawiającej zwierzątka zgodnie z komentarzem nauczyciela. Mogą to być np. kura, kot, pies, kaczką itp. W zabawie wykorzystujemy gesty, mimikę, odgłosy charakterystyczne dla danego zwierzęcia oraz pomysłowość dzieci.

Koty. Na podwórko wychodzą leniwe koty, robią koci grzbiet, bawią się, myją twarz „łapkami”,

wydają głosy: „miau, miau”, harczą z myszką, która biegając po podwórku, piszczy „pi, pi, pi”.

Kury. Na podwórko wychodzą kury, grzebią pazurkami w ziemi, wybierają dziobem ziarenka z ziemi, ruszają skrzydłami, przywołują kurczątko: „ko, ko, ko”. Biegną do gospodyni, która wysypuje ziarno. Chowają kurczątko pod skrzydłami.

Kaczki. Jedna za drugą, kaczym chodem idą kaczki nad wodę (dzieci przenoszą ciężar z nogi na nogę). Coś sobie mówią: „kwa, kwa, kwa”. Piją wodę, prostując do góry szyję.

7. Jak nazywają się zwierzęta, które... ? Dzieci tworzą zbiory zwierząt, które, np.:
- mają pióra,
  - mają sierść,
  - mają pazury,
  - mają kopyta,
  - dają mleko,
  - znoszą jaja,
  - jedzą trawę,
  - jedzą ziarno,
  - mają skrzydła,
  - pływają,
  - pływają, mają skrzydła, jedzą ziarno,
  - są zwierzętami hodowlanymi,
  - są zwierzętami domowymi.

Przy tworzeniu zbiorów dzieci posługują się ilustracjami zwierząt wyciętymi z planszy pt. „Na wiejskim podwórku”. Nazywają zwierzęta w utworzonych zbiorach, przeliczają je.

8. Wyklaskujemy nazwy zwierząt. Na tablicy umieszczamy kilka ilustracji lub zdjęć przedstawiających zwierzęta, o których była mowa na zajęciach. Dzieci kolejno wyklaskują rytm – sylaby w nazwie wybranego zwierzęcia przedstawionego na ilustracji. Pozostałe dzieci odgadują, którego zwierzęcia nazwa jest wyklaskiwana.

9. Pomagamy mamom odnaleźć dzieci. Na ilustracji pt. „Mamy szukają swoich dzieci” obok kurczątki i szczeniaczka dzieci przyklejają obrazki przedstawiające ich mamy (obrazki zwierząt wykorzystywane wcześniej na zajęciach). Dzieci wymieniają nazwy zwierząt. Układają z nimi zdania.
10. Piosenka „Trzy kurki” (melodia popularna, słowa H. Rostworowski).

*Wyszły w pole kurki trzy
I gęsiego sobie szły.
Pierwsza przodem, w środku druga,
Trzecia z tyłu oczkiem mruga.
I tak sobie kurki szły
Raz, dwa! Raz, dwa! W pole szły.*

Zanim odtworzymy kolejne zwrotki piosenki, możemy zadać dzieciom pytanie:

- » Po co kurki wyszły w pole? Czego tam szukały?

*A pod stogiem ziarnka są,
Zjadły kurki ziarenek sto.
Myśli sobie każda kurka:
Po co wracać na podwórko?
Smaczne ziarnka tutaj są,
Nie na próżno więc się szło.*

*Chłop szedł miedzą do swej wsi
I zobaczył kurki trzy.
Krzyknął: Pozwól kurze grzędę
Ona wnet ci wlezie wszędy.
Klasnął w dłonie: raz, dwa, trzy
I wypłoszył kurki trzy.*

Dzieci uczą się pierwszej zwrotki piosenki, a następnie:

- » wędrują gęsiego po troje w poszukiwaniu ziarna,
- » siadają po turecku, śpiewają pierwszą zwrotkę, zastępując słowa gdakaniem i wystukując rytm o podłogę „dziobkami”, czyli palcami obu rąk złączonymi czubkami.

- 11.** Nie tylko zwierzątka lubią ziarno. Prezentujemy dzieciom różne rodzaje pestek i ziaren: pestki słonecznika, dyni, nasiona lnu, sezamu, ugotowaną kolbę kukurydzy oraz różne rodzaje płatków zbożowych. Wyjaśniamy, skąd pochodzą pestki i ziarna i co można z nich wyprodukować. Pokazujemy, jak wyłuskać pestki z dyni i słonecznika. Dzieci próbują (smakują) ziarna i nasiona, a następnie przygotowują jogurt z ich dodatkiem. Każde dziecko wsypuje do jogurtu te ziarenka i płatki, które najbardziej mu smakowały.
- 12.** Wybieram sobie psa – stróża domu. Nawiązujemy do tematu poprzednich zajęć, kiedy to budowaliśmy domy. Dzieci wybierają sobie psa, który będzie strzegł ich domu i podwórka. W tym celu rozdajemy dzieciom ilustrację pt. „Wybieram sobie psa – stróża domu”, na której narysowany jest korpus psa. Dzieci określają wygląd swojego psa, tzn. dorysowują mu małe lub duże uszy, mogą go pogrubić, wydłużyć mu łapy, narysować dowolnego kształtu ogon, ozdobić łatkami, wybrać kolor itp. Następnie dzieci wybierają imię dla psa.

Prezentacja prac. Dzieci opisują wygląd swojego psa.

- 13.** Czytanie dalszych fragmentów lektury *Pan Kuleczka*. Przypomnienie, jakie zwierzątka mieszkały w domu Pana Kuleczki i próba ich opisanie.
- 14.** Zakończenie. Zabawa przy płąsie „Włóż kotek na płótek”.

Poziom II. Jakie zwierzęta towarzyszą człowiekowi? (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie do zajęć: co wiemy o kotach i czego chcielibyśmy się dowiedzieć?
2. Oglądanie książek. Koty znane z dziecięcej literatury: *Kot w butach* J. Brzechwy, *Kot Filemon* M. Nejmana, *Chory kotek* S. Jachowicza, *Kotek* J. Tuwima.
3. Jakie znamy koty – domowe (różne rasy, w polskich domach dominuje rasa europejska) i dzikie (lampart, tygrys, w Polsce – ryś).
4. Wysłuchanie wiersza M. Lorek *Kotka Trajkotka*.

Wiosną kotki kryją się w wierzbowych kotkach
– tam też skryła się Trajkotka.
Latem wygrzewają się na płotach.
Lubią słońce – tyle ciepła i złota.
Jesienią, zwłaszcza koty rude,
Nie opuszczają swoich podwórek.
Dumne są, gdy futro im się mieni
Rudymi barwami jesieni.
Zimą, koty wolą siedzieć w domu.
Nawet nie chcą na biel śniegu narzekać.
Pewnie się domyślasz czemu?
– Bo biały to kolor mleka.
5. Kotka Trajkotka i pies Tropik – domownicy książkowej rodziny. Jak wyglądają? Przygotowanie do opisu.
6. Wprowadzenie litery „k” jak kot. Odszukiwanie małej i wielkiej litery w imionach i innych wyrazach. Głoska „k” w nagłosie, wygłosie, śródgłosie. Dzielenie wyrazów na sylaby. Liczenie głosek, liter. Tworzenie zdań z wyrazów. Ćwiczenia w czytaniu.

7. Nauka płaśu „Uciekaj myszko do dziury”.
8. Spotkanie z ciekawą polską książką. Przeglądanie fragmentów *Tytusa, Romka i A’tomka, Księga XIV*, gdzie profesor Talent uczy Tytusa czytania wyrazu „kot”. Zwrócenie uwagi, że w języku polskim nie wszystkie słowa pisze się tak jak wymawia. W wyrazie „jabłko” Tytus robi błąd. Nauka pisania litery „k, K” i tworzenie nowych wyrazów z dotychczas poznanych liter (mak, Kama, tak, kotek, domek, motek, komoda, dymek, kamyk, matematyka).
9. Ćwiczenia w pisaniu prostych zdań, również pytających: Kto ma kotka? Kto ma kamyk?
10. Zabawy z literką „k”:
 » rebusy: ryba – k, k –osa, lis – tek, las – ka, kot – let)
 » palindromy (czytanie wspak):
 TO KOT.
 A KTO KOTA MA? TO KOTKA.
 /Ciekawostka: 17 lutego obchodzimy Światowy Dzień Kota./
11. Rozmowa na temat roli zwierząt i odpowiedzialności właściciela za zwierzę.
12. Wysłuchanie wiersza *Pies i kot* R. Ragana.
*Przyjaciele pies i kot
 chętni są do wielu psot:
 Papcie znikły, szalik też,
 przepadł gdzieś pluszowy jeż.
 Poszarpany nowy koc...
 Rozrabiają dzień i noc!
 Jednak bez nich pusto tak.
 I zabawa traci smak.
 Psoty te wybaczymy im,
 tyle śmiechu dzięki nim!
 Przytul kotka, pogłaszcz psa.
 Niech na zawsze przyjaźń trwa!*

13. Imiona zwierząt w Polsce. Krowa – Krasula, pies – Azor (i elementarzowy As), kotek – Kiciuś, Mruczek itp. Nawiązanie do lektury *Puc, Bursztyn i goście*. Rozmowa na temat imion zwierząt nadawanych zwierzętom w kraju zamieszkania.

14. Spotkanie z ciekawą polską książką *Puc, Bursztyn i goście* – czytanie fragmentu przez nauczyciela. Zachęcenie do przeczytania wszystkich przygód sympatycznych psiaków.

Autor Jan Antoni Grabowski urodził się w roku 1882. Przez kilka lat wykładał matematykę, a potem na dwa lata wyjechał do Monachium na studia nad historią sztuki. Po powrocie do kraju był nauczycielem gimnazjum. Jego szczególną troską było ocalenie zabytków i dzieł sztuki zdewastowanych w czasie II wojny światowej. Był wspaniałym gawędziarzem. Potrafił ciekawie i mądrze opowiadać. Napisał wiele książek dla dzieci, zwłaszcza o zwierzętach: *Reksio i Pucek, Europa. Prawdziwa historia o kotce, Kochany zwierzyniec i inne*.

15. Zwrócenie uwagi na imiona psów. Skąd się wzięły?

16. Oglądanie ilustracji pt. „Zwierzęta w zagrodzie” (krowa, koń, koza, kura, indyk). Wspólne odczytywanie nazw.

17. Wprowadzenie litery „i” – jak indyk. Odszukiwanie małej i wielkiej litery w imionach i innych wyrazach. Nauka pisania litery „i” oraz wyrazów.

18. Wysłuchanie wiersza J. Brzechwy *Indyk* (www.janbrzechwa.w.interia.pl).

19. „i” jako część składowa wyrazu i spójnik.

20. Odczytywanie prostych zdań z użyciem spójnika „i”.

21. Prace plastyczne: Moje ulubione zwierzątko.

Poziom III. Zwierzęta jako nasi „bracia mniejsi” (Magda Szpyrko- Ankiewicz)

1. Odczytanie wiersza R. Ragana *Przyjaciele* (głośne, np. przez jednego ucznia lub nauczyciela – jeśli uczniowie słabo czytają).
2. Rozmowa o tytule wiersza – o jakich przyjaciółtach jest mowa w wierszu, czy znasz takich przyjaciół? A czy masz takich przyjaciół? Jakie inne zwierzęta mogłyby być bohaterami tego wiersza?
3. Wyjaśnienie zwrotu „nasi bracia mniejsi” dla nazwania zwierząt, tzw. domowych pupili (skąd pochodzi nazwa?) – można wspomnieć o św. Franciszku z Asyżu, uznawanym za patrona zwierząt, który często przedstawiany jest przez artystów w otoczeniu zwierząt, ze względu na głoszone przez niego braterstwo stworzeń.
4. Skąd wzięły się zwierzęta w życiu człowieka? Jaką odpowiedzialność ponosi człowiek za zwierzęta, które oswoił? Dyskusja na podstawie zgromadzonych wcześniej materiałów (literatura fachowa, Internet).
5. Ciche czytanie tekstu *Znajda* i wyszukiwanie nazw występujących w nim zwierząt – pies/piesek – sunia Punia oraz kotek – kotka Kicia.
6. Wypisanie z tekstu wyrazów pokrewnych do słowa „kot”.
7. Opisywanie – na podstawie tekstu oraz ilustracji – kotki (jak wyglądała jako bezdomna, a jak wtedy, gdy została znaleziona przez dziewczynkę?) – używanie przymiotników, bez definiowania ich.
8. Wypisywanie z tekstu wyrazów lub zwrotów wyrazowych określających bezpośrednio kotkę (jaka była kotka?) – należy podpowiedzieć uczniom, aby używali formy mianownikowej, tzn. zamiast „małego kotka” (zwrotu użytego w tekście) powinni napisać „mały kotek”).

9. Zwierzęta w gospodarstwie hodowlanym – jakie gatunki, w jakich warunkach, po co człowiek hoduje zwierzęta? Posługiwanie się ilustracjami .
10. Zwierzęta pod ochroną – jakie gatunki w Polsce są pod ochroną? Praca z encyklopedią, Internetem, fachową literaturą.
11. Gromadzenie słownictwa opisującego najpopularniejsze zwierzęta domowe (przymiotniki potrzebne do opisu, np. zwinny, szybki, łagodny, groźny, rasowy, domowy, użyteczny).
12. Samodzielne redagowanie pisemnej wypowiedzi na temat „Mój przyjaciel – kot (pies, chomik itp.)” lub „Jaką rolę pełnią zwierzęta w moim życiu?”. Te pytania mogą być tematem pracy domowej.
13. Głośne czytanie przez nauczyciela fragmentów *Puc, Bursztyn i goście*.

KARTA PROGRAMOWA NR 6

„Domowe obowiązki, rozrywki, zabawy i zabawki”

Poziom I. W jaki sposób można bawić się na podwórku i placu zabaw? (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- zabawki przyniesione przez dzieci,
- skakanka, piłka, klocki,
- kredki.

Przebieg zajęć

1. Powitanie.
2. Miasteczko zabawek. Kto może „zamieszkać” w takim miasteczku? Organizujemy miasteczko zabawek przyniesionych przez dzieci. Dzieci oglądają przyniesione przez innych zabawki. Następnie opowiadają o swojej zabawce. Wypowiedzi na temat zabawek ukierunkowane są następującymi pytaniami:
  - » Skąd masz taką zabawkę?
  - » Jak długo ją masz?
  - » Dlaczego lubisz się nią bawić?
  - » Gdzie przechowujesz swoją zabawkę?
3. Rozwiązywanie zagadek o zabawkach przyniesionych przez dzieci. Dzieci układają zdania-zagadki opisujące zabawkę. Na przykład: jest czerwona i okrągła. Można nią rzucać.

4. Do czego mogą służyć zabawki, które mamy w szkole i w domu. Dzieci wypowiadają się na temat przeznaczenia zabawek.

Dzieci siedzą w kręgu. Na dywanie kładziemy zabawki, którymi dzieci bawią się najczęściej, np. klocki, skakankę, piłkę (lub inne).

W jaki sposób można wykorzystać te zabawki?

Z klocków można zbudować wieżę, dom itp. Skakanka może służyć jako lina do przeciągania, można przez nią skakać itp. Piłkę można turlać, rzucać, odbijać, można sobie wyobrazić, że jest to kula ziemiska albo Słońce.

5. Wyjście na boisko szkolne lub teren przed szkołą. Po drodze wskazujemy miejsca, które mogą zagrażać bezpieczeństwu. Zabawy: toczenie piłki między słupkami, berek itp.

6. Powrót do sali zajęć. Rozmowa na temat zasad bezpieczeństwa podczas zabaw ruchowych – ustalenie „żelaznych” zasad zabawy.

Rozmowę prowadzimy, pomagając sobie następującymi pytaniami:

- » Od czego zależy dobra atmosfera podczas zabawy?
- » O czym należy pamiętać podczas zabawy w grupie?
- » O czym należy pamiętać po zakończonej zabawie?
- » Jak należy się zachować, gdy w czasie zabawy dojdzie do wypadku?

7. Czy bawię się bezpiecznie? Dzieci dokonują oceny własnych zachowań i postępowania w czasie zabaw. Ustalają, co i jak muszą zmienić, aby bawić się bezpiecznie.

8. Wiersz Wandy Chotomskiej pt. *Berek*. Dzieci słuchają wiersza czytanego przez nauczyciela.

9. Rozmowa o bohaterach wiersza ukierunkowana następującymi pytaniami:

- » W jaką zabawę bawiły się zwierzaki?
- » Czy znamy taką zabawę?
- » Gdzie zwierzątka się bawiły?
- » Kto brał udział w zabawie?
- » Czy dzieci mogłyby bawić się tam bezpiecznie?

- » Do czego autorka porównuje wiewiórki?
  - » Do czego autorka porównuje futerko zajączka?
- 10.** Dzieci wykonują ilustrację do wiersza – rysują bohaterów (wiewiórki i zajączka) – można to ćwiczenie zrobić w grupach: I grupa rysuje wiewiórki, II grupa rysuje zajączka w „sweterku”.
- 11.** W co można bezpiecznie bawić się w sali szkolnej i na świeżym powietrzu?
- » Zabawy ruchowe w klasie: „Mało nas”, „Mam chusteczkę haftowaną”, „Stary niedźwiedź mocno śpi”, „Wiewiórki do dziupli”. Dzieci uczą się przestrzegać reguł i zasad wspólnej zabawy.
  - » Zabawy ruchowe na świeżym powietrzu, np. biegi między słupkami i skoki. Dzieci pomagają zajączkowi pokazanemu na ilustracji pt. „Bieg między marchewkami” dobiec do mety (dzieci rysują drogę zajączka do mety), a żabce przedstawionej na ilustracji pt. „Najkrótsza droga” wyjść na brzeg (dzieci rysują drogę, jaką pokonała żabka, skacząc z liścia na liść).
- 12.** Podsumowanie. Ulubione zabawy. Scenki dramowe. Dzieci za pomocą gestów i mimiki pokazują, w co lubią się bawić. Zadaniem pozostałych dzieci jest odgadnięcie, jaka to zabawa i dołączenie do zabawy. Zabawę powtarzamy kilka razy.

Poziom II. Domowe obowiązki i przyjemności (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wspólne z dziećmi planowanie zabaw ruchowych na placu szkolnym.
2. Przypomnienie (ustalenie) zasad bezpieczeństwa wymaganych na placu zabaw.
3. Gry i zabawy ruchowe z wykorzystaniem piłek i skakanek (w miarę możliwości organizacyjnych – najlepiej na świeżym powietrzu). Zainteresowanie dzieci typowymi polskimi zabawami na podwórku: gra w klasy, ciuciubabkę, komórki do wynajęcia itp. Grę w klasy można wzbogacić dydaktycznie, wpisując do okienek litery, wtedy można również „wyskakiwać” wyrazy – w naturalny sposób dokonując analizy i syntezy głoskowej.
4. Wysłuchanie wiersza J.Tuwima pt. *Skakanka*.
5. Rozmowa na temat innych rodzajów zabaw (w domu) i ulubionych zabawek, autek, maskotek, lalek – zabawy lalkami (nadawanie imion, uczenie lalek, nazywanie ich części ciała) i/lub autkami (garaże, wyścigi, segregowanie aut wg ich przeznaczenia).
6. Wysłuchanie wiersza R. Ragana pt. *Miasteczko zabawek*.

*Komin drewniany,
Dym malowany,
Pociąg z lalkami,
Pędzi torami!
Będzie zabawa
I z farbki kawa,
Z guzików ciasta
Jedźmy do miasta!
Do przyjaciółki,
z tej samej półki,
Jedźmy na zamek*

*Do koleżanek!
 W zielonej trawce
 Siądźmy na ławce,
 Mnóstwo jest ławek
 W mieście zabawek!
 A na ławeczkę
 Prośmy bajeczkę!
 Niechaj nam bąba
 Do końca maja!*

7. Wprowadzenie litery „l” jak lala, „e” jak ekran.

Lalki na ekranie. Rozmowa o Jacku i Agatce.

„Jacek i Agatka” – pierwsza dobranocka, która swoją premierę miała w Telewizji Polskiej 2 października 1962 r.

Autorką serii była Wanda Chotomska, a emisja tej dobranocki odbywała się codziennie o godzinie 19:20. Jacek i Agatka to były dwie pacynki (przede wszystkim główki nakładane na palec). Pacynki zaprojektował Adam Kilian. Tytułowy bohater Jacek zainspirował jednego z małych pacjentów szpitala dziecięcego w Konstancinie do pomysłu nagradzania dorosłych odznaczeniem od dzieci, po czym redakcja „Kuriera Polskiego” ogłosiła ogólnopolski konkurs, dzięki któremu powstał Order Uśmiechu.

8. Wprowadzenie litery „e”. Nawiązanie do liczby mnogiej 1 lala – 2 lale. Odszukiwanie małej i wielkiej litery w imionach i innych wyrazach.
9. Nauka pisania litery „l”, „L”.
10. Tworzenie nowych wyrazów (lala, lalka, lale, lalki, mleko, lody, dla, model).

11. Kolorowanie lalek zgodnie z przeczytanymi zdaniami popartymi słowniczkiem obrazkowym:
Lala Lola ma (czerwone buciki) i (żółtą sukienkę).
Lala Ola ma (zielone spodnie) i (granatową bluzę).
Lala Lila ma (niebieską spódniczkę) i (pomarańczową koszulkę).
12. Nauka pisania litery „e”, „E”.
13. Liczenie. Znak zapytania na końcu zdania pytającego.
  - » Ile lata motyli?
  - » Ile lat ma Adela? A ile Edek?
  - » To kotki Kamila. Ile?
14. Nadawanie imion lalkom. Czytanie (bądź pisanie) prostych zdań, np.
„Te lale to lale Toli. Tola ma kilka lalek. Ile? To domek dla Tekli, Mili i Kamili. To dla Oli i Ali. A to dla Lili i Eli. Ile?”.
15. O czym mogą rozmawiać lale? Improwizowanie krótkich dialogów.
16. Projektowanie sukienki dla lal lub modelu samochodu, domku dla lalek lub pacynek Jacka i Agatki – ćwiczenia manualne.

Poziom III. Domowe obowiązki i przyjemności (Magda Szpyrko-Ankiewicz)

1. „Co interesuje dzieci w XXI wieku i jak spędzają swój wolny czas?” oraz „Czy komputer może być niebezpieczny?” – zapisanie na tablicy przez nauczyciela pytań jako tematu do wspólnej dyskusji o ulubionych zabawach dzieci i zajęciach w wolnym czasie. W dyskusji mogą brać udział wszyscy uczniowie, a można zorganizować tzw. panel (wybieramy kilku chętnych uczniów, którzy siadają za stołem i wyrażają swoje zdanie na podany temat) – można powiedzieć dzieciom (lub wspólnie ustalić), że rozmawiamy na temat zainteresowań, hobby, predyspozycji, zdolności, umiejętności (np. sportowych), talentów oraz form spędzania czasu wolnego (w tym – przy komputerze).
2. Przykładowy rozkład dnia – oglądanie ilustracji i opowiadanie o codziennych czynnościach bohaterów (Wojtka i Joasi) – porównywanie ich obowiązków i przyjemności oraz odnoszenie do własnej sytuacji.

- 6:30   pobudka [Wojtka budzi budzik, który dzwoni na szafce obok łóżka, a do pokoju Joasi wchodzi babcia i budzi dziewczynkę],
- 6:40   poranna toaleta [Wojtek bierze prysznic, myje zęby / Joasia stoi w piżamie przed lustrem w łazience, czesze swoje długie włosy, widoczny ręcznik, szczotka do zębów, nachlapana woda koło wanny – na obu rysunkach widoczna pralka automatyczna],
- 7:00   śniadanie [Wojtek z tatą jedzą w kuchni śniadanie naszykowane przez mamę (na rysunku widać lodówkę) / Joasi babcia podaje śniadanie i kanapki – na rysunku widać zmywarkę],
- 7:30   wyjazd do szkoły [Wojtek wsiada do samochodu (z tatą) i wyrusza spod domu / Joasia stoi z babcią na przystanku, kiedy podjeżdża autobus szkolny],
- 8:00   początek lekcji [Wojtek wchodzi do klasy / Joasia siedzi już w ławce (np. z koleżanką) – chodzą do tej samej klasy],
- 12:00   lunch [Wojtek i Joasia razem z innymi dziećmi jedzą posiłek (w szkolnej stołówce)],
- 16:00   zajęcia pozaszkolne [Wojtek podjeżdża z mamą (autem) na zajęcia sportowe – widoczne korty lub boisko (np. trening tenisa lub piłki nożnej) / Joasia gra na pianinie, obok siedzi pan nauczyciel – w tym samym pokoju widoczna wieża CD],
- 17:00   dodatkowe obowiązki [Wojtek wraca z mamą z treningu – stoją w korku / Joasia spaceruje z psem w parku niedaleko domu],

- 18:00 odrabianie lekcji [Wojtek odrabia lekcje w swoim pokoju – na biurku stoi komputer/ Joasia odrabia lekcje przy dużym stole, w drugim pomieszczeniu np. w kuchni widoczna babcia, która używa robota/miksera i przygotowuje kolację],
- 19:00 wspólna kolacja [Wojtek je z rodzicami kolację, rozmawia/ Joasia pomaga babci nakrywać do stołu],
- 20:00 czas wolny [Wojtek gra na komputerze w swoim pokoju (lub ogląda TV – sam)/ Joasia z mamą i babcią siedzą jeszcze przy stole, już po kolacji, telewizor jest włączony, tata drzemie na kanapie, pies obok kanapy, kot siedzi na oparciu kanapy, nad tatą],
- 21:30 przed snem [Wojtek szykuje się do snu (np. w piżamie stoi w drzwiach salonu)/ Joasia leży już w łóżku – czyta książkę],
- 22:00 „dobranoc” [Wojtek gasi światło np. lampkę nocną/mama Joasi gasi światło w jej pokoju, wyjmując książkę z dłoni śpiącej już dziewczynki].

3. Omawianie z uczniami ich planu dnia, z uwzględnieniem codziennych czynności higienicznych, podstawowych obowiązków, zajęć oraz czasu przeznaczonego na zabawę – nazywanie dni tygodnia, pór dnia (rano, przed południem, w południe, po południu, wieczorem, w nocy) i godzin (np. 10:00 i 22:00).
4. Zapisanie na tablicy i/lub w zeszytach podstawowych czynności wykonywanych w ciągu dnia z określeniem pory (posługiwanie się czasownikiem w czasie teraźniejszym).
5. Opracowanie własnego rozkładu dnia.
6. Uzupelnienie planu dnia o nazwy urządzeń, które usprawniają prace domowe (zmywarka, pralka, mikser, odkurzacz, kosiarka itp.) i wypełniają czas wolny (telewizor, komputer, odtworacz CD itp.).
7. Samodzielne redagowanie kilkudzaniowej wypowiedzi na temat „Jakie mam obowiązki w domu?” czy „Jak spędzam mój czas wolny?” (temat do wyboru lub jako zadanie domowe).
8. Oglądanie dawnych zabawek na fotografiach, ilustracjach lub na podstawie przyniesionych eksponatów (koniki bujane, drewniane zabawki, lalki z gałganka).

9. Oglądanie fotografii (i/lub słuchanie opowiadania nauczyciela), na których widać dawne zabawy i sposoby spędzania wolnego czasu przez dzieci i dorosłych.
10. Nauka piosenki „U prąśniczki” (wyjaśnienie pojęć: wrzeciono, wić, prąśniczka).
11. Zabawa ruchowa „Ojciec Wirgiliusz” – naśladowanie ruchów opartych na ćwiczeniach kinetycznych.
12. Rozmowa na temat przestrzegania zasad bezpieczeństwa w czasie zabaw ruchowych – posługiwanie się zdaniem rozkazującym.
13. Odczytanie wiersza R. Ragana pt. *Bezpiecznie* – wyszukiwanie zdań określających zasady bezpiecznej zabawy.
14. Przepisanie wybranego zdania do zeszytu i dopisanie własnej „zasady” – wykrzyknik na końcu zdania.
15. Głośne czytanie fragmentów powieści M. Krüger *Karolcia*.

KARTA PROGRAMOWA NR 7

„Jesienne zbiory w sadzie, ogrodzie, lesie, parku i na polu”

Poziom I. Dary jesieni (Beata Pietrzyk)

Materiały potrzebne do zrealizowania zajęć

- kosz z darami jesieni: jabłka, śliwki, gruszki, ziemniaki, marchewki, pietruszki, selery, pory, groch, buraki czerwone, fasola, kapusta, kasztany, żołądźcie, gałązki jarzębiny, orzechy laskowe, cebule, czosnek, grzyby,
- ilustracje wycięte z czasopism przedstawiające pory roku. Obrazki główne – większe i obrazki mniejsze tematycznie związane z porami roku; obrazków małych związanych z jesienią należy przygotować tyle, ile jest dzieci w grupie,
- napisy – nazwy pór roku do zawieszenia na tablicy,
- kartoniki – okienka sylabowe,
- kartonowe sylwety drzew,
- kredki,
- farby i pędzel, kubki na wodę oraz gazety,
- klej.

Przebieg zajęć

1. Powitanie.
2. Co Pani Jesień dźwiga w koszu? Dzielimy dzieci na trzy grupy, a następnie na środku sali ustawiamy kosz z darami jesieni.
Aby zainspirować dzieci do działania, wyjaśniamy, że Pani Jesień spacerowała po lesie i parku. Była także w polu, sadzie i ogrodzie. Zebrała różne dary, które wymieszały się w koszu.

Pani Jesień nie wie, jak nazywają się dary i skąd pochodzą. Zadaniem dzieci jest rozdzielenie darów zgromadzonych w koszyczku. Pracę dzieci ukierunkowujemy następującymi pytaniami:

- » Co zbieramy jesienią w sadzie? (I grupa wyciąga z kosza dary zebrane w sadzie).
- » Co zbieramy jesienią w lesie lub parku? (II grupa wyciąga z kosza dary zebrane w lesie lub parku).
- » Co zbieramy jesienią w polu lub ogrodzie? (III grupa wyodrębnia dary zebrane w polu lub w ogrodzie).

Następnie dzieci:

- » nazywają poszczególne dary,
- » przeliczają poszczególne zbiory,
- » określają, w którym zbiorze jest najwięcej darów jesieni, a gdzie mniej, o ile jest mniej, o ile więcej.

3. Pory roku. Dzieci siadają w kole, kładziemy przed nimi ilustracje wycięte z czasopism, w tym obrazek główny – jesień oraz obrazki tematycznie związane i niezwiązane z jesienią (np. kolorowe drzewa, grzyby, kąpiel w jeziorze, sanki, kasztany, żółędzie, bałwan, kwitnące gałązki, czapka i szalik, bazy, zabawa na plaży). Obrazek główny powinien być większy od pozostałych. Obok niego kładziemy jeden mały obrazek tematycznie związany z jesienią, np. kasztany, i wypowiadamy zdanie „Ponieważ jest jesień, zbieram kasztany” (albo „Jest jesień, dlatego zbieram kasztany”). Dzieci uczestniczące w zabawie wybierają i dokładają kolejne małe obrazki związane z jesienią, a następnie budują zdanie według podanego wzoru. Małe obrazki stanowią pomoc w układaniu zdań. Małych obrazków związanych z jesienią powinno być tyle, aby każde dziecko ułożyło zdanie. W zabawie utrwalamy słownictwo związane z darami jesieni, o których była mowa w poprzednim punkcie scenariusza.

Dzieci zajmują się także pozostałymi obrazkami, tzn. przyporządkowują je porom roku, z którymi są związane, ale nie układają już zdań.

4. Obrazek główny – „jesień” zawieszamy na tablicy (w takim miejscu, aby można było zawiesić ilustracje przedstawiające pozostałe pory roku w kolejności ich występowania). Umieszczamy pod nim napis mówiący, jaką porę roku przedstawia. Dzieci głośno czytają wyraz „jesień”, dzielą go na sylaby, liczą, z ilu sylab się składa. Pod napisem umieszczają okienka symbolizujące sylaby.

Następnie: zawieszają na tablicy obrazki główne przedstawiające pozostałe pory roku w kolejności ich występowania. Pod obrazkami umieszczają podpisy. Dzieci czytają nazwy pór roku, dzielą wyrazy na sylaby, przeliczają je. Pod wyrazami umieszczają okienka – sylaby, dzieci porównują liczbę sylab w nazwach pór roku.

5. Zabawa „Wiewiórki do dziupli”. Dzieci dobierają się trójkami. Dwoje dzieci bierze się za ręce, w środku mieszka wiewiórka. Dziupli jest mniej niż wiewiórek. Na okrzyk „Wiewiórki z dziupli!” wiewiórki wychodzą i zbierają orzeszki – robią zapasy na zimę. Na okrzyk „Wiewiórki do dziupli!” wiewiórki szukają dziupli, w której mogą złożyć zapasy. Zabawę powtarzamy kilka razy.
6. Jak nazywają się drzewa, z których pochodzą te liście i owoce? Nauczyciel demonstruje liście dębu i kasztanowca oraz żołądzie i kasztany. Dzieci opisują kształt liści i owoców. Następnie na ilustracji pt. „Owoce i liście” dzieci łączą linią odpowiednie owoce i liście. Nazywają drzewa, z których pochodzą liście i owoce.
7. Zabawa „Wirujące liście”. Dzieci poruszają się w rytm muzyki, naśladując wirujące na wietrze liście.
8. Jesienne drzewa – stemplowanie lub naklejanie liści kasztanowca, dębu, klonu i innych. Dzieci otrzymują sylwety drzew i przyklejają je na kartonie. Następnie kredkami domalowują gałęzie i odpowiednimi farbami kolorowe liście. Tak powstają dębowe, kasztanowe i klonowe drzewa. Dzieci wyróżniają i nazywają kolory, którymi jesień ozdobiła drzewa.
9. Podsumowanie. Zabawa „Pory roku”. Dzieci siedzą w kręgu. Przed nimi leżą znane już ilustracje przedstawiające pory roku: wiosnę, lato, jesień, zimę. Recytujemy wylicznankę: „Wiosna, lato, jesień zima, powiedz, jeśli ta pora roku się kończy, to jaka się zaczyna”. Wskazujemy wybrany rysunek i dziecko, które ma wymienić nazwę kończącej się pory roku i nazwę pory roku następującej po niej. Wszystkie dzieci powinny mieć możliwość odpowiedzi na pytanie zawarte w wylicznance.

Poziom II. Na tropach jesieni (Maria Lorek)

Przebieg zajęć

1. Wysłuchanie opowiadania M. Lorek pt. *Baśń o czterech porach roku*.
2. Skąd wiemy, że już przyszła jesień? – wypowiedzi uczniów na temat oznak jesieni w sadzie, ogrodzie, parku, lesie i na polu.
3. Jak ludzie i zwierzęta przygotowują się do zimy? Zimowe zapasy – wypowiedzi uczniów na podstawie ilustracji oraz własnych obserwacji przyrody.
4. Rozpoznawanie smaków – miód.
5. Analiza i synteza wyrazów „ul” i „miód”. Zbudowanie wyrazu z kolorowych cegiełek. Zaznaczenie liter „u” i „ó”.
6. Pokaz litery „u” i „ó” drukowanej i pisanej; kreślenie kształtu litery pisanej w powietrzu itp.; wyszukiwanie małej i wielkiej, pisanej i drukowanej litery „u” i „ó” wśród innych liter alfabetu ruchomego.
7. Ćwiczenia w czytaniu.
8. Pisanie małej i wielkiej litery „u” i „ó” w liniaturze.
9. Wyszukiwanie „u, ó” w imionach i innych wyrazach (np. Józek, Ula), przepisywanie tych wyrazów.
10. Ćwiczenia artykulacyjne z poznanymi samogłoskami.
11. Odczytanie przez nauczyciela przysłów związanych z jesienią, wyjaśnianie określenia „Pracowity jak pszczoła”.
12. Gromadzimy w spiżarni zimowe zapasy – rysowanie lub naklejanie obrazków.
13. Przygotowanie inscenizacji do wiersza J. Brzechwy *Na straganie*.

Poziom III. Jesień różne dary niesie (Magda Szpyrko-Ankiewicz)

1. Samodzielne, ciche czytanie wiersza M. Lorek pt. *Pani Jesień*.
2. Dodatkowo nauczyciel głośno odczytuje inny wiersz o jesieni.
3. Jakie dary niesie jesień, jakie skarby nam oferuje? – wypowiedzi uczniów oparte na przeczytanych wierszach oraz własnych obserwacjach.
4. Tworzenie słowniczka tematycznego pt. „Dary Jesieni” – utrwalanie rzeczowników i przymiotników.
5. Projektowanie sukienki dla Pani Jesieni – naklejanie lub rysowanie.
6. Wyszukiwanie nazw darów jesieni – praca w grupach:
  - 1 grupa – jesień w sadzie i ogrodzie,
  - 2 grupa – jesień w lesie i parku,
  - 3 grupa – jesień na polu.
7. Samodzielne wypisywanie darów jesieni.
8. Układanie w kolejności alfabetycznej nazw owoców i warzyw – darów Pani Jesieni; zwrócenie uwagi na trudności ortograficzne (wyrazy z „ż”, „rz” oraz wyrazy z „ó” i „u” (np. porzeczki, orzechy, bakłażan, gruszka, pietruszka, truskawka, miód).
9. O co chciałbym zapytać Panią Jesień? Układanie i zapisywanie pytań do wywiadu z Panią Jesienią (zdanie pytające).
10. Przeprowadzenie wywiadu z Panią Jesienią – zabawa „Konferencja prasowa z Panią Jesienią” (jedno dziecko odpowiednio ucharakteryzowane odgrywa rolę Pani Jesieni, pozostałe mogą być „dziennikarzami”).
11. Samodzielne układanie i zapisywanie zdań o jesieni na podstawie informacji zebranych podczas wywiadu.
12. Wspólne zredagowanie notatki prasowej na temat jesieni w Polsce.

**2. Przykładowe metody pracy
wykorzystujące alternatywne scenariusze
zajęć do programu „ROK POLSKI”**

Metoda Ireny Majchrzak na przykładzie tematu: JA I MOI KOLEDZY

1. Kompetencje językowe

Słuchanie

Poziom A. Słuchanie wierszy (piosenek) popartych ilustracjami. Rozumienie prostych poleceń.

Poziom B. Słuchanie wierszy z dobieraniem do nich ilustracji. Rozumienie złożonych poleceń.

Poziom C. Słuchanie wierszy bez bodźca wzrokowego. Włączanie się w rozmowę na temat koleżeńkości i reguł współpracy.

Mówienie

Poziom A. Przedstawianie się z imienia i nazwiska. Stosowanie zwrotów grzecznościowych: „dzień dobry”, „do widzenia”, „proszę”, „przepraszam”. Stosowanie zwrotów: „To ja. To nie ja, to on. To oni. To one. To my. Ja mam lalkę. Ty masz misia. Ona ma wózek. Jest nas troje. Mało nas. Dużo nas” itp.

Poziom B. Przedstawianie się wraz z podaniem miejsca zamieszkania oraz miejsca pochodzenia. Powtarzanie za nauczycielem wiersza R. Ragana *Magiczne klucze*. Śpiewanie piosenki.

Poziom C. Przedstawienie się za pomocą kilku zdań, mówiących o sobie, swoich zainteresowaniach, upodobaniach, nauka na pamięć wiersza *Magiczne klucze*. Recytacja z właściwą modulacją głosu. Uczestniczenie w rozmowie.

Czytanie

Poziom A. Odczytywanie swojego imienia oraz znaczka (mak, kot, tygrys itp.).

Poziom B. Odczytywanie większości imion, znaczków oraz prostych tekstów: „To jestem ja. To jest Ola. To my. To oni. To nasza grupa”.

Poziom C. Odczytywanie wierszy oraz tekstów z kart czytelniczych. Porządkowanie imion w kolejności alfabetycznej. Na przykład imiona dziewczynek: Agata, Barbara, Celina, Danuta, Ewa, Feli-

cja, Grażyna, Helenka, Irenka, Jagoda, Kasia, Lucyna itd. Imiona chłopców: Adam, Bolek, Czarek, Dominik, Edek, Franek, Gustaw, Heniek, Irek, Janek, Karolek, Lucek, Łukasz itd.

Pisanie

Poziom A. Podpisanie się. Przepisanie krótkiego i prostego tekstu, np. „To ja. To Ola”.

Poziom B. Zaadresowanie koperty, wysłanie krótkiego e-maila do kolegi lub rodziny w Polsce.

Poziom C. Napisanie (również w formie elektronicznej) krótkiego listu do kolegi lub rodziny.

2. Cele

1. Poznanie imion dzieci z grupy.
2. Nauka poleceń, współdziałanie w grupie.
3. Tworzenie sytuacji umożliwiających budowanie pozytywnych relacji.
4. Nauka zawrotów grzecznościowych.

3. Przebieg zajęć

1. Przywitanie z grupą. Przedstawianie się. Nauczycielka ma wcześniej przygotowane napisy imion (duże, czytelne) nawleczone na tasiemkę, aby można zawiesić je na szyi. Teraz, witając się z dziećmi, śpiewa, zawiesza imiona. Dzieci powtarzają.
  - Witaj... (2 razy)
  - Jak się masz... (2 razy)
  - Wszyscy Cię kochamy... (2 razy)
  - Bądź wśród nas.
2. Przygotowujemy obręcz, np. z gumy, tak dużą, aby każde dziecko mogło za nią chwycić. Trzymając rękoma gumę, tworzymy krąg i siadamy na podłodze.
3. Na dźwięk swojego imienia każde dziecko wstaje, wchodzi do środka, cały czas trzymając obręcz i stara się jej nie puścić. Przedstawia się i wraca. Do zabawy można też wykorzystać chustę animacyjną.

4. Druga część zabawy jest podobna. Wstajemy na dźwięk swojego imienia, wchodzimy do środka kręgu, trzymając obręcz i mówimy, gdzie mieszkamy, następnie wracamy na swoje miejsce (tu też można użyć chusty animacyjnej).
5. Stoimy w kręgu. Na dźwięk swojego imienia dziecko wymienia kolegę, który stoi obok.
- » Można też zaproponować inną wersję zabawy: uczestnicy siedzą na krzesłkach w kręgu. Nauczycielka podaje po kolei każdemu maskotkę. Kto ją ma, kończy zaczęte przez nią zdania: Mam na imię...
Bardzo lubię...
Nie lubię...
Mieszkam...
  - » Zapamiętujemy imiona – dzieci stoją lub siedzą w kręgu. Każde po kolei: wymienia swoje imię w różnych nastrojach, tj. smutno, radośnie, ze zdziwieniem, wymienia swoje imię i pokazuje ulubiony gest (grupa powtarza każde imię z gestem). Zaproszenie osoby opisanej – dzieci siedzą na krzesłkach w kole. Jedna osoba ma wolne krzesłko po swojej prawej stronie i to ona zaprasza innego uczestnika w umówiony sposób: zaprasza osobę, którą opisuje, a ta ma odgadnąć, że to o nią chodzi i zajmuje wolne miejsce. Teraz inne dziecko ma wolne miejsce z prawej strony i ono dalej prowadzi zabawę, prosi, aby opisana osoba przebyła drogę w określony sposób (skacząc, pełzając, idąc tyłem itp.).
  - » Liczy się szybkość – prowadzący mówi: „Podaj imię osoby siedzącej po twojej prawej (lub lewej) stronie: ra ta ta ta tum” – przy wymawianiu ostatniej sylaby wskazuje jakiegoś uczestnika, a ten ma bardzo szybko wymienić imię swojego sąsiada po wybranej stronie (jest to wersja zabawy dla dzieci z poziomu B lub C).
6. Dzieci rozbiegają się po sali i na dźwięk swojego imienia przybiegają po prezent (kartonik z imieniem). Dzieci starsze wybierają same. Dzieciom młodszym kartonik wręcza opiekun grupy.
7. Odgadujemy, o kim mowa:
- » ma ciemne włosy i na koszulce żabę,
  - » na kapciach ma obrazek z traktorem...
- Odgadnięte dziecko potwierdza „Tak. Na imię mam Ewa. Mam ciemne włosy i na koszulce żabę”.

8. Dzieci grupują się w zespoły wiekowe. Rozmawiają o tym, że są w różnym wieku, ale razem tworzą grupę. Podczas tej rozmowy można ustalić, że dzieci starsze będą pomagać młodszym, bo przecież wspólnie tworzą polonijną grupę. Na dowód jedności wykonują „drzewko przyjaźni” (prace plastyczne lub odbitki z palców).
9. Dzieci ustalają, jak postępować, aby wszyscy byli zadowoleni i każdy czuł się dobrze. Przypominają sobie zwroty grzecznościowe. Nauczyciel wymawiając je, pokazuje też ich graficzny wygląd (dzieci starsze). Wszyscy słuchają wiersza R. Ragana pt. *Magiczne klucze*.

*Bez tych wyrazów świat byłby pusty...
Serca zamknięte na cztery spusty...
One nam świeca jak lampka w nocy,
Wystarczy tylko użyć ich mocy.*

*W domu, przedszkolu, szkole, urzędzie
Zawsze tak grzeczniej i milej będzie!
Mów więc: przepraszam, proszę, dziękuję,
Zwykła uprzejmość tak nakazuje!*

10. Bawimy się w „Mało nas”.
11. Dzieci siadają w kręgu, słuchają wiersza M. Lorek pt. *W polonijnym zespole*.

*Złotymi promykami łaskocze nas słońko.
Każdego pyta:
– Jak się masz biedronko?
– Co u ciebie lisie – urwisie?
– Jak się spało smokowi dzisiaj?
– Co nowego u żabki zielonej?
– Czy tygrysek był już na dworze?*

*Stajemy wszyscy w kole,
Zaczynamy ze słońkiem rozmowę:*

*– Dzień dobry, słonko kochane,
Znów tutaj jesteście razem.
Jaś – niedźwiadek, Karolek – lisek,
Żabka – Zosia, Marcinek – tygrysek.*

*Każdy chwyta po jednym promyku.
A promyków tych jest bez liku
Buzie mamy radosne, wesole
Bo jesteście w polonijnym zespole.*

12. Dzieci siadają przy stolikach, biorą kartoniki i przygotowane elementy (znaczkki przedstawiające różne elementy – autko, listek, mak, tygrysek, żabka...) i nakleją je. Nauczycielka w trakcie pracy indywidualnie ćwiczy słownictwo z każdym dzieckiem, tak aby po jej zakończeniu każdy uczestnik potrafił przedstawić się nie tylko z imienia, ale również opowiedzieć o wybranym przez siebie znaczkku.
13. Każde dziecko pokazuje swój znaczek, mówi, co przedstawia i umieszcza go na swojej półce, stoliku lub w innym wybranym miejscu sali.
14. W innym miejscu, np. na listewce z wieszaczkami, dzieci zawieszają swoje imiona. Ustalamy, że każdy przez następne dni pobytu będzie po przyjściu zabierał swoje imię. Szybciej się poznamy i będziemy wiedzieć, kto jest nieobecny.
15. Krąg przyjaźni. Wprowadzamy zwyczaj podsumowania zajęć. Dzieci stają bądź siadają w kręgu. Nauczyciel w różnej formie: piosenką, wierszem, krótkim opowiadaniem, gawędą, podsumowuje zajęcia – wiersz o polonijnej grupie. Słucha wypowiedzi dzieci. Na zakończenie „puszczamy iskierkę”.

4. Opis metody

W zajęciach można wykorzystać metodę Ireny Majchrzak stosowaną w pracy z dziećmi polonijnymi. Bardzo ciekawą dla dzieci i skuteczną. Polega na wprowadzaniu dzieci w świat pisma przez imiona.

Przykłady zabaw

- **Dzieci młodsze**

- » Znajdź swoje imię – dziecko szuka wizytówki ze swoim imieniem wśród innych rozłożonych na dywanie. Dzieci mówią czyja wizytówka została.
- » Znam twoje imię – dziecko bierze jedną z wizytówek rozłożonych na podłodze i wręcza ją właścicielowi. Jeżeli żadnej nie rozpoznaje, to odszukuje swoją.
- » Wyklaszcz moje imię – dzieci biegają zgodnie z rytmem. Na przerwę w muzyce jedno wchodzi na krzeselko i pokazuje swoje imię, inne dzieci je wyklaskują.
- » Zaproszenie – chętne dziecko pokazuje swoją wizytówkę, wybiera jedną literę ze swojego imienia i zaprasza wszystkie dzieci, które mają też taką literę w swoim imieniu, np. Kuba zaprasza dzieci z literką K – przychodzi Karolina, Dominik, Bartek.
- » Który samolot startuje – wszystkie dzieci jako samoloty stoją na lotnisku. Nauczycielka pokazuje jedną z liter i te dzieci, które mają ją w swoim imieniu startują do lotu.
- » Prezentacja alfabetu – nauczycielka przedstawia codziennie kolejną literę alfabetu, a dzieci szukają jej w swoim imieniu.
- » Składanie imienia – nauczycielka daje dzieciom koperty, w których znajdują się napisane na oddzielnych kartkach litery składające się na ich imiona. Zadaniem dziecka jest złożenie swojego imienia najpierw według wzoru, potem z pamięci. Dzieci układają swoje imiona nawzajem, wyszukują wspólnych liter.

- **Dzieci starsze**

- » Nazywanie świata – dzieci wybierają po kilka kartek z napisanymi zdaniem (np. „Miś leży na parapecie”) i kładą je w odpowiednich miejscach w klasie. Co kilka dni zmieniamy zdania na kartkach.

- » Przyklej mi karteczkę – nauczycielka rozdaje dzieciom karteczki z napisanymi krótkimi zdaniami oznaczającymi części ciała lub ubrania (np. „kolorowa bluzeczka”, „różowy policzek”). Zadaniem dzieci jest przykleić je w odpowiednim miejscu na koledze lub koleżance. Następnie każde dziecko odczytuje, jakie ma poprzyklejane karteczki.
- » Wędrujące sylaby – nauczycielka rozdaje dzieciom sylaby. Dziecko, które rozpoczyna zabawę, wybiera jedną sylabę i mówiąc jej nazwę, podaje następnemu dziecku, którego zadaniem jest powiedzieć wyraz zaczynający się na tę sylabę, a następnie wybrać inną sylabę itd.
- » Masz wyraz, czy go nie masz – nauczycielka rozdaje dzieciom sylaby, ich zadaniem jest utożyć z nich jak najwięcej wyrazów. Dzieci prezentują ułożone przez siebie wyrazy.
- » Sylaba szuka pary – nauczycielka rozdaje dzieciom sylaby. Dziecko, które rozpoczyna zabawę, wybiera jedną z sylab i mówi: „jestem sylaba «ma» – dokończ wyraz”. Zadaniem pozostałych dzieci jest wyszukiwanie w swoich sylabach takiej, która po dołożeniu do podanej utworzy wyraz.
- » Wędrujące wyrazy – dzieci siedzą w kręgu, mają kartki i pisaki. Ich zadaniem jest napisanie dowolnej sylaby i podanie kartki dalej. Każde dziecko do otrzymanej sylaby dopisuje literę, tak by powstał wyraz i znów zadaje sylabę następnemu dziecku itd.
- » Bingo wyrazowe – pięcioro dzieci otrzymuje na kartce osiem różnych zdań (każde dziecko ma inny zestaw), szóste dziecko wszystkie zdania (jest ich dwanaście). Które dziecko jako pierwsze odnajdzie czytane zdania na swojej kartce, to – wygrywa. Następnie dzieci zamieniają się kartkami i grają dalej.

Opis innych zabaw integracyjnych do wyboru przez nauczyciela, m.in. zabawy z chustą animacyjną, można znaleźć w publikacji pod red. A. Wasilak *Zabawy z chustą* wydawnictwa Klanza.

Scenariusz: Domowe obowiązki i rozrywki, zabawy i zabawki

1. Kompetencje językowe

Słuchanie

Poziom A. Słuchanie opowiadania nauczyciela popartego gestykulacją oraz rekwizytami. Słuchanie starszych kolegów.

Poziom B. Słuchanie tekstu czytanego przez nauczyciela, po wcześniejszym przygotowaniu słownikowym.

Poziom C. Słuchanie opowiadania oraz tekstu czytanego przez nauczyciela.

Mówienie

Poziom A. Wymienianie części ciała: włosy, głowa, ręka, brzuch, noga. Nazywanie zabawek: autko, lalka, piłka, miś, pajacyk, wózek, kolejka, łódka, samolot, klocki, skakanka itp. Wyrażenia: układam klocki, usypiam lalkę, skaczę na skakance itp.

Poziom B. Wymienianie części ciała: dłoń, kolano, stopa, nos, paluszki, ucho, oko, usta, łokieć, ramię, pępek, palec, zęby, język. Nazywanie zabawek wraz z przymiotnikami: pluszowy miś, żółta piłka, drewniany koń na biegunach.

Poziom C. Mówienie o swoim wyglądzie z wymienianiem części ciała oraz uszczegółowieniami typu: oko – rzęsy, brwi, powieki. Opowiadanie o swoich ulubionych zabawach i zabawkach. Projektowanie, jak może wyglądać miasteczko zabawek.

Czytanie

Poziom A. Globalne czytanie wyrazów związanych z zabawkami. Przyporządkowywanie napisów do zabawek. Wyróżnianie głoski w nagłosie. Dzielenie wyrazów na sylaby.

Poziom B. Czytanie prostych tekstów z kart czytelniczych przy pomocy nauczyciela lub starszych kolegów. Wyróżnianie głoski w prostych wyrazach. Odróżnianie samogłosek od spółgłosek.

Poziom C. Samodzielne czytanie opowiadania.

Pisanie

Poziom A. Pisanie po śladzie. Odwzorowywanie prostych tekstów, np. To lala Ola.

Poziom B. Pisanie zdań uzupełnianych rysunkami trudniejszych wyrazów.

Poziom C. Samodzielne pisanie krótkiego opowiadania o ulubionej zabawce. Zapisywanie nazw do miasteczka zabawek, np. ulica Maskotek, parking dla aut...

2. Cele

1. Utrwalenie słownictwa związanego z zabawkami oraz częściami ciała.
2. Określanie stosunków przestrzennych.
3. Rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowo-słuchowej.

3. Przebieg zajęć

1. Powitanie – Dzień dobry sąsiedzie.
Wypowiadając słowa „Dzień dobry sąsiedzie, jak Ci się wiedzie”, witamy się wskazaną przez nauczycielkę częścią ciała, z wybranym kolegą, np. ramionami, uszami, stopami.
2. Zabawy w kąciku zabaw. Nazywanie zabawek: miś, autko, piłka. Dzieci starsze odszukują napisy i przyporządkowują je do zabawki.
3. Nadawanie imion lalkom, misiom.
Każde dziecko wybiera lalkę lub maskotkę i próbuje jej nadać imię. Jeśli ktoś nie ma pomysłu, to wtedy podpowiadamy, jak można ją nazwać. Nauczycielka powinna zadbać, aby wśród lalek, kukietek były postaci z różnych zakątków świata: lalka afrykańska, eskimoska itp. Rozmowa na temat zabawek i tego, że lalki, podobnie jak ludzie, są różni. I tak jak ludzie różnych narodowości przyjaźnią się ze sobą, my także lubimy się bawić różnymi lalkami.
4. Oglądanie plansz tematycznych – części ciała.
Wychowawczynie pokazuje ilustracje chłopca i dziewczynki. Nazywa części ciała. Następnie prosi, o pokazanie ich na lalkach.

5. Zabawa – Pozdrawiamy się z daleka.
Pani proponuje spacer ze swoją maskotką w rytm muzyki. Gdy muzyka cichnie, dzieci machają do siebie wskazaną częścią ciała, np. głową, ręką, stopą.
6. Zabawa ruchowa – samochody.
Pani ustawia dzieci trójkami. Jedno dziecko jest kierowcą (trzyma kierownicę), drugie jest pilotem (trzyma mapę–gazetę), trzecie dziecko jest pasażerem (trzyma dłoń na ramieniu kierowcy oraz pilota). Samochody poruszają się po sali, na hasło „Stop” zamieniamy się rolami.
7. Wprowadzenie litery „i” (dzieci starsze).
Dzieci słuchają opowiadania o zabawkach. Oglądają pary zabawek, np. pajacyk i miś, lalki Zuzia i Ola. Pokazywanie literki „i” jako spółnika. Liczenie do 2. Przyglądanie się obrazkowi przypiętemu na tablicy. Wymawianie głośno wyrazu: lalki, a następnie dzielenie go na głoski, tj. l-a-l-k-i. Układanie za pomocą białych nakrywek (kartoników) schematu tego wyrazu. Wyszukiwanie w wyrazie samogłosek i zastępowanie ich nakrywkami czerwonymi. Podobnie wyszukiwanie spółgłosek i zastępowanie niebieskimi nakrywkami. Dzielenie wyrazu na sylaby: lal-ki. Nauczycielka zadaje pytanie: jaką głoskę słyszać na końcu słowa: lalki? Po czym dzieci wyodrębniają nową głoskę „i”. Nauczycielka pokazuje, jak wygląda litera „i”, a następnie umieszcza ją na kartonikach–nakrywkach w odpowiednim miejscu. Dzieci wymyślają słowa zawierające głoskę „i”, szukają „i” w gazetach oraz różnych książeczkach.

Dzieci ćwiczą pisanie na różnych poziomach umiejętności (A, B, C).

8. Wyścigi samochodów, przeliczanie elementów.
Dzieci ustawiają się w szeregu, a następnie stawiają samochody na linii startu. Starsi koledzy liczą, ile jest aut, mówiąc: jeden, dwa, trzy, cztery itd. Następnie uczestnicy próbują przewidywać, który z nich dojedzie pierwszy. Po wyścigu wymieniają po kolei, który samochód dotarł pierwszy, drugi, trzeci, czwarty itd.
9. Wysłuchanie wiersza R. Ragana *Miasteczko zabawek*, jako inspiracja do swobodnej zabawy w budowanie miasteczka zabawek: ulica Maskotek, parking dla aut itp.

10. Słuchanie opowiadania Z. Lorek pt. *Królewicz Sen*. Rozmowa na temat dbałości o zabawkę.

Królewicz Sen

Kiedy po kątach pokoju zaczynają kryć się cienie, to znak, że wkrótce pojawi się tu Królewicz Sen. Nigdy nie wiadomo dokładnie, kiedy uderzy swym czarodziejskim berłem w poduszkę i wyszepce słowa zaklęcia:

– Rozpaczynam panowanie, śpij Karolu i ty, Janie.

Wtedy chłopcom powieki same opadają i już są we władaniu Królewicza Snu. W pokoju robi się cicho. Dzieci śpią.

Ale po chwili słychać jakiś dziwny głos. To kapeć, który leży pod oknem, mówi do kaptura obok drzwi:

– Nie możemy tak stać osobno, chodź tu do mnie.

– Ja? Dlaczego nie ty? – odpowiada ten co leży pod drzwiami.

– A dlaczego ja?

Kaptur zaczyna się kłócić, pokazywać języki, ale żaden nie chce się ruszyć z miejsca.

– Nie awanturujcie się. Jestem cały obolały. Karolek oberwał mi ucho – płaczącym głosem przerywa kłótnię miś.

– Jak on mógł tak postąpić? Bardzo niegrzeczny chłopiec – wtrącają się do rozmowy porozrzucane klocki.

On jest jeszcze malutki, wielu rzeczy nie rozumie – broni Karolka miś.

– Za to ty jesteś bardzo wyrozumiały, misiu. Ale Jasia, który nas nie posprzątał, chyba nie będziesz bronił? – upierają się klocki.

Miś nie zdążył odpowiedzieć, bo do pokoju wchodzi mama.

– Nie martw się misiu, jutro przyszyję ci ucho – szepce, podnosząc go z podłogi.

Potem zbiera klocki, ustawia razem kapturę i wychodzi.

A wtedy Królewicz Sen zamienia Jasia w krasnoludka, który musi sprzątać po niegrzecznych dzieciach zabawki.

– Ciekawe – myśli Królewicz – czy jutro Jaś opowie ten sen mamie?

Zapytacie mnie pewnie, co przyśniło się Karolkowi?

Ale tego wam nie powiem. Królewicz Sen trzyma w tajemnicy sny małych dzieci.

11. Wypowiedzi na temat domowych obowiązków.
12. Porządki w kąciku zabaw — stosunki przestrzenne.
Pani pokazuje nam, co to znaczy położyć jakąś rzecz na półce, pod stołem, za krzesłem itp. Po wykonaniu kilku jej poleceń dotyczących umieszczania zabawek w różnych wyznaczonych przez nią miejscach zabieramy się do porządkowania naszych kącików zabaw zgodnie z jej poleceniem, np. wszystkie lalki kładziemy na półce, samochody ustawiamy za krzesłem.

Scenariusz: Dzieci Pana Tygodnia (Poniższy scenariusz oparty jest na metodzie „Kolorowej nauki czytania” Heleny Meterowej).

1. Kompetencje językowe

Słuchanie

Poziom A. Słuchanie wierszy oraz opowiadania nauczyciela popartego gestami, pacynkami itp.

Poziom B. Słuchanie opowiadania oraz wierszy z jednoczesnym wyszukiwaniem nazw dni tygodnia.

Poziom C. Słuchanie wierszy i opowiadania z jednoczesnym śledzeniem czytanego tekstu.

Mówienie

Poziom A. Prawidłowe wymawianie nazw dni tygodnia. Stosowanie zwrotów: „Wschodzi słońce. Zaczyna się dzień. Jest rano. Słońce jest wysoko na niebie. Jest południe. Słońce zachodzi. Kończy się dzień. Jest wieczór”. Rano mówię: Dzień dobry! W południe mówię: Dzień dobry! Rano i w południe mówię: Do widzenia! Wieczorem mówię: Dobry wieczór! Wieczorem mówię: Do widzenia albo Dobranoc! Powtarzanie za nauczycielem wierszyków.

Poziom B. Precyzyjne określanie pory dnia, nazw dnia tygodnia, z uwzględnieniem kontekstu liczbowego i czasowego: Poniedziałek to pierwszy dzień tygodnia, wtorek drugi... Dziś jest środa. Wczoraj był wtorek. Jutro będzie czwartek. Nauka na pamięć wierszyków.

Poziom C. Opowiadanie o wydarzeniach w poszczególnych dniach tygodnia. Wyjaśnianie, skąd wzięły się nazwy. Dzielenie się informacjami z albumów, przewodników, Internetu o miejscowościach, które nazwy wzięły od nazw dni tygodnia. Recytowanie wierszy.

Czytanie

Poziom A. Globalne czytanie nazw dni tygodnia.

Poziom B. Czytanie prostych tekstów z kart czytelniczych.

Poziom C. Czytanie dłuższych tekstów, w tym tekstów zaczerpniętych z literatury popularnonaukowej i Internetu.

Pisanie

Poziom A. Pisanie po śladzie liczb od 1 do 7 oraz wybranej daty.

Poziom B. Pisanie kilku zdań o wydarzeniach w poszczególnych dniach tygodnia.

Poziom C. Pisanie listu do znajomych w Polsce o wydarzeniach ostatniego tygodnia. „Mój tygodniowy pamiętnik”.

2. Cele

1. Przystawanie określeń czasu: rano, południe, wieczór, jutro, dzisiaj, wczoraj.
2. Podejmowanie zadań twórczych poprzez działalność plastyczną i ruchową.
3. Poznanie nazw siedmiu dni tygodnia oraz ustalenie, skąd wzięły się te nazwy.
4. Poznanie geometrycznego środka Polski – miejscowość Piątek oraz innych noszących nazwę dni tygodnia.

3. Przebieg zajęć

1. Siadamy w kręgu „Powitanie Kotki Trajkotki”. Nauczyciel pokazuje dzieciom kłębek włóczki i mówi: „Kotki lubią bawić się kłębkami włóczki”. Po chwili „turla” kłębek włóczki do dziecka siedzącego w kręgu i mówi: „Witam Cię, jestem Kotka Trajkotka, wypowiedz swoje imię i podaj kłębek komuś innemu”.

2. Słuchamy wiersza M. Lorek pt. *Poranek Kotki Trajkotki*:

*Trajkotka poranek
Zaczyna ziewaniem.
To pierwsze co robi
Trajkotka przed wstaniem.*

*Druga rzecz kotki
Zanim wstanie –
Obowiązkowe przeciągnie.*

*A trzecia rzecz
To koci grzbiet.
I wy moi złoci
Poćwiczcie grzbiet koci.*

Co jeszcze?

*Po pierwsze Trajkotka
Futerko myje.
Po drugie łązi po drabinie
Albo po płótkach.
Bo o tej porze
Trajkotka lubi być na dworze.
A po trzecie
Łasi się do naszej mamy.
Już pewnie wiecie po co to trzecie.
Bo Trajkotka poranek
Chce zakończyć śniadaniem.
Więc poranka podsumowanie to:
Po pierwsze mlekobranie.
Po drugie mlekobranie.*

Po trzecie mlekobranie.

I wy moi złoci

Powtórzcie

Rytuał koci.

3. Układamy obrazki „Jak spędza poranek Trajkotka?”. Nauczyciel rozdaje dzieciom obrazki przedstawiające czynności kotki. Zadaniem dzieci jest ułożenie ich w odpowiedniej kolejności:
  - » obrazek 1 — wstawanie, przeciąganie się, ziewanie kotki,
  - » obrazek 2 — poranne mycie kotki,
  - » obrazek 3 — gimnastyka poranna, koci grzbiet,
  - » obrazek 4 — spacer kotki po drabinie i płótkach,
  - » obrazek 5 — śniadanie kotki — picie mleka.
4. Bawimy się w „Kotki Trajkotki”. Nauczyciel opowiada, dzieci pokazują czynności kotki. Gdy rozpoczyna się dzień, przychodzi poranek, kotka wstaje, przeciąga się, ziewa, potem myje swoje futerko. Po myciu gimnastkuje się, robi koci grzbiet, chodzi po drabinie i płótkach. Wreszcie pora na śniadanie — kotka pije mleko. W południe kotka wygrzewa się na słońcu. Kiedy zrobi się ciemno i zbliży się wieczór, kotka myje łapki, wypija mleko i układa się do snu. Jutro kotka tak samo spędzi dzień, a wczoraj kotka robiła to samo.
5. Dorysowujemy brakujące elementy Kotki Trajkotki. Nauczyciel rozdaje dzieciom kartkę z narysowaną kotką. Zadaniem dzieci jest dorysowanie brakujących elementów, np. dzieci dorysują miskę, ogonek, wąsy.
6. Dzieci liczą szczebelki drabiny, po której chodziła Kotka Trajkotka. Dzieci stwierdzają, że jest 7 szczebli. Nauczyciel pyta: „Jak myślicie, jaką liczbę dziś poznamy?”.
7. Poznajemy liczbę 7. Nauczyciel demonstruje drukowaną i pisaną liczbę 7, omawia jej zapis graficzny.
8. Ćwiczymy pisanie liczby „7”. Dzieci piszą palcem na stolikach, w powietrzu, lepią liczbę 7 z plasteliny. Następnie ćwiczą pisanie tej liczby na przygotowanych kartkach.

- 9.** Rozwiązujemy zagadkę:
„Jak nazywamy całą rodzinę: czterej bracia – do pracy się biorą, dwie siostry – zajęć mają sporo, trzecia siostra – lubi odpoczynek?“, „Trzy siostrzyczki, czterech mają braci, ot i cały poemacik”. Dzieci podają odpowiedź „Tydzień”.
Dzieci wymieniają nazwy dni tygodnia. Utrwalają kolejność nazw.
- 10.** Bawimy się w kręgu. Zabawa ruchowa „Tydzień i jego dzieci”.
Nauczyciel przydziela dzieciom kartoniki z nazwami tygodnia. Dzieci biegają po sali. Wybrane dziecko otrzymuje kartonik z napisem „Tydzień” i woła: „Zbiórka, moje dzieci!”. Zadaniem dzieci jest ustawienie się w kolejności dni tygodnia.
- 11.** Bawimy się w „Wesołe dni tygodnia”.
Dzieci otrzymują kartoniki z nazwami dni tygodnia, które zawieszają na szyi. Tworzą duże koło, poruszają się w rytm muzyki. Nauczyciel głośno mówi: „Wszystkie poniedziałki tańczą w środku w kole”. Zabawa może trwać, aż nauczyciel wywoła wszystkie dni tygodnia.
- 12.** Oglądamy kalendarze różnego typu (zrywane, kieszonkowe, stojące biurowe, ścienne). Dzieci wypowiadają się, do czego potrzebne są kalendarze?
- 13.** Słuchamy opowiadania pt. „Co krasnal robi w kolejnych dniach tygodnia?”.
- 14.** Ilustrujemy ruchem czynności, które wykonuje krasnal.
- 15.** Nazywamy dni tygodnia na podstawie przygotowanych kartoników z nazwami.
Przeliczamy je liczebnikami porządkowymi.
- 16.** Rozszyfrowujemy, skąd wzięły się nazwy tygodnia (opowiadanie nauczyciela).

„Poniedziałek to dzień następujący po niedzieli, czyli poniedziałek.
Wtorek to drugi dzień, dawniej mówiono, że wtóry dzień, czyli drugi.

Środa to trzeci dzień tygodnia, w środku tygodnia, dlatego mówimy – środa.

Czwarty dzień w tygodniu nazywamy czwartkiem, a piąty – piątkiem.

Sobota to dzień odpoczynku, dawniej to święto nazywano Szabatem.

Niedziela – dawniej mówiono „nie dzielaj”, czyli „nie pracuj”. Dlatego w niedzielę odpoczywamy”.

17. Bawimy się i zgadujemy. Jaki dzień tygodnia się schował?

Dzieci odwracają się na chwilę, a nauczyciel zakrywa jeden kartonik z nazwą dnia tygodnia. Gdy się odwrócą, nauczyciel pyta: „Jaki dzień tygodnia się schował?”. Zabawa jest dla dzieci starszych.

18. Słuchanie wiersza J. Brzechwy *Tydzień*. Teatralizowanie wiersza. Nauka na pamięć.

19. Ćwiczenia w pisaniu na poszczególnych poziomach (A, B, C).

20. Wędrówka po Polsce. „Odwiedzanie” miejscowości, które nazywają się jak dni tygodnia. W Polsce nie ma jedynie miejscowości o nazwie Niedziela. Nauczyciel wyjaśnia, dlaczego. Otóż w dni powszednie odbywały się targi. Jeśli targ odbywał się w poniedziałek, to miejscowość przyjęła taką nazwę, jeśli we wtorek to wieś lub miasto nazwano Wtorek. A Niedzieli nie ma, bo wtedy targi się nie odbywały. Był to dzień wolny od handlu.

Najdłużej zatrzymujemy się w Piątku, jako że jest to geometryczny środek Polski. Wędrówka może przyjąć formę zaznaczania miejscowości chorągiewkami na mapie, oglądania albumów, przewodników. Dobrą kontynuacją tego tematu może być metoda webquestu, z powodzeniem wykorzystywana w domu, wspólnie z rodzicami.

21. Krąg przyjaźni. Omówienie, jak minął tydzień.

4. Opis metody

Metoda nauki na pamięć wiersza wg Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej na podstawie tematu: Dzieci Pana Tygodnia.

- Nauczyciel mówi: „Posłuchajcie wierszyka o dzieciach Pana Tygodnia”. Prowadzący recytuje głośno wiersz, inscenizując go gestem i ruchem, dzieci i misie uważnie słuchają. Następnie prowadzący bierze misia siedzącego najbliżej – i pyta go: „Czy podoba ci się wiersz? A może chcesz się go nauczyć?”. Przykłada pyszczek misia do swojego ucha (na niby słucha, co miś mówi), a potem oświadcza: „On mi powiedział, że wierszyk mu się podoba i bardzo chce się go nauczyć na pamięć”. Następnie zwraca się do dzieci z propozycją: „Wszystkim misiom wierszyk podoba się i chcą się go nauczyć. Misiów jest dużo, a każdego trzeba uczyć osobno. Sama sobie nie poradzę i dlatego proszę was o pomoc. Niech każde z was weźmie misia i usiądzie na swoim krzeselku”.
- Każde dziecko sadza misia na swoich kolanach, tuli do siebie, mocno trzyma za łapki, co pomaga dzieciom w redukowaniu niepokoju ruchowego i skupianiu uwagi na słuchaniu wiersza.
- Prowadzący recytuje wiersz w całości, a dzieci uważnie słuchają.
- W trakcie drugiego słuchania wiersza, inscenizowanego przez prowadzącego gestem i ruchem, wiele dzieci próbuje już mówić wiersz, wtórując prowadzącemu (jest to pierwsze powtórzenie).
- Spoglądając w oczy swojemu misiowi, mówią wiersz razem z prowadzącym (drugie powtórzenie), który także patrzy w oczy swojemu misiowi.
- Prowadzący proponuje dzieciom: „Niech wasze misie popatrzą na mojego misia i zobaczą, jak on uczy się wiersza. Mogą cichutko mówić wiersz razem z nim”. Dzieci odwracają misie w stronę prowadzącego i razem z nim mówią cicho wiersz (trzecie powtórzenie).
- Teraz dzieci mówią wiersz najpierw do lewego, a potem do prawego ucha swojego misia (czwarte i piąte powtórzenie), oczywiście dorosły także mówi wiersz do uszu swojego misia.
- Prowadzący chce sprawdzić, czy misie zapamiętały wiersz. Proponuje, aby najpierw powiedziały wiersz misie dziewczynek, a potem misie chłopców. Dziewczynki wstają i głośno w imieniu misiów mówią wiersz, to samo zrobią potem chłopcy (siódme i ósme powtórzenie). Misie mogą w tym czasie siedzieć na dywanie, natomiast dzieci recytują razem z prowadzącym, jednocześnie ilustrując treść wiersza gestem i ruchem. Gesty i wykonywane czynności powinny być wyraźne i naturalne.

- Prowadzący chwali wszystkie misie i mówi: „Proszę, aby wszystkie misie razem powiedziały wiersz”. Dzieci recytują wiersz (dziewiąte powtórzenie), a potem chwalą swoje misie.
- Utrwalanie wiersza. Pod koniec zajęć prowadzący wręcza dzieciom kartki z wierszem i mówi: „To jest wierszyk *Tydzień* napisany przez Jana Brzechwę. Gdy będziecie rodzicom opowiadać, jak uczyłyście misia wiersza, dajcie im tę kartkę. Będą mogli odpowiedzieć wam, jeżeli coś zapomnicie”.

Na podstawie: E. Gruszczuk-Kolczyńska, E. Zielińska, *Wspomaganie dzieci w rozwoju do skupiania uwagi i zapamiętywania*, WSiP, Warszawa 2005.

Strategia KWL na podstawie tematu: Jak powstaje obraz?

(Scenariusz dla dzieci młodszych, będący rozwinięciem tematu:
Nasza planeta Ziemia i Słońce)

1. Kompetencje językowe

Słuchanie

Poziom A. Słuchanie wypowiedzi nauczyciela. Rozumienie poleceń. Słuchanie poparte pokazywaniem czynności.

Poziom B. Słuchanie poleceń nauczyciela. Słuchanie wypowiedzi starszych kolegów. Słowne włączenie się w rozmowę.

Poziom C. Słuchanie nauczyciela, kolegów i dyskutowanie na temat usłyszanego komunikatu.

Mówienie

Poziom A. Stosowanie słownictwa związanego z tematem: światło, cień, słońce, jasno, ciemno...

Poziom B. Stosowanie zwrotów wyjaśniających: Gdy zgasimy światło jest ciemno. Obraz powstaje, gdy... itp.

Poziom C. Uczestniczenie w dyskusji dotyczącej omawianego problemu badawczego.

Czytanie

Poziom A. Odczytywanie wyrazów popartych symbolami graficznymi.

Poziom B. Czytanie prostych tekstów związanych z tematem.

Poziom C. Czytanie tekstów popularnonaukowych dotyczących omawianej tematyki.

Pisanie

Poziom A. Pisanie wyrazów i prostych zdań.

Poziom B. Pisanie tekstu z lukami. Dbanie o poprawność graficzną i ortograficzną.

Poziom C. Pisanie notatki badawczej.

2. Cele

1. Wdrożenie do myślenia naukowego.
2. Samodzielne poszukiwanie rozwiązań.
3. Dociekanie, jak powstaje obraz.
4. Poznanie literki „l”.

3. Przebieg zajęć

1. Słuchanie Bajki o literce „L” autorstwa M. Lorek. Dyskusja na temat tekstu, zwłaszcza fragmentu:

*Dostała L od Baby Jagi lusterko,
małe, w srebrnej ramce.
Zwykle, nie bajkowe,
jak zapewniła Baba Jaga.
Zerka L w lusterko raz, zerka drugi.
I co?
– Laska w lewo! Ojej, to nie ja!*

2. Wycięcie wzdłuż zaznaczonej linii wielkiej litery L z kartonu. Każde dziecko ma swoją literę i wg własnego pomysłu ozdabia ją kredkami.

3. Rozdanie lusterek – sprawdzenie, czy rzeczywiście laseczka jest z drugiej strony. Próba odpowiedzi dlaczego?
4. Sformułowanie problemu: jak powstaje obraz?
5. Opracowanie sylwety drzewka informacyjnego (strategia KWL) .
  - » zawieszenie napisów: „znałem, poznałem, „?” („?” oznacza wciąż nierozwiązane kwestie),
  - » na pniu drzewka umieszczamy symbol ilustrujący problem,
  - » oko symbolizuje to, co widzimy,
  - » „konary” muszą być wystarczająco długie, aby mogły pomieścić różne rysunki dzieci, ukazujące drogę rozwiązania problemu, czyli ilustrujące doświadczenia i zdobytą już wcześniej wiedzę wychowanków.
6. Zamieszczenie w konarze „znałem” wszystkich propozycji dzieci, które będą ich hipotetycznym rozwiązaniem problemu. Każdy, jeśli chce, może wykonać stosowną ilustrację (drzewko informacyjne należy umieścić na podłodze).
7. Przeprowadzenie doświadczeń z wykorzystaniem materiałów zgromadzonych przez nauczyciela. Ustalenie m.in., że:
  - » źródła światła to: słońce (naturalne światło), lampa, świeca (sztuczne),
  - » bez światła nic nie widać,
  - » widzimy to, co jest oświetlone, co odbija promienie świetlne,
  - » lustro odbija światło – zabawa w „zajęczki”,
  - » za obiektem, na który pada światło, powstaje cień.

Rozwiązania te powstają podczas doświadczeń:

- » szczelne zasłonięcie okien, nie widać nic,
- » umieszczenie świecy na podłodze w kącie sali, widać tylko nieliczne elementy,
- » zapalenie lampy, zwrócenie jej w jedną stronę – ta część widoczna wyraźnie,
- » oświetlenie przedmiotu (np. litery L wyciętej z kartonu) i obserwacja cienia pojawiającego się na ścianie,
- » „odbijanie” lusterkami światła słonecznego.

Na konarze „poznałem” umieszczamy symbole, które będą przedstawiały doświadczenia przeprowadzone przez dzieci (poziom A).

Słowne zapisy (poziom B) symboli będzie jednocześnie odpowiedzią na problem główny zajęć.

8. „Teatryk cieni” – improwizacja tekstów o literce L, wykorzystanie sylwet wyciętych z kartonu.
9. Podsumowanie zajęć: słuchanie baśni o Królewnie Śnieżce.

4. Opis metody

Strategia KWL

W scenariuszu posłużono się strategią opisaną przez Dona Ogle, zwaną KWL (ang. Know, what she wants to know, what she has learned.). Podstawą jest tu specyficzna wizualizacja – stworzenie wykresu (planu, schematu) składającego się z trzech części: część I – zaopatrzona jest w nagłówek „co wiemy”, część II – „co chcemy wiedzieć”, III – „czego się nauczyliśmy”. Do schematu – wykresu wprowadzone są w wyniku działania odpowiednie informacje w postaci zapisu.

Taka procedura pracy nad problemem ułatwia skupienie się wokół rzeczy ważnych, pozwala też na przypomnienie i utwalenie tego, co dzieci poznały już wcześniej. Tę strategię – po pewnych modyfikacjach – łatwo będzie wykorzystać w pracy z dziećmi młodszymi. Wystarczy określenia słowne zastąpić symbolami i wszystko zaaranżować wizualnie w postaci drzewka lub innej wybranej sylwety. Taki sposób rozwiązywania problemów umożliwia współdziałanie całej grupy, uczy systematyczności, a co najważniejsze, daje szansę „wzrokowcom”, którzy ani przez doświadczenie, ani werbalizacją nie osiągnęliby optymalnych wyników. Oto niektóre rodzaje problemów, które dostępne są dla dzieci w przedziale wiekowym 5–9 lat:

- dyskusyjne – postawienie pytania, na które poszukuje się odpowiedzi przez werbalizację; zgłaszane są rozmaite propozycje na zasadzie „burzy mózgów”; rozwiązanie to wypadkowa różnych wypowiedzi dzieci,
- interpretacyjne – szukanie odpowiedzi na pytanie, co należy zrobić, jak postąpić; można tu wykorzystać scenki dramatyczne, podczas których dokładnie trzeba analizować sytuacje kon-

fliktowe w grupie, oceniać postępowanie, empatycznie określać uczucia drugiej strony; dodatkowo pozwoli owa drama na odczucie całej sytuacji w pełni i przeżycie jej; tylko wtedy uczestnik może stwierdzić „Aha! wiem, dlaczego tak postąpiłeś i wiem, jak temu zaradzić”,

- manipulacyjne – opierają się na poszukiwaniu rozwiązań przez własne działanie, manipulowanie i przemieszczanie przedmiotów; to właśnie dzięki problemom tego rodzaju mały odkrywca może przeżyć radość z dokonanej obserwacji, eksperymentu czy działań prowadzonych metodą „prób i błędów”; to dzięki nim może stwierdzić „Aha, wiem jak to działa, umiem sam tak zrobić!”,
- strategiczne – sformułowane są przez nauczyciela w postaci pytania „Zastanówcie się – jak to zrobić?”; dzieci szukają odpowiedzi zarówno podczas „burzy mózgow”, jak i przez eksperymentowanie czy obserwacje.

Jednym ze sposobów stymulowania procedury „odkrycia” jest zastosowanie doświadczenia. Opierają się one na pewnej strukturze postępowania. Wykorzystując dotychczasowe uwagi, można ustalić swoisty porządek organizacyjny doświadczenia:

1. Stworzenie okazji dla sformułowania problemu, dostarczenie przestrzeni i materiałów inspirujących do działania.
2. Nazwanie problemu – w postaci pytania, kompozycja drzewka – schematu informacyjnego (KWL), dyskusja, „burza mózgow”.
3. Odszukanie przedmiotów potrzebnych do manipulacji, podział zadań, ustalenie kolejności działań.
4. Dokonanie doświadczenia – obserwacje, pomiary, ustalenia zamieszczone są w drzewku informacyjnym.
5. Wnioski, werbalizacja odkrycia.

Istotną kwestią jest tu zwłaszcza „otwartość” sytuacji, czy może okazji edukacyjnej. Dziecko samo bowiem będzie decydowało o tym, czy, co i jak będzie wykonywało. Otwartość powinna polegać na określeniu przez same dzieci, co będą robiły; na stworzeniu możliwości korzystania w trakcie pracy z pomocy nauczyciela, która sprowadzać się powinna do rady, podtrzymywania zainteresowania, pomocy w rozwiązywaniu problemów czy trudności, zachęcania, wyjaśniania, pobudzania.

Metoda story-line

przy wykorzystaniu tematu: Nasza szkoła jest bajkowa
– Dom literek

1. Kompetencje językowe

Słuchanie

Poziom A. Słuchanie bajek o literkach z jednoczesnym oglądaniem ilustracji.

Poziom B. Słuchanie opowiadań i wypowiedzi kolegów.

Poziom C. Słuchanie nagrań w języku polskim.

Mówienie

Poziom A. Wymawianie słów w kolejności alfabetycznej.

Poziom B. Uczestniczenie w zabawach słownych, tworzenie zagadek.

Poziom C. Swobodne wypowiedzi w języku polskim. Uczestniczenie w rozmowach, dyskusjach. Wymyślanie prostych zagadek językowych.

Czytanie

Poziom A. Czytanie wyrazów z kart czytelnicych: a – jak album, b – jak but, c – jak cebula itd.

Poziom B. Czytanie bajek o literkach.

Poziom C. Czytanie wybranych lektur w języku polskim.

Pisanie

Poziom A. Pisanie adresu do rodziny w Polsce.

Poziom B. Pisanie krótkiego tekstu na temat rodzinnego kraju.

Poziom C. Tworzenie alfabetycznego słownika o Polsce, np. S jak syrenka, W jak Wawel.

Dom literek

(Scenariusz oparty na metodzie story-line. Forma zapisu scenariusza jest zgodna z założeniami koncepcji story-line. Opisane poniżej zajęcia obejmują kilka 3–4-godzinnych spotkań i są przeznaczone dla dzieci młodszych)

EPIZOD 1. Literki bardzo lubią dzieci

” Literki bardzo lubią dzieci. Są do was bardzo podobne. Nie dowierzacie? Pomyślcie: Czy wolicie bawić się sami, czy z koleżankami i kolegami? Oczywiście, że w grupie. Literki też rzadko występują pojedynczo. Obejrzyjcie książeczki. Literki łączą się. To są wyrazy. A to zdania. Jeśli przyjrzyjecie się uważnie, zauważycie, że tak jak wy literki są bardzo ruchliwe. Bawią się raz z jednymi, raz z drugimi literkami.

Pytania kluczowe

- Jakie litery potraficie rozpoznać?
- Które z nich są wielkie, a które małe?
- Jakie litery spotkały się w twoim imieniu?
- Czy z liter w twoim imieniu można ułożyć jakieś inne słowo?
- Gdzie można spotkać literki?
- Czym różnią się litery?
- Jak za pomocą ciała można pokazać wybrane litery?
- Czy do gry w klasy można zaprosić literki?

Proponowane formy aktywności

- Rozpoznawanie liter.
- Dobieranie parami małej i dużej litery.
- Układanie wyrazów z liter.
- Sporządzenie wizytówki swojego imienia i zawieszenie jej na „Ścianie pełnej liter” wg pomysłu I. Majchrzak.
- Rozkładanie (rozciniwanie) wyrazów na litery.
- Demonstrowanie zdań, rozciniwanie zdań na wyrazy, rozciniwanie wyrazów na litery.

- Oglądanie książek.
- Wskazywanie napisów, szyldów, plakatów podczas spaceru po okolicy.
- Zapisywanie swojego imienia ręcznie i na komputerze.

Gry i zabawy ruchowe – np. gra w klasy z wykorzystaniem literek, w grach planszowych lub układanie liter z ciasta.

EPIZOD 2. Literki lubią też i bajki

” Literki tak jak wy uwielbiają bajki. Dzięki nim będziecie mogli czytać je sami. Wkrótce przekonacie się, że to bardzo przyjemne zajęcie. Czas spędzony z literkami w trakcie czytania książeczek uznacie za wyjątkowy. Jakie bajki lubią literki? Różne. O Czerwonym Kapturku, Jasiu i Małgosi, Królowej Śniegu. Ale najchętniej słuchają opowieści o samych sobie. Wymyśliły nawet nazwy swoich bajkowych krain: Apli-Papli i Ele-Mele. Dlaczego takie? Bo jak wcześniej wspomnieliśmy literki lubią gry i zabawy. Prawie każdą zaczynają jakąś rymówką:

Apli-Papli, Blite-Blau

A kto tego nie wypowie

Ten nie będzie grał.

Pytania kluczowe

- Jakie wy lubicie bajki? Które dobraneście najbardziej?
- Kiedy lubicie ich słuchać, a kiedy oglądać?
- Czy ktoś sam potrafi przeczytać bajkę?
- Gdzie można kupić książkę z bajkami?
- Gdzie można wypożyczyć książkę z bajkami?
- Jakie książki lubicie oglądać?
- Czy potraficie wymyślić własną bajkę albo ją namalować?
- Czy za pomocą ruchu (teatryku) przedstawicie baśń lub jej fragment?

Proponowane formy aktywności

- Opowiadanie bajek.
- Czytanie wybranej (wybranych) baśni, czyta nauczyciel lub z kasyety – słuchowisko.
- Oglądanie bajek (na wideo, w teatrze).
- Organizowanie dziecięcej zabawy w teatr na podstawie baśni lub opowiadania – przekład intersemiotyczny.
- Wycieczka do biblioteki.
- Przeglądanie książek, domyślanie się tematyki na podstawie ilustracji i tytułu.
- Słuchanie i śpiewanie piosenek o baśniach.

EPIZOD 3. Literki zapraszają do swojej bajki różne postaci

Kiedy literki zaczęły wymyślać bajki, do głowy przyszedł im jeszcze jeden pomysł. Jakie to bajki bez Smoka, Króla lub Baby Jagi?! Postanowiły zaprosić do swej opowieści różne postaci. I tak zawitali do nich:

Król Alfabet, który razem z piegowatym Ministrem Kropką mieszkał w okazałym pałacu, Smok Elementary – stary, pocziwy, czasem w wesołym, a czasem w smutnym humorze, Baba Jaga – psotnica znana w całym Apli-Papli, potrafiła tak dokazywać, że rozśmieszyła wszystkich aż do łez,

Krasnal Bajbajek – trochę strachliwy, ale zawsze bardzo pomocny, i jeszcze Gderliwa Wrona, Kret, papugi Ada i Aga, Rak Makary, Nadworny Poeta, Pani Nutka i Elf Ladaco.

Pytania kluczowe

- Jak wyobrażasz sobie te postaci?
- Którą (które) z nich najchętniej namalujesz?
- Jak wyglądałaby postać, którą ty zaprosiłbyś do swojej bajki? Co mógłbyś o niej opowiedzieć?

Proponowane formy aktywności

- Prace plastyczne przedstawiające postaci z bajki.
- Porównywanie wytworów prac dzieci i ilustracji w książeczce Apli-Papli oraz kartach typu „Piotruś”.
- Konstruowanie opowieści. Wymyślanie bajkowych postaci – „Mały Andersen”.
- Wyszukiwanie różnic w kartach – ćwiczenie spostrzegawczości.

EPIZOD 4. Litera „M” uwielbia malować

” Każda litera różni się od innych nie tylko wyglądem. Na przykład litera „A” jest wesoła i pogodna. Lubi piosenki. Sama nawet układa kołysanki. Litera „B” chętnie tańczy. Bale wprost uwielbia. „C” zdrowa i krzepka, bo pije sok z cebuli i cytryny. „D” domatorka, ma najpiękniejszy domek w okolicy. O innych możecie przeczytać w kolejnych bajkach. Dziś opowiemy wam o literce „M”. Oj, jak ona lubi malowanie! Maluje, co tylko może: a to zebry na ulicy, a to płot u Krasnala Bajbajka, a to piegi Ministrowi Kropce. A pod spodem podpis: „Namalowała literka M”. Zobaczcie, jak wyglądała ta mapa.

Pytania kluczowe

- Czym różnią się literki?
- Czym wy różnicie się między sobą?
- Co możecie powiedzieć o sobie?
- Co miłego powiedziałbyś o koledze, koleżance?
- Jakie zainteresowania miała literka „M”?
- W co można zamienić kolorową plamę?
- Jak wygląda mapa, którą wykonywała litera „M”?

Proponowane formy aktywności

- Czytanie bajki o literce.
- Rozmowy o literkach i nas samych.
- Zabawa w „plamowanie”.
- Oglądanie mapy wykonanej przez literkę i map geograficznych – porównanie.
- Konstruowanie gry planszowej na bazie litery „M”.

EPIZOD 5. Król Alfabet zabiera literki na wycieczkę do Krainy Liczb

” Kiedy literki dobrze poznały Apli-Papli, zwiedziły Krainę Nutek, zapragnęły wybrać się do Krainy Liczb. Król Alfabet zamówił autokar i wszyscy wybrali się w podróż. Zatrzymali się dopiero na ulicy Cyferkowej. Jak tam było? Przeczytajcie sami. (Tekst w: *Apli-Papli*, zeszyt ćwiczeń nr 2, s. 72–73).

Pytania kluczowe

- Sprawdź, czy dobrze zrozumiałeś tekst, odpowiadając na następujące pytania:
  - » Po której stronie ulicy mieszkają 2, 4, 6, 8?
  - » Po której stronie ulicy mieszkają 1, 3, 5, 7, 9?
  - » Ile okien ma domek, w którym mieszka 5?
  - » U kogo gości Król Alfabet?
- Gdzie można spotkać cyfry?
- Co to jest cyfra, a co to jest liczba?

Proponowane formy aktywności

- Czytanie ze zrozumieniem. Wiązanie tekstu z ilustracją.
- Konstruowanie makiety ulicy Cyferkowej.
- Gry i zabawy matematyczne – m.in. różne warianty gry w Piotrusia.

EPIZOD 6. Minister Kropka dostaje zadanie

Po powrocie z ulicy Cyferkowej Król Alfabet wezwał Ministra Kropkę i powiedział: Mieszkam w dużym pałacu, a tak niewiele o nim wiem. Nie mam pojęcia, ile mam okien, ile drzwi, ile wież. Proszę to wszystko obliczyć i powiedzieć mi jak najprędzej. Minister wykonał to zadanie po 10 minutach. Ciekawe, czy uporacie się z tym zadaniem szybciej niż Minister. Zobaczcie jak wyglądał zamek (przykładowo: zamek ma 1 bramę, 2 parkany, 3 drzwi, 4 wieże w kształcie prostokąta, 5 okien w kształcie kwadratu, 6 chorągiewek, 7 wież w kształcie trójkąta, 8 okienek w kształcie koła, 9 schodów).

Pytania kluczowe

- Z ilu cyfr mogą się składać liczby?
- Jaka liczba może powiedzieć do liczby 5 „jestem od ciebie większa”?
- Jaka liczba wskazuje, ile macie lat?
- Jakie liczby wskazują dzisiejszą datę?
- Kto najszybciej spróbuje wykonać zadanie Ministra Kropki?

Proponowane formy aktywności

- Sprawdzanie numeracji domów podczas spaceru.
- Zapamiętanie adresu domu i przedszkola, zwrócenie uwagi na numer domu.
- Gry i zabawy z liczbami, np. konstruowanie gry planszowej. „Wyprawa do krainy figur geometrycznych”.
- Przeliczenie elementów zamku.
- Zabawa w „inwentaryzację” przedszkola.

EPIZOD 7. Król planuje zmiany wokół swojego pałacu

Król Alfabet pochwalił Ministra, przejrzał przygotowany spis i powiedział: **Niesamowicie. Mam 1 bramę, 2 parkany, 3 drzwi, 4 wieże w kształcie prostokąta, 5 okien w kształcie kwadratu, 6 chorągiewek, 7 wież w kształcie trójkąta, 8 okienek w kształcie koła, 9 schodów. Brakuje mi tylko czegoś, czego mogłoby być 10. Co to może być? Pałacu nie chciałbym już rozbudowywać. I tak jest okazały. Może dzieci coś wymyślą?**

Pytania kluczowe

- Czego w pałacu było najwięcej? Czego najmniej? Czego 5, 6, 7, 8, 9?
- Dlaczego liczba 10 jest taka ważna? Czego mamy 10?
- W jaki sposób moglibyśmy pomóc Królowi?

Proponowane formy aktywności

- „Burza mózgów” dotycząca postawionego problemu.
- Wybór najlepszych rozwiązań, np. posadzenie wokół pałacu 10 drzew.
- Gry matematyczne. Gdzie ukrył się Elf Ladaco?
- Rozpoznawanie drzew: dąb, sosna, lipa, topola, modrzew, jodła jarzębina, klon, kasztanowiec, świerk.
- Projektowanie nowego pałacu z tych samych elementów (figury geometryczne).
- Porównywanie. Dostrzeganie, które pałace najbardziej różnią się od pałacu Króla Alfabetu, a które najmniej.
- Sadzenie przedszkolnego drzewa na placu przedszkolnym lub założenie ogródka kwiatowego.

EPIZOD 8. Baba Jaga płąta figle

” Baba Jaga psotnica przyglądała się, jak wokół pałacu posadzono drzewa i pałac wyglądał jeszcze piękniej niż zwykle. Wtedy to postanowiła splatać Królowi figła. Wymówiła zaklęcie i zamiast pałacu widniał dziesięciopiętrowy wieżowiec, a na głowie Króla zamiast korony znalazła się czapka windziarza. Król-windziarz głośno obwieszczał: „Zapraszam do zaczarowanego pałacu-wieżowca. Jestem windziarzem. Kto chce się dostać do magicznych komnat? Na które piętro?”. Czym prędzej do wieżowca podążyli mieszkańcy Apli-Papli: Bajbajek, Elf Ladaco, Smok Elementary, Rak Makary i inni. Czy i wy chcecie pojechać windą na różne piętra zaczarowanego zamku? Oto przykładowe nazwy komnat:

- 10 Komnata dziesięciu palców
- 9 Komnata pierwszych dziewięciu wagonów
- 8 Komnata psich ośmiu smutków
- 7 Komnata siedmiu dni tygodnia
- 6 Komnata sześciu kucharek
- 5 Komnata srocзки, co kaszkę dla swych pięciorga dzieci warzyła
- 4 Komnata czterech mazgajów
- 3 Komnata trzech wróbelków
- 2 Komnata dwóch kotków, co kołysanki śpiewały
- 1 Komnata wesołego królika

A oto lista wierszyków, które dzieci mogą wysłuchać po dotarciu na odpowiednie piętro:

- 10 – Anna Kamieńska, *Palce i paluszki*, [w:] *Księga domu*, s. 53.
- 9 – Julian Tuwim, *Lokomotywa*.
- 8 – Julian Tuwim, *Psie smutki*, [w:] *Księga domu*, s. 56.
- 7 – Jan Brzechwa, *Tydzień*, [w:] *Szedł czarodziej*, t. 1, s. 55.
- 6 – Wanda Chotomski, *Sześć kucharek*, [w:] *W kraju Baj-Baju*, s. 95.
- 5 – Czesław Janczarski, *Warzyła srocзка kaszkę*, [w:] H. Kruk, *Z ludźmi i przyrodą...*, s. 315.
- 4 – Jerzy Jesionowski, *Czterech mazgajów*, [w:] *Szedł czarodziej*, t. 1, s. 302.

- 3 – Tadeusz Nowak, *Wróbelki*, [w:] H. Kruk, *Z ludźmi i przyrodą...*, s. 377.
2 – Helena Bechlerowa, *Dwa kotki*, [w:] *Szedł czarodziej*, t. 1, s. 28.
1 – Barbara Lewandowska, *Wesoły królik*, [w:] *Szedł czarodziej*, t. 1, s. 292.

Pytania kluczowe

- Jakie zaklęcia mogła wymówić Baba-Jaga, kiedy zamieniła Króla w windziarza?
- W co jeszcze mogła zamienić pałac?
- Czym różni się pałac od wieżowca? Jakiego domu można spotkać w twojej okolicy?
- Jakiego domu mają mieszkańcy innych kontynentów?
- Kogo można byłoby jeszcze spotkać na siódmym piętrze?
- Jaką można byłoby zaśpiewać tam piosenkę?
- Jaki można byłoby zatańczyć pias?

Proponowane formy aktywności

- Wymyślanie rymowanek typu „abrakadabra”.
- Ćwiczenia wyobraźni.
- Oglądanie różnego rodzaju budowli architektonicznych.
- Gry matematyczne oparte na pomysłach „windziarza” wg propozycji E. Gruszczyk-Kolczyńskiej opisanej w pozycji *Jak nauczyć dzieci sztuki konstruowania gier*.
- Zabawy i piasy, m.in. „Czy znasz magiczną liczbę 7?”.

Opis metody

Story-line

Story-line to metoda, która została opracowana w Szkocji około 20 lat temu. Metoda opiera się na wątku jakiejś historyjki – prawdziwej albo fantastycznej – tworzącej bazę dla przestrzeni edukacyjnej. Wydarzenia dzielone są na części, tzw. epizody. Do każdego epizodu nauczyciel przygotowuje pytania kluczowe stanowiące inspirację do różnorodnych form aktywności.

W story-line motyw fabularyzacji sprzyja odtwarzaniu sytuacji życiowych. Tak jak w życiu uaktywniane są różne kanały poznawcze: przez wzrok, słuch i ruch. W codziennych sytuacjach cały czas działamy. Ruch jest przyrodzoną właściwością każdego człowieka. Działanie ruchowe jest podstawowym źródłem zdobywania informacji. Ten fakt podkreśla kinezylogia edukacyjna: w uczeniu się całym mózgiem opartym na ruchu dzieci integrują informacje i równocześnie odkrywają jak je stosować (E. Dennison)

Story-line daje możliwość integrowania wielu dziedzin kształcenia, pozwala też wykorzystać bardzo ważną cechę oddziaływań pedagogicznych, jaką jest różnorodność. Wynika ona z różnorodności świata, w którym przyszło nam żyć, jak i z inności każdego wychowanka, z którym przyszło nam współpracować. Dobry nauczyciel za pomocą różnorodnych zajęć przygotowuje do różnorodnych sytuacji życiowych. Nie zapomni też o najważniejszym, że człowiek w sytuacjach nie tylko się znajduje, ale, i to przede wszystkim, tworzy je. Różnorodność powinna obejmować zarówno sytuacje dydaktyczne, tematykę, zadania i ćwiczenia, jak i drogi poznania. Dzięki niej:

- » uruchomimy wszystkie sfery osobowości,
- » zapobiegniemy tworzeniu się stereotypów,
- » pomożemy w umiejętności radzenia sobie w każdej sytuacji,
- » dopasujemy nasze propozycje do możliwości dzieci,
- » ułatwimy sukces,
- » damy możliwość wybrania przez dziecko najwłaściwszej dla niego drogi uczenia się,
- » uatrakcyjnimy zajęcia.

Metoda webquestu na podstawie tematu: Wyprawa w góry

(Scenariusz dla dzieci starszych z wykorzystaniem Internetu)

1. Kompetencje językowe

Słuchanie

Poziom A. Słuchanie legendy popartej materiałem ilustracyjnym lub filmowym.

Poziom B. Słuchanie legendy oraz wybranych słów gwarowych (nagranie gwary góralskiej).

Poziom C. Słuchanie legendy oraz materiału filmowego dotyczącego Tatr oraz gwary góralskiej.

Mówienie

Poziom A. Posługuje się słownictwem związanym z górami przez wskazywanie elementów na ilustracji: góra, góral, góralka, turnia, owieczka, ciupaga.

Poziom B. Opowiada o górach na podstawie ilustracji i prostych tekstów. W kilku zdaniach przedstawia legendę.

Poziom C. Opowiada legendę, nagrywając wypowiedź do „polonijnego radia”.

Czytanie

Poziom A. Czyta wyrazy związane z górami poparte materiałem ilustracyjnym.

Poziom B. Czyta proste teksty z kart czytelniczych.

Poziom C. Samodzielnie czyta legendę oraz polecenia zawarte w webqueście, poszukuje i odczytuje informacje w Internecie.

Pisanie

Poziom A. Pisze po śladzie lub według wzoru.

Poziom B. Pisze proste zdania, stosując zasady ortografii „ó”.

Poziom C. Tworzy tekst do ilustracji.

2. Cele

1. Zachęcanie dzieci do podejmowania zadań twórczych.
2. Wzbogacanie słownictwa.
3. Rozwijanie ekspresji ruchowej.

3. Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie w tematykę. Praca z przestrzenną mapą. Zaproszenie do wędrówki w góry słowami poety W. Anczyca: *Hej ze mną w Tatry! W ziemię czarów. Na strome szczyty gór...*
2. Przygotowanie materiału dydaktycznego do samodzielnej pracy w grupach: albumy, pocztówki, słowniki, programy multimedialne, dostęp do Internetu.
3. Podział dzieci na 3 grupy: folklorystyczną, gawędziarzy i przyrodników.

Zadania dla grupy folklorystycznej:

- » Odszukajcie w albumach lub Internecie zdjęcia i krótki opis stroju góralskiego: damskiego i męskiego.
- » Stwórzcie minisłownik „góralsko-polski”, ułóżcie słowa alfabetycznie.
- » Odszukajcie zdjęcia i krótkie informacje na temat sztuki góralskiej: malowanie na szkle, rzeźbie w drewnie.

Zadania dla grupy gawędziarzy

- » Odszukajcie legendę „O śpiących rycerzach”.
- » Podzielcie legendę na części.
- » Do każdej części narysujcie ilustrację.
- » Tekst legendy przeczytajcie z podziałem na role.

Zadania dla grupy przyrodników

- » Odszukajcie zdjęcia i krótkie informacje na temat zwierząt zamieszkujących Tatry (niedźwiedzia, kozicy, świstaka), oraz występujących tam roślin (krokusa, pierwiosnka wyniosłego, szarotki alpejskiej).

4. Prezentacja prac poszczególnych grup.
5. Ćwiczenia ortograficzne na bazie poznanego słownictwa.

Opis metody

Proponowane zajęcia można przeprowadzić na podstawie treści wyszukanych w Internecie z wykorzystaniem metody webquest.

Autor metody webquest – Bernie Dodge, professor of Educational Technology z San Diego State University – tworząc ją w 1995 r. opierał się na założeniach konstruktywizmu. Zamierzał wykorzystać fakt, że w tym czasie w Stanach Zjednoczonych tysiące szkół miało dostęp do Internetu, a ich liczba rosła wręcz w postępie geometrycznym. Brakowało natomiast ściśle określonych metod nauczania umożliwiających wykorzystywanie zasobów internetowych oraz możliwości bezpośredniego i szybkiego komunikowania się, jakie stwarzała ogólnodostępna sieć Internetu. Opracowaną przez siebie metodę i możliwości, jakie daje webquest w nauczaniu wykorzystującym Internet i jego zasoby, B. Dodge opisał w artykule zatytułowanym *Some Thoughts About Webquest*. Webquest, według Dodge’a, jest metodą nauczania nakierowaną na wyszukiwanie, w której większość lub całość informacji pozyskiwana jest w sposób interaktywny i pochodzi z zasobów internetowych, może być uzupełniana telekonferencjami i materiałami podręcznikowymi.

Ze względu na czas realizacji wyróżnia się dwa rodzaje webquestów: krótkie i długie webquesty. Podczas realizacji krótkich czasowo webquestów (short-term webquests) studenci i uczniowie zdobywają i przyswajają wiedzę oraz zmagają się – jak to określa Dodge – ze znaczeniem nowego materiału i próbują nadać sens nowo pozyskanym informacjom. Tego typu webquesty z reguły realizowane są w czasie trzech jednostek lekcyjnych. Z kolei w czasie realizacji długoterminowych webquestów (long-term webquests) studenci lub uczniowie rozszerzają i krystalizują swoją wiedzę, dokonują pogłębionych analiz tej wiedzy, a następnie dowodzą, że ją zrozumieli przez kreowanie własnych opracowań, które prezentowane mogą być bezpośrednio lub za pomocą Internetu. Czas realizacji tego typu webquestów może zamykać się w granicach od jednego do kilku tygodni (zazwyczaj nie przekracza jednak miesiąca).

Webquesty – niezależnie od swojej długości – mają na celu maksymalne wykorzystanie czasu nauczania i połączeń internetowych na wyszukiwanie informacji w zasobach internetowych na tej zasadzie, że bezmyślne surfowanie i dryfowanie po sieci bez określonego i jasno sformułowanego celu zastąpione zostaje ściśle określonymi zadaniami. Aby osiągnąć ten maksymalny efekt nauczania, każdy z webquestów powinien być oparty na wzorcu składającym się z kilku ogniw spełniających właściwe sobie funkcje, warunkujące osiągnięcie zamierzonych celów dydaktyczno-wychowawczych. Nauczyciel czy twórca szkoleń e-learningowych rozpoczynający pracę metodą webquest musi być świadomy, że ma napisać instrukcję dla uczniów zbudowaną z 6 komponentów mających ściśle określone funkcje. Podstawowa struktura webquestu składa się z następujących elementów: **wprowadzenia, zadania, procesu, źródeł, ewaluacji, konkluzji.**

Najważniejszą częścią webquestu jest zadanie. Dobrze zaprojektowane zadanie angażuje aktywne myślenie i twórcze działanie ucznia. Dostarcza celu i skupia się na pozyskaniu zaangażowania i energii uczących się, a to pozwala na ukonkretnienie intencji projektującego webquest. Dobrze zaprojektowane zadanie musi spełniać trzy podstawowe kryteria: (1) musi być możliwe do wykonania, (2) musi być na tyle ciekawe i zajmujące, aby zaangażować uczniów oraz (3) powinno zmuszać uczących się do takiego myślenia, które wykracza poza zwykłe zapamiętywanie czy przywoływanie informacji z pamięci. Zadanie jest taką czynnością lub produktem, który uczniowie podejmą lub rozwiną, aby zademonstrować, że osiągnęli założone cele nauczania zarysowane w pytaniach postawionych przez nauczyciela (opis metody według M. Szafranica, www.partnerstwodlaprzyszlosci.pl).

Podsumowanie

Materiał zawarty w poradniku jest ściśle powiązany z autorskim programem „Rok polski” opublikowanym na stronie www.polska-szkola.pl. Stanowi zbiór przykładowych zajęć i propozycji, które nauczyciel może wykorzystać bądź posłużyć się nimi w opracowaniu własnych lekcji. Podobnie jak w programie, tak i w tym poradniku poszczególne tematy przygotowane zostały w kilku wariantach dla uczniów o różnym stopniu zaawansowania językowego i sprawności w czytaniu i pisaniu. Do nauczyciela należy decyzja o doborze materiałów, a zaprezentowane pomysły mogą posłużyć jako inspiracja. Mniej doświadczonym nauczycielom przydadzą się też pewnie wskazówki natury ogólnej i opisy metod oraz strategii nauczania najmłodszych uczniów.